

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI**

**YEREL YÖNETİCİLER VE SOSYAL GİRİŞİMCİLİK:
KONYA BELEDİYELERİ ÖRNEĞİ**

BİNNUR ÇELİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
Dr. Öğr. Üyesi AYŞEGÜL SİLİ KALEM**

KONYA-2023

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Binnur ÇELİK		
	Numarası	19810301003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	YEREL YÖNETİCİLER VE SOSYAL GİRİŞİMCİLİK: KONYA BELEDİYELERİ ÖRNEĞİ			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Binnur ÇELİK

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Binnur ÇELİK		
	Numarası	19810301003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül SİLİ KALEM		
Tezin Adı	YEREL YÖNETİCİLER VE SOSYAL GİRİŞİMCİLİK: KONYA BELEDİYELERİ ÖRNEĞİ			

Toplumsal sorunların giderek arttığı günümüzde sosyal girişimcilik kurtarıcı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle sosyal girişimciliğin toplumsal refah seviyesinin yükselmesinde bir etkiye sahip olduğu kabulü olguyu yerel yöneticilerin gündemine taşımıştır. Bu noktada yerel kalkınmayla ilgilenen yöneticiler sosyal girişimci proje/uygulamalarla şehirde sosyal girişimcilik kültürünü inşa edici konumdadır. Bu araştırma Konya iline bağlı Büyükşehir, Meram, Selçuklu ve Karatay Belediyesi'nde görevli yerel yöneticilerin sosyal girişimciliğe bakış açısını konu edinmektedir. Bu yöneticilerin sosyal girişimciliğin toplumsal hayata etkisini nasıl değerlendirdikleri, buna yönelik bir çalışmalarının olup olmadığı ve bunların sosyal çıktılarının neler olduğu araştırmanın temel sorularıdır. Ayrıca genellikle literatürde sosyal girişimcilik üzerine salt iktisadi çerçevede sunulan çalışmaların aksine olgunun özne/yapı, sosyal sermaye, toplumsal tip, toplumsal değişim temalarında ele alınmasıyla olgunun göz ardı edilen sosyolojik yönüne ışık tutulması amaçlanmıştır. Nitel metodolojiden yararlanılarak 5 Mayıs-10 Ağustos 2022 tarihleri arasında yarı yapılandırılmış görüşme formları üzerinden gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler analize tabi tutulmuştur. Buna göre, yöneticiler sosyal girişimciliğin toplumda bir sosyal değer ürettiği fikrini kabul etmekte ve sosyal değişimlere yol açtığını düşünmektedir. Bu sebeple katılımcılar belediyelerin bu alanda sorumluluk almaları gerektiğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda yöneticilerin sosyal fayda yaratma amacıyla sosyal girişim projeleri ürettikleri ve toplumsal parametrelere göre sosyal girişimci proje ve uygulamaların farklılaştığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: sosyal girişimcilik, yerel yönetici, yerel kalkınma, toplumsal değişim

ABSTRACT

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Binnur ÇELİK		
	Student Number	19810301003		
	Department	Sociology		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül SİLİ KALEM		
Title of the Thesis/Dissertation	LOCAL MANAGERS AND SOCIAL ENTREPRENEURSHIP: CASE OF KONYA MUNICIPALITIES			

In today's world, where social problems are increasing, social entrepreneurship emerges as a savior concept. Especially the acceptance that social entrepreneurship has an effect on the increase of social welfare has brought the phenomenon to the agenda of local administrators. At this point, managers interested in local development are in a position to build social entrepreneurship culture in the city with social entrepreneurial projects/applications. This research focuses on the perspectives of local administrators working in Konya Metropolitan Municipality, Meram, Selçuklu and Karatay Municipality on social entrepreneurship. The main questions of the research are how these managers evaluate the impact of social entrepreneurship on social life, whether they have a study on this and what their social outputs are. In addition, it is aimed to shed light on the neglected sociological aspect of the phenomenon by dealing with the subject/structure, social capital, social type, social change themes, unlike the studies generally presented in the literature on social entrepreneurship in a purely economic framework. Using the qualitative methodology, the data obtained from the in-depth interviews conducted through semi-structured interview forms between 5 May and 10 August 2022 were analyzed. Accordingly, managers accept the idea that social entrepreneurship produces a social value in society and think that it leads to social changes. For this reason, the participants stated that municipalities should take responsibility in this area. At the same time, it has been observed that managers produce social enterprise projects with the aim of creating social benefit and social entrepreneurial projects and practices differ according to social parameters.

Keywords: social entrepreneurship, local manager, local development, social change

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası	i
Özet.....	ii
Abstract.....	iii
İçindekiler	iv
Tablolar Listesi	vi
Şekiller Listesi	vi
Kısaltmalar Listesi	vii
Önsöz ve Teşekkür.....	viii
Giriş.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Sosyal Girişimcilik Nedir?.....	4
1.2. Sosyal Girişimci Kimdir?	12
1.3. Kurumsallaşma Sürecinde Sosyal Girişimcilik ve Hukuki Yapı.....	33
1.4. Sosyal Fayda ve Sosyal Etki Etrafında Sosyal Girişimcilik	43
1.5. Sosyal Girişimlerde Başarı: Sürdürülebilirlik.....	47
1.6. Sosyolojik Bakış Açısıyla Sosyal Girişimcilik	52
1.6.1. Özne-Yapı İkileminde Sosyal Girişimcilik.....	53
1.6.2. Sosyal Sorunlar Karşısında Yenidünya Figürü: Sosyal Girişimci.....	58
1.6.3. Yaratıcı Yıkımı Gerçekleştirmek.....	61
1.7. Sosyal Girişimcilikte Yeni Alan: Belediyeler	64
1.7.1. Yerel Kalkınmayı Desteklemede Sosyal Girişimcilik	69

1.7.2. Belediyelerde Sosyal Girişimcilik Faaliyet Örnekleri	72
1.7.2.1. Yaşlı Destek Programı (YADES)	72
1.7.2.2. Sinop Belediyesi Sosyal Girişimcilik ve Yaratıcılık Merkezi	73
1.7.2.3. Nilüfer Sosyal Girişimcilik Merkezi.....	73
1.7.2.4. FabrikaLab ve Fikrimiz	74
1.7.2.5. Beşiktaş İhtiyaç Haritası Sosyal Yardım Yönetim Sistemi	75

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

2.1. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı	76
2.2. Araştırmanın Amacı.....	78
2.3. Araştırmanın Önemi	79
2.4. Araştırmanın Deseni	80
2.4.1. Veri Toplama Teknikleri	81
2.4.2. Araştırmanın Hikâyesi	82
2.4.3. Veri Analizi.....	84
2.4.4. Çalışma Grubu	85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Sosyal Değer Oluşturma	86
3.2. Bir Başarı Kriteri Olarak Sürdürülebilirlik	89
3.3. Yerel Yönetimlerde Sosyal Girişimcilik.....	96
3.4. Sosyal Etki	106
3.5. Sosyal Fayda	114
Sonuç	121
Kaynakça	125
Ek – Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	142

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. Araştırmada kullanılan kodların kod bulutu görünümü.	84
Tablo 2.2. Katılımcıların demografik bilgileri.....	85
Tablo 3.1. Sosyal Değer temasının kavram haritası.	86
Tablo 3.2. Sürdürülebilirlik temasının kavram haritası.	90
Tablo 3.3. Yerel Yönetimlerde Sosyal Girişimcilik temasının kavram haritası.	97
Tablo 3.4. Sosyal Etki temasının kavram haritası.	107
Tablo 3.5. Sosyal Fayda temasının kavram haritası.	115
Tablo 3.6. Konya Büyükşehir/İlçe Belediyelerinin sosyal girişimcilik projelerinden örnekler.	120

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Sosyal girişimlerin örgüt/organizasyon tipolojisi.....	10
Şekil 1.2. Sosyal girişim yaklaşımı.....	14
Şekil 1.3. Weerawardena ve Mort'un sosyal girişimcilik modeli.....	18
Şekil 1.4. Hervieux, Gedajlovic ve Turcotte'nin sosyal girişimcilik modeli.	21
Şekil 1.5. Avrupa'daki sosyal girişimler için belirli yasal formlar ve statüler.	42
Şekil 1.6. Temel prensipler.	50
Şekil 1.7. Başarıyı engelleyen faktörler.	51

KISALTMALAR LİSTESİ

AB.	Avrupa Birliği
akt.	Aktaran
Çev.	Çevirmen
Der.	Derleyen
Ed.	Editör
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
s.	Sayfa
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
vs	vesaire

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanması aşamasında değerli ve engin bilgilerini benimle paylaşan, ilgi ve desteğini benden esirgemeyen değerli danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Sili Kalem'e ve jüride bulunan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Faruk Karaarslan'a ve Doç. Dr. İbrahim Nacak'a tezime sundukları değerli katkılar dolayısıyla teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu süreçte yanımda olduklarına inandığım dostlarım Yasemin Demirel'e ve Havva Ayan'a teşekkürlerimi sunmadan geçemeyeceğim. Yine araştırmanın tamamlanabilmesi için verdikleri bilgilerle araştırmaya önemli katkılar sağlayan değerli katılımcılarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Öğrencilik hayatım boyunca her koşulda benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme ise müteşekkir olduğumu belirtmem gerekir. Bu meşakkatli süreçte benim yanımda olan ve beni motive eden kıymetli yol arkadaşşıma da bu vesileyle teşekkür etmek istiyorum.

Alana katkı sunması ümidiyle.

Binnur ÇELİK

GİRİŞ

Dünya genelinde artan nüfus sebebiyle gün geçtikçe toplumsal sorunlar çeşitlenmekte ve ihtiyaçlar artmaktadır. Hızla değişen ve dönüşen sistemde; ekonomik ve sosyal dinamikleri canlı tutacak, sosyal etkisi güçlü, sürdürülebilir uygulamalara ihtiyaç vardır. Tam da bu noktada sosyal girişimcilik günümüz sorunlarına alternatif çözüm durakları oluşturmakta ve sistematik kalkınma stratejileri sunmaktadır.

Sahadan doğup akademiye doğru bir gelişim seyri izleyen sosyal girişimcilik (Sarıkaya vd., 2010: 3) karmaşık sosyal ihtiyaçların karşılanması noktasında farklı kaynakları bir araya getirerek sosyal değer yaratan yenilikçi fikirler olarak tanımlanabilir (Johnson, 2000). Toplumda sosyal fayda oluşturmada büyük bir paya sahip olan sosyal girişimler, kar odaklı işletmeler ve kar amacı taşımayan örgütlerin arasında yer almaktadır. Sistem yapısı ve iş jargonu gereği kar beklentisi olmayan bir maliyet yönetimine sahiptir. Süreçte kaliteli hizmetlerin ve performansın birleştirilmesi veya fon kaynakları ile buluşturulması yapının kendine özgü iş modelleri ortaya çıkarmasına olanak sağlar. Buradan elde edilen gelir, organizasyon varlığını devam ettirebilmesi için sistemin döngüsüne aktarılır (Uzunaslın ve Tek, 2021: 1198).

Tüm dünyada sosyal girişimlerin gelişim seyri ayrı olmamakla birlikte misyonu, sosyal performansı, sürdürülebilir iş modeli, yenilikçi tarafları ve girişimcilik ruhunu bünyesinde barındırması, yaşanan ekonomik krizlerle gündeme oturmasını sağlamıştır. Ortak hedefler insanları bu kurumların etrafında toplamış zamanla; akademik gelişmelere paralel olarak paydaşları ve uygulayıcıları artarak günümüze kadar gelmiştir. Bu alanlardan birini de iktisadi kalkınmayla ilgilenen ve toplumsal gelişim basamaklarını yakından takip eden belediyeler oluşturmaktadır. Belediyeler sosyal hizmet ve sosyal sorumluluk başlıkları ile değişim ve dönüşümü üstlenen doğrudan hizmet sağlayıcı yerel organizasyonlardır. Kamu harcamalarının sosyal amaçlara yatırılması, yaşam standartlarının yükseltilmesi, eğitim, sağlık vb. alanlarda planlama ve düzenleme gibi çok fonksiyonlu uygulamalar belediyeler tarafından gerçekleştirilir. Yani belediyeler toplumun arz, talep ve ihtiyaçlarına

yönelik kapsayıcı hizmet ve geri bildirimler sunar. Belediye bünyesinde sosyal girişimler oluşturan veya çalışmalarını sosyal girişimciliğin ekosistem bileşenleri, inovatif perspektif yapısı ve kreatif iş modelleriyle bütünleştiren yerel yöneticiler sürdürülebilir hizmet ve sosyal fayda ikliminin daha kolay hayata geçmesini sağlayacaktır. Böylece ulaştırılan yenilikçi ve sürdürülebilir hizmetler, sorunlara pratik çözümler sunması, hizmetlerin kalitesini ve sosyal etki alanını genişleterek sosyokültürel ve sosyoekonomik kalkınmada ilerleme kaydedilecektir. Bu anlamda sosyal girişimciliği yerel yönetimlere entegre edebilecek mahir yöneticilere ihtiyaç vardır. Sosyal sorunların çözümünde etkili, sürdürülebilir, paylaşımcı bir ekosistemi oluşturabilme; sosyal değer yaratma, fırsatları görebilme ve kaynak yaratabilme (Günlü, 2015: 28) becerilerine sahip dönüşüme yardımcı yerel yöneticilerin varlığı bu bağlamda önem arz etmektedir. Ayrıca girişimcilik ruhunu sosyal fayda düsturu ile besleyen yerel yöneticiler kaliteli hizmet üretmenin yanı sıra değişimi en iyi şekilde yönlendirmeye adaydır.

Bu çalışmada ise yerel yöneticilerin belediyeler özelinde sosyal girişimciliğe ilişkin bakış açılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, belirlenen çalışma grubundan katılımcılarla yarı yapılandırılmış formlar üzerinden derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırma neticesinde yerel yöneticilerin sosyal girişimciliğe dair mevcut bakış açıları analiz edilmiştir. Buna ek olarak sosyal girişimciliğin sosyolojik alt boyutlarının keşfi ve Türkiye’de sosyal girişimciliğin yaygınlaşmasını kısıtlayan ve engelleyen sebepleri açıklamak araştırmanın hedefleri arasındadır. Ayrıca, literatür incelenirken sosyal girişimciliğin faaliyet alanı olarak belediyeyi konu dışında tutan ve sosyal girişimciliği, belediye hizmetlerinin yetişemediği ve ulaşamadığı kesimlere hizmet sağlama ve ilgi göstermediği alanlarda çalışmalar yapma şeklinde lanse edildiği görülmüştür. Bu çalışma ise sosyal girişimlerin belediyeler bünyesinde var olabileceğini ve belediyelerin sosyal girişimleri desteklemek suretiyle aktif olarak sosyal girişimcilik faaliyetlerinde bulunabileceğini göstermesi yönüyle bu görüşe bir reddiye niteliği taşımaktadır.

Çalışmanın, birinci bölümünde sosyal girişimcilik ve sosyal girişimci kavramları literatürle birlikte kapsamlı bir şekilde verilmiştir. Ardından sosyal

girişimlerde hukuki yapı sorunsalına değinilmiştir. Sosyal fayda, sosyal etki ve sürdürülebilirlik açısından sosyal girişimcilik çalışılmış, sosyolojik bakış açısı ile sosyal girişimcilik değerlendirilmiştir. Bölümün sonlarında ise belediyelerin sosyal girişimci uygulamaları benimsemesi ve sahiplenmesinin yaratacağı etki üzerinde durulmuştur. Bunu takiben tezin çalışma grubunu oluşturan yerel yöneticilerin sosyal girişimlere bakış açısı ve sosyal girişim potansiyellerinin önemi ortaya konmuştur. Yine burada konuya ilişkin olarak Türkiye’den başarılı örnekler sıralanmıştır. Buradan hareketle, çalışmamız; belediyeyi ve yerel yöneticileri sosyal girişimcilik ile Konya özelinde birleştiren ilk tez çalışması olma özelliği taşımaktadır. Ayrıca sosyal girişimciliğin gözden kaçırılan sosyolojik boyutlarına ışık tutmasıyla çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı umulmaktadır.

İkinci bölümde; çalışmanın yöntemine yer verilmiştir. Öncelikle araştırmanın konu, amaç ve önemi ardından ana hatlarıyla araştırma deseni sunulmuştur. Araştırma kapsamında Konya Büyükşehir Belediyesi, Meram Belediyesi, Selçuklu Belediyesi ve Karatay Belediyesi yerel yöneticileri çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Çalışma nitel araştırma modeline uygun olarak hazırlanmış ve görüşmeler yarı yapılandırılmış kilit teşkil edebilecek sorular ile yürütülmüştür.

Üçüncü bölümde; araştırmanın bulguları yer almaktadır. Burada katılımcılardan elde edilecek verilerin sistemli bir şekilde analizine çalışılmıştır. Ardından sonuç kısmına yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Sosyal Girişimcilik Nedir?

Günümüzde karmaşıklaşan, derinleşen problemler ve artan ihtiyaçlara alternatif çözüm olarak sunulan sosyal girişimcilik, dünya genelinde hızla yayılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Yirmi birinci yüzyılın toplumsal ve çevresel sorunları giderek kemikleşmekte, ihtiyaçlar ise katlanmaktadır. Toplumsal problemlerin çözümü için var olan stratejiler solüsyon niteliğini yitirmiştir (Henton vd., 1997; Thompson, 2002). Mevcut zorluklar ise yenilikçi çözümleri zorunlu kılmakta sorunların çözümünde üstel bir artış beklenmektedir (Hoogendoorn vd., 2010: 4). Ayrıca değişimin bu kadar hızlı aktığı bir dünyada, toplumsal dönüşümde katalizör olma görevini yerine getirecek yeni perspektifler sunan disipline ihtiyaç vardır. Sosyal girişimcilik; sosyal fayda bakış açısı ve sürdürülebilirlik anlayışıyla içtimai alanda aktör olarak var olabilecek bu sistemi içinde barındırmaktadır. Farklı perspektiflerden yenilikçi stratejiler ile etkin çözümler üreten sosyal girişimci yaklaşımın bilinmesi, sorunlarla kolaylıkla baş edebilme noktasında önem arz etmektedir (Glancey ve McQuaid, 2000: 159).

Araştırmanın bu bölümde, sosyal girişimcilik ve sosyal girişimci terimlerinin kavramsal analizine çalışılacaktır. Anlam karmaşası olmaması adına ilk olarak sosyal girişimcilik kavramı tarihsel bir çerçeve üzerinden verilecek daha sonra kavramın açıklanması ve literatür kısmına geçilecektir.

Birçok kavramın aksine uygulamadan doğup akademiye doğru bir gelişim seyri izleyen sosyal girişimcilik kavramının ilk kez kullanılışı Theobald tarafından yapılmıştır. Theobald'a göre (1987) sosyal girişimcilik, toplumda meydana gelen hızlı değişim türbülansının altında ezilmek yerine sosyal değişiklikleri anlamak için bir yoldur. Risk alma, yenilikçilik ve yaratıcılık ise bu süreçte sosyal girişimcilik olgusuna eşlik eden unsurlardır.

Daha sonra Howard Rothmann Bowen 1953'te yayımlanan "Social Responsibilites of the Businessman" (İş Adamlarının Sosyal Sorumlulukları) isimli eserinde sosyal girişimcilik kavramını kullanmıştır. Çalışması iş adamlarının toplumsal amaç ve değerlere hizmet eden sosyal sorumluluk faaliyetleri gerçekleştirmeleri konusunda bir dizi açıklamalara dayanmaktadır (Oktay vd., 2016: 271).

Sosyal girişimcilik teorisyeni olarak kabul gören kişi ise Gregory Dees (Bornstein ve Davis, 2010: 1)'dir. Dees, Schumpeter'in ve Jean- Baptiste Say'ın girişimcilik tanımlarından etkilenmiş; insan ve kaynakların bir araya getirilmesinin dönüşümde itici bir güç oluşturacağı fikrini, toplumların üretimi artırıcı etkisi olduğu düşüncesiyle birleştirerek "*sosyal girişimci aktör*" kavramına ulaşmıştır (Kümbül Güler, 2008: 7-9; Akkoç, 2020: 14). Buradan sosyal girişimciliğin tanımlamalarının aktör temelli başladığını söylemek yanlış olmaz.

Bill Drayton'ın 1980'de kurduğu ASHOKA'yı¹ 2006'da sosyal girişim olarak değerlendirmesiyle devam eden süreç, İktisat profesörü Muhammed Yunus'un 2006'da Grameen Bank modeliyle Nobel ödülüne layık görülmesi sonucu merak uyandırmıştır (Martin ve Osberg, 2007: 30). Köylü bankası anlamına gelen bu model, yoksullukla mücadelede finansal sistemlerin yeniden düşünüldüğü (Yunus, 2019: 28) bir sosyal girişimdir. Muhammed Yunus, yoksul köylülere bankaların sağlamadığı finansal sistemin sağlanarak açlık sınırında yaşayan insanlar için sürdürülebilir bir sistem yaratmıştır.² Toplumsal kalkınmayı tetikleyici olduğu öne sürülen bu sistem daha sonra dünyanın başka ülkelerine örnek olmuş ve franchising³ dediğimiz kopyalama yöntemi ile yayılmıştır (Tömen, 2013: 66-84). Yine bu dönemlerde yaşanan ekonomik krizler şirketleri ve girişimcileri sosyal organizasyonlara yönlendirmiştir.

¹ ASHOKA, <https://ashokaturkiye.org/> Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2022

² Grameen Bank, <https://grameenbank.org/> Erişim Tarihi: 12 Aralık 2022

³ Franchising (Frencayzing), sözleşmeye dayalı, direkt bütünleşmiş bir pazarlama sistemidir. Bu sistemde nasılınabil (know-how) ve markanın imtiyaz hakkı sahibi, belirli süre, koşul ve sınırları kapsayan anlaşmayla bağımsız yatırımcılara sistemini ve markasını kullanır. Daha fazla bilgi için: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Franchising> Erişim Tarihi: 12 Aralık 2022

Açlık, yoksulluk, işsizlik, kaynaklara erişememe, cinsiyet eşitsizliği, hava kirliliği, sağlık, eğitim vb. sosyal sorunlara sahip dezavantajlı gruplar için başlatılan bir sosyal harekete dönüşmüştür. Hız kesmeden 2009'da Elinor Ostrom'un müştereklerin yönetimini içeren küçük topluluklar çalışmasıyla (Gonçalves vd., 2016: 1587-1605) sosyal girişimciliğin popülerliği katlanmış; kavram birçok kurum ve kuruluşun odak noktası haline gelmiştir. En basit haliyle toplumda sosyal amacı gerçekleştirmede girişimcilik prensiplerinden yararlanarak (Leadbeater, 1997: 14) toplumsal faydanın ortaya çıkarılması şeklinde ifade edebileceğimiz sosyal girişimcilik; birçok sektörün konusu haline gelmiş ve farklı hukuki statülerde kendini gerçekleştirmiştir.

Hızla yayılan sosyal girişimcilik 1991 yılı itibari ile akademide de yer edinmeye başlamıştır. Öncesinde "civic-public" kökenli ele alınan çalışmalar 1991 yılı itibari ile "social" kökenli çalışmalara evrilmiştir (Şentürk ve Mengü, 2019: 360). Misyonu, sosyal performansı, sürdürülebilir iş modeli, toplumsal kalkınmaya bakan yüzü, yenilikçi tarafları, girişimcilik ruhunu bünyesinde barındırması ve dönemin yaşanan ekonomik krizleri gündeme oturmasını sağlamıştır. Ortak hedefler insanları bu kurumların etrafında toplamış zamanla paydaşları ve uygulayıcıları artarak günümüze kadar gelmiştir. Sosyal ve çevresel fayda yaratmak amacıyla yola çıkmış sosyal girişimlerin sosyal etki ve gelir dengesini gözetenler başarılı olmuşlardır. Kısaca açıkladığımız bu tarihsel geçişler sosyal girişimciliğin gelişmesini ve yayılmasını sağlamıştır.

Toplumsal, ekonomik ve çevresel formlarda değer yaratmak için etkili bir mekanizma olarak kabul edilen (Murphy ve Coombes, 2009: 325) sosyal girişimciliğin kılcallarına inildiğinde ise etimolojik olarak oksimoron (Arthur vd., 2016: 208) oluşturan iki kelimenin bir araya gelmesi zamanla bir sinerjiye dönüşse de eklektik (Mengü, 2016: 7) yapısının tatminkar bir tanım yapılmasını zorlaştırdığı görülmektedir. Bundan dolayı sosyal girişimciliğe ilişkin literatürde kavramsal analiz çalışmaları ve kavramın kapsamına dair çalışmalar geniş yer kaplamaktadır.

Benzerlikler üzerinden hareket edildiğinde sosyal girişimciliğin ilk olarak yenilik kavramı çerçevesinde inşa edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda

sosyal girişimciliği toplumda gençlik suçları, uyuşturucu bağımlılığı, istihdam sorunu gibi çözüme kavuşması gereken sosyal sorunlarla baş edebilmede yenilikçi yolların oluşturulması şeklinde tanımlayan Leadbeater (1997), sosyal girişim organizasyonlarını ise sosyal refah sağlamak için başlatılan inovasyon dalga hareketi olarak görmektedir. Benzer şekilde sosyal girişimciliği toplumda yenilikler inşa ederek sosyal iyileştirmeler gerçekleştirmek olarak değerlendiren Alvord vd. (2004) ise sosyal dönüşüme ivme kazandıran ticari işletmelerin sosyal etki temelli çalışmalarını temel almaktadır. Yenilikçi ve sosyal değer yaratan faaliyetler kapsamında kavramı değerlendiren Austin (2006) önemli olanın sosyal değer oluşturmak olduğunu vurgulamaktadır.

İkinci olarak sosyal girişimcilik kavramsal analiz çalışmalarının onu oluşturan bileşenler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Buna göre, sosyal girişimcilik belirli temel unsurların birleşimidir. Mort ve diğerleri (2003) bu unsurları şu şekilde sıralamaktadır: (I) sosyal misyonu girişimci davranışlarla destekleme, (II) organizasyon faaliyetlerinin sosyal misyonla olan uyumu, (III) sosyal değer oluşturmak için kaynak oluşturma ve yönetme, (IV) yenilikçilik ve risk alma davranışları. Bu unsurları gerekli görülen eylemlerin yerine getirilmesi şartı olarak okumak mümkündür. Benzer şekilde tanımı bileşenler vasıtasıyla sunmayı tercih eden Lumpkin ve diğerleri (2013: 764) ise sosyal girişimciliğin ne olduğunu açıklarken onu oluşturan şu bileşenlerden bahseder: sosyal misyon, sermaye, paydaşlar, yenilikçilik, proaktiflik, sosyal değer yaratma ve sürdürülebilirlik. Lumpkin ve diğerlerine göre tüm bu öncüller aynı zamanda sosyal olanın ortaya çıkmasını sağlayan unsurlardır.

Literatürde bazı kavramsal açıklamalar ise süreç odaklı ve misyon temelli açıklamalara dayanmaktadır. Bu çalışmalar belirgin bir tanım sunmasa da sosyal girişimciliğe dair amaç, süreç odaklı modeller ortaya koymaktadır (Bornstein ve Davis, 2010: 34). Sosyal girişimciliği, sosyal ihtiyaçların karşılanması ve sosyal değişim yaratmak için fırsatların takibi, kaynakların yenilikçi kullanımı ve birleşimini kapsayan bir süreç olarak tanımlayan Mair ve Marti (2006: 37) sosyoekonomik ve kültürel çevreye uyum sağlama amacı taşıyan sosyal girişim

organizasyonlarının daha önce var olan veya yeni kurulan yapılar üzerinden kendini gerçekleştirebileceğini savunmaktadır. Yapılan bu tanım doğrultusunda bahsi geçen süreci (I) sosyal etkiyi ticari unsurlarla birleştirme, (II) sosyal etki amaçlı sosyal yenilikçilik, (III) sosyal dönüşüme neden olma şeklinde üç aşamalı olarak açıklamak mümkündür (Alvord vd., 2004: 262-263). Sürecin detaylarını ise bizlere Light (2005: 18-19) sunmaktadır. Bunları (I) bireysel ve grup çabaları (II) sosyal sorunları bir bütün olarak ele alan yaklaşım (III) bütün sektörleri kapsayan bütünsellik (IV) sürdürülebilir büyük sosyal değişimler (V) başarısı piyasaya bağlı olmayan (VI) niceliği insanlar ve varlıklar arasında değişebilir (VII) yoğunluk değişim döngüsüne göre değişebilir (VIII) bürokratik ve statükoya dayalı engellerle karşılaşabilir gibi şeklinde sıralayabiliriz.

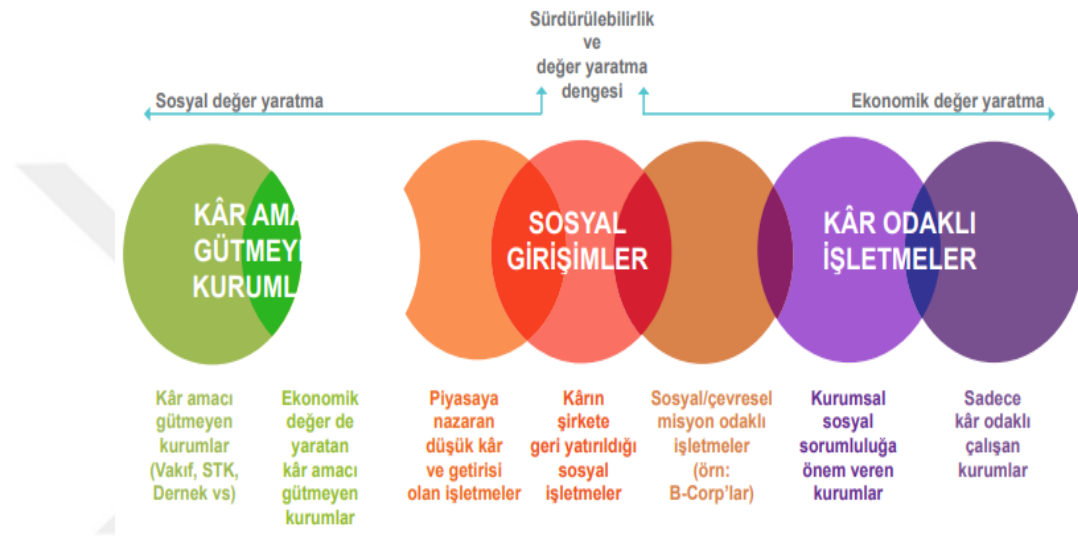
Üçüncü olarak ise kavram çalışmalarının sosyal girişimciliğin en çok vurgulanan özellikleri üzerinden gerçekleştiği görülmektedir. Bu tip çalışmalar sosyal girişimciliğe genel olarak yapı ve kurumsallık anlamı katmakta ve onu olgu boyutunda anlamamızı mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda sosyal girişim kuruluşları veya sosyal girişim söylemleri, sosyal girişimcilik vizyonu ile hareket eden organizasyonları anlatmak için kullanılmıştır. Sözelimi Alter (2003: 8) sosyal girişimlerin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır: (I) Sosyal bir amaçları vardır. (II) Sosyal misyonlarını gerçekleştirmek için finansal sistemlerden faydalanırlar. (III) Elde edilen geliri sosyal hedeflerini gerçekleştirmek için kullanırlar. (IV) Sosyal, ekonomik ve çevresel etkiye sahiptir. (V) Faaliyetlerinin sosyal etkisini ölçümlerler. (VI) Sürdürülebilir hizmet üretirler. Örgütlerin davranışını, imajını ve duruşunu açıklayıcı bu özellikler sosyal girişim örgütlerinin kurumsal kimliğini ortaya koymaktadır. Thompson ve Doherty (2006) de benzer açıklama yöntemini tercih ederek sosyal girişimlerin kurumsal kimlik tasarımını şu şekilde aktarmaktadır: (I) Bir sosyal amacı misyon edinmiştir ve bu amaca paralel faaliyetler üretir. (II) Topluma karşı sorumluluk besler ve kaynakları toplum yararı için kullanır. (III) Kaynakları piyasada yönlendirme becerisi yüksektir. (IV) Müşteri grubuna maliyetin altında hizmet ve ürün sunar. (V) Üyelerine karşı sorumludur. (VI) Elde edilen gelir sisteme aktarılır dolayısıyla hissedarlar arasında kar paylaşımı yoktur. (VII) Sosyal, ekonomik, çevresel etkiye ve getirilere sahiptir. Sosyal girişimcilik üzerinde en

vurgulanan noktaların bizleri evrensel bir tanıma ulaştırdığını savunan Smith-Hunter (2008) benzer özellikler üzerinden tanım yapmaktadır. Bu doğrultuda ona göre sosyal girişimcilik; problemleri tanıma, inisiyatif alma ve geleneksel girişimcilik ilkelerinden faydalanarak sosyal ihtiyaçları karşılama sürecinin sosyal değişimle sonuçlanmasıdır.

Sosyal girişimciliğin tanımlanması noktasında en çok başvurulan bir diğer yöntemde ise sektörel farklılıklar dikkat çekmektedir. Konu üzerinde farklı görüşler bulunmakla birlikte araştırmacılar sosyal girişim örgütlerinin faaliyet alanı olarak kamu, özel ve gönüllü kuruluş sektörlerinin bazen birine bazen de birkaçına işaret etmektedir. Hatta bazı çalışmalarda sosyal girişimlerin kamu ve özel sektöre alternatif olarak doğduğu görüşüne istinaden kamu bu konudan ayrı tutulmuş, belediye hizmetlerinin yetersiz olduğu ya da ulaştırılmadığı yerlerde sosyal girişimlerin oluştuğu dile getirilmiştir. Buna karşıt görüş olarak sosyal sorumluluk çatısı altında tüm sektörlerin bu alanda var olabileceğini savunan çalışmalar da mevcuttur. Sözgelimi Brinckerhoff (2000) sosyal girişimciliği tanımlarken işletmelerin sosyal faaliyetlerine işaret ederken, Şeker (2012: 24), ticaret ve işletme temelli becerilerden yararlanarak toplumsal problemleri sosyal fayda bakış açısıyla çözüme kavuşturan gönüllü kuruluşların faaliyetleri olarak değerlendirmiştir. Dolayısıyla işletme girişimlerinin mantalitesinde değişiklikler yapılarak toplumsal değer yaratma ve sürdürme suretiyle sosyal girişimcilik yapılabileceği (Rennie, 2006) gibi sivil toplum kuruluşları da finansal ilişkiler yaratarak sosyal girişimcilik eylemlerinde bulunabilir (Glancey ve McQuaid, 2000). Bu görüşü destekler şekilde sektör bazlı tartışmaya yönelik Dees (1998a; 2001) toplumsal problemlerin çözüme kavuşması için sosyal fayda temelli faaliyetler yürüten veya sosyal sorumluluğu üstlenmiş kar amaçlı işletmelerin, sosyal problemlerin azaltılması için mesai harcayan kar amacı olmayan örgütlerin ve bunların birleşimi olan melez yapılanmaların sosyal girişimcilik başlığı adı altında değerlendirilebileceğini ifade etmiştir. Aynı düşünceyle hareket eden Austin ve diğerleri de (2012: 371) sosyal girişimciliği, sosyal amaçlı ticari yaklaşımları veya kurumsal sosyal sorumluluğu benimsemiş kar amacı güden kuruluşlar ile kar amacı olmayan sektörün toplumsal çıkarlar için gelir getirici yenilikçi yaklaşımlar oluşturması şeklinde tanımlamıştır.

Görüldüğü üzere kavrama yönelik tanımlamalar ve görüşler değişiklik göstermektedir. Ancak literatür bütüncül bir şekilde değerlendirildiğinde sosyal girişimlerin şekil 1.1’de gösterildiği gibi kar amacı gütmeyen kurumlar ile kar odaklı işletmelerin ortasında şematize edilmeye çalışıldığı söylenebilir (Leadbeater ve Goss, 1988: 17; Koçak ve Kavi, 2014: 29; Katı ve Toker, 2021: 148).

Şekil 1.1. Sosyal girişimlerin örgüt/organizasyon tipolojisi.

Kaynak: Kavşak ağı e-öğrenme modülü.⁴

Sosyal girişimcilik literatürünü oluşturan çalışmalarda araştırmacıların sosyal girişimciliğin sektörel tanımlarında üç farklı tanım kombinasyonu oluşturduğu görülmektedir. (I) Kaynak oluşturan finansman stratejilerini ve yönetim şemalarını sosyal değer yaratmak için yeniden düzenleyen kar amacı gütmeyen kuruluşlar, (II) kar amacı olan ticari işletmelerin sosyal sorumluluk uygulamaları (III) toplumsal ihtiyaç ve ürünleri tedarik ederek hem sosyal amacı gerçekleştirmeye hem de gelir elde etmeye odaklanan örgütler (Yaşbay Kobal, 2021: 101; Seelos ve Mair, 2004: 3; Mair ve Marti, 2006: 37; Weerawardena ve Mort, 2006: 25; Aslan vd., 2012: 72,73).

Sosyal girişim kuruluşları, kar odaklı işletmelere ekonomik değer oluşturma süreci açısından benzer özellikler gösterir. Sosyal girişimciliği salt iktisadi

⁴ Kavşak Türkiye Sürdürülebilir Kent İçi Ulaşım Ağı, “Fon Kaynakları Geliştirme ve Sosyal Girişimcilik Kavşak Ağı E-öğrenme Modülü 6”, <https://kavsak.net/modul-6-fon-kaynaklari-gelistirme-ve-sosyal-girisimcilik/> Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2022

işletmelerden ayıran iki önemli neden bulunmaktadır. İlki, sosyal girişimlerin sosyal, çevresel misyona sahip olma ve toplumsal sorunlara karşı sosyal sorumluluk duygusuyla hareket etmesidir. (Dees, 1998a: 1; Bhave ve diğerleri, 2006). İkinci sebep ise elde edilen gelirin örgütün amaçlarında kullanılmak üzere misyona yatırılmasıdır (Frumkin, 2002: 131; Dacin vd., 2011).

Sosyal girişimler yine kar amacı gütmeyen vakıf, STK, dernek vb. örgütlere hayırseverlik açısından benzer. Ancak onları birbirinden ayıran sosyal misyonu gerçekleştirmede kullanılacak olan ticari kazancın elde edilmesi için finansal sistemlerin oluşturulmasıdır (Kayalar ve Arslan, 2009: 58; Mengü, 2016: 9; Akdoğan, 2022: 91). Bu açıdan sosyal girişimcilik, sosyal değer yaratma misyonunu girişimcilik prensipleri ile gerçekleştirme şeklinde tanımlanabilir (Abu-Saifan, 2012: 25; Crisan, 2012: 107; Mengü, 2016: 9). Tüm bunlar sosyal girişimlerin kaynak sağlamak amacıyla girişimci bakış açısıyla hareket ettiğini göstermektedir (Frumkin, 2002: 145). Yani sosyal girişimler, organizasyon varlığını devam ettirme noktasında girişimci kafayı kullanarak toplumda bir sosyal değer inşa etmek için çalışırlar. Dolayısıyla gelir getirici faaliyetleri temel misyon için birer araç olarak anlamamız gerekir. Bu durum kar maksimizasyonu yerine sosyal değer inşa etmenin birincil amaç olarak belirlendiğini kanıtlamaktadır. Bu doğrultuda çalışmalarda kar amacı bulunmayan örgütler ve faaliyetleri, derneklerin ve sosyal örgütlerin ticari faaliyetleriyle ilişkilendirilerek ele alınırken (Dees, 1998b, Weeeawadena ve Mort, 2006); kar amacı güden işletmeler ve faaliyetleri girişimciliğin sosyal sorumlulukla harmanlandığı bakış açısıyla aktarılmaya çalışıldığı ifade edilebilir. (Naumes vd, 2002; Thompson, 2002; Austin vd., 2006; Post, 2006; Peredo ve McLean, 2006).

Literatürden anlaşılacağı üzere sosyal girişimcilikte sektörler arasında keskin sınırlar bulunmamaktadır (Peredo ve McLean, 2006: 64) Dolayısıyla bu noktada sosyal girişimler her iki tarafın özelliklerini kısmen almış melez yapıya sahiptir ve şekilde de gösterildiği üzere sosyal girişimler ticari ve hayırsever kuruluşların karmasıdır (Chell, 2007). Bu bakımdan belirli özellikler faaliyetlerin sosyal girişimcilik olarak nitelendirilmesini sağlar. Bu yapıların başarılı sayılabilmesi için sosyal değer ile ekonomik değer yaratma gibi iki zıt kutbu kombine edebilmesi ve bu

durumu sürdürülebilir kılma becerisi gerekir. Bir kuruluşun sosyal girişim olabilme durumu ve sürdürülebilirlik araştırmanın ilerleyen bölümlerinde daha detaylı tartışılmıştır.

Sosyal ve girişimcilik gibi iki farklı olgunun birleşimi alan çatışmasını da beraberinde getirmektedir. Bu minvalde terimin sosyal tarafı; çarpık kentleşme, göç, yoksulluk, hava kirliliği, çevre sorunları, yeterli sağlık ve eğitim imkanlarına erişememe, israf vb. toplumsal alanda oluşmuş sosyal zorluklara veya oluşabilecek ihtiyaçlara odaklanırken girişimcilik tarafı; pazar temelli piyasalara ve ticari faaliyetlere odaklanır. Ayrıca başlangıç ve gelişim süreçleri de bu tartışmayı pekiştirmektedir. İlk olarak özel bir şirketin sosyal girişim olarak kendisini ilan etmesi girişimcilerin bu alana ilgisini artırmış; özel şirketler kendi misyonlarına uygun olarak belirli toplumsal problemlerin çözümü için bazen destekleyici konumda bazen de aktör olarak yer almışlardır. Daha sonraları sosyal girişimlerin örgüt yapısı olarak kooperatif, vakıf, dernek gibi STK benzeri oluşumları da tercih ettiği görülmektedir. İhtilafli bir alan olarak ise yerel yönetimler son zamanlarda bu alanda çalışmaya ve ilk sosyal girişim örneklerini vermeye başlamıştır.

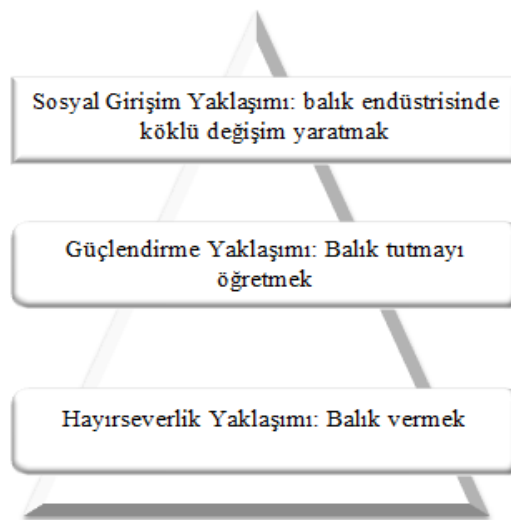
1.2. Sosyal Girişimci Kimdir?

Sosyal girişimci risk alarak toplumda yenilikçi fikirler geliştiren değişim kılavuzlarıdır (Theobald, 1987: 42). Bilimsel çalışmalarda sosyal girişimcilik kavramına paralel olarak tanımlar farklılaşsa da Weber'in yaklaşımıyla "ideal sosyal girişimci tipi"nin açıklanmasıyla ilgili olarak ilk çalışma Dees'e aittir. Sosyal girişimci aktör kavramını ortaya koyan Dees'in söylemiyle sosyal girişimciler sosyal sektördeki değişim rolünü üstlenen ajanlardır. Dees (1998a: 4) sosyal girişimciye beş özellik atfetmiştir: (I) Sosyal değer yaratmak ve sürdürmek için bir misyon benimsemek, (II) Bu misyona hizmet etmek için yeni fırsatları tanımak ve durmaksızın yeniliği takip etmek, (III) Yenilik, adaptasyon ve öğrenme süreçlerine kesintisiz dahil olmak, (IV) Sınırlandırılmadan cesurca hareket etmek, (V) Hizmet verilen seçmenler ve sonuçlar için yüksek derecede hesap verebilirlik sergilemek. Buradan hareketle sosyal girişimcilerin toplumun ve hizmet edilen kesimin ihtiyaçları doğrultusunda kaynakları yönlendiren ve sosyal sorunlara yenilikçi

çözümler sunan kişiler oldukları söylenebilir (Glancey ve McQuaid, 2000). Bununla birlikte sosyal girişim organizasyonlarının sosyal alanda insanlara daha iyi hizmet sağlayabilme adına sınırlamalar olmadan hareket etmesi sosyal girişimcilerin sosyal amaç doğrultusunda risk alan kişiler olduklarını da göstermektedir (Brinckerhoff, 2000). Yine buna paralel olarak sosyal girişimciler sosyal değer yaratma, fırsatları tanıma ve kullanma, yenilikçi teknikler kullanma ve kaynak yaratma gibi becerilere sahiptir (Smith-Hunter ve Collage, 2008). Bu sebeple sosyal girişimcilerden ticari araçlardan faydalanarak sosyal değer yaratmak için fırsatları keşfeden ve değerlendiren kişi veya grup (Marshall, 2011: 185) olarak bahsedilmektedir. Sosyal girişimcilerin fırsatları nasıl belirlediği ve değerlendirdiği ise şu şekilde açıklanabilir: (I) fırsatları sosyal girişimlerini destekleyecek şekilde sosyal ve kurumsal bağlamlarla birlikte tanımlar. (II) kurumsal ve sosyal faktörleri her zaman gözden geçirirler. (III) topluma ve piyasaya sosyal ve kurumsal engellerden bahsederler (Robinson, 2006: 113-116). Böylece sosyal girişimcilerin hedefinde olan sosyal değer yaratımı için uygun ortam sağlanılmaya çalışılmaktadır. Tüm bu eylemleri üstlenen sosyal girişimcilerin de toplumda sosyal ihtiyaçları algılama düzeyi yüksek, başkalarına yardım etme sorumluluğunu üstlenmiş vizyoner girişimci liderler olmaları beklenmektedir. Buradan hareketle sosyal girişimlerin sosyal değere nispeten ekonomik değer (Seelos ve Mair, 2005: 244). üreten yapılar olduğu gerçeği sosyal girişimcileri sürdürülebilirliği sağlamak için ticari girişimcilik bakış açısını (Prabhu, 1999: 141) yakalamaya ve uygulamaya itmektedir. Dolayısıyla pazar temelli girişimci liderlik özellikleri önem kazanmaktadır. Bunun bir getirisi olarak sosyal girişimcilerden bazı girişimci becerini taşıyor olması beklenmektedir. (Smith ve Lewis, 2012; Trivedi ve Stokols, 2011; Humbert, 2012; Galuppo vd., 2019). İnatçı olma, cesur olma, zaman yönetimini iyi kullanma vb. bahsedilen girişimci fenomenlerin özellikleridir. Bununla beraber sosyal girişimci salt ticari girişimcilerden daha karmaşık beceri seti ve liderlik yeteneğine de sahiptir (Thompson vd, 2000: 331; Dees, 2004: 3; Light, 2005: 3). Bunları literatürde en sık tekrar edilenler üzerinden şu şekilde sıralamak mümkündür: (I) yenilikçi ve proaktif olma (Leadbeater, 1997: 12; Weerawardena ve Mort, 2006: 32; Büyükaslan, Kızıldağ, 2017: 50), (II) sosyal değer yaratma ve vizyonlarını gerçeğe dönüştürme konusunda tutkusu ve vizyonu olma (Light, 2005; Bhave vd., 2006), (III) fırsatları

görebilme ve kaynak yaratma (Glancey ve McQuaid, 2000; Mair ve Marti, 2006), (IV) özgeci olma (Tan vd., 2005: 359; Martin ve Osberg, 2007: 34).

Sosyal girişimcileri sıralanan tüm bu özellikler doğrultusunda dönüşümü kolaylaştırıcı liderler olarak düşünebiliriz (Alvord vd., 2004: 262). Bu noktada sosyal girişimciler, yenilikçi fikirleri ve kaynakları sosyal dönüşümü sağlamak için birleştirir ve toplumsal problemlere çözümler üretebilmek için yenilikçi ve sürdürülebilir taraflarıyla etkin ve verimli çalışırlar. İçsel yüksek motivasyona sahiptirler ve girişimcilik prensiplerini sosyal fayda düsturuyla birleştirirler (Hibbert vd., 2002: 288). Tüm bu beceriler girişimciliğin başarı şartıyla düşünüldüğünde sosyal girişimci davranış ortaya çıkarmaktadır (Kümbül Güler, 2008: 230). Yaratıcılık bu noktada sosyal girişimcinin temel dürtüsünü oluşturmaktadır. Bundan dolayı Denizalp'e (2009: 7) göre, şekil 1.2'de görüldüğü gibi toplumsal sorunlara karşı sosyal girişimci davranış tarzı tam olarak balık vermek veya balık tutmak değil; balık endüstrisinde devrim yaratmaktır. Sosyal girişimciler hayırseverlik ve sürekli destekleme ve güçlendirme yaklaşımından farklı olarak toplumdaki sosyal sorunlara çözümler sunarak pozitif yönde gerçekleşecek toplumsal değişim stratejileri üretirler (Bloom ve Chatterji, 2009).

Şekil 1.2. Sosyal girişim yaklaşımı.

Sosyal girişimcinin buradaki görevi ise inovasyon tarzıyla toplumsal problemlere karşı iş modellerini kullanarak değer ve fark yaratmaktır (Harding,

2004: 43). Böylece sosyal girişimciler hedeflenen sosyal değer yaratımıyla sosyal değişim ve dönüşüm rolünü de üstlenmektedirler (Prabhu, 1999: 140). Bu sebeple, sosyal girişimcilerin toplumsal değişim aracısı rolünü üstlenmiş liderler (Harding ve Cowling, 2004: 4) olduklarını ve toplumsal değişimde hızlandırıcı etkileri olduğu söylenebilir (Waddock ve Post 1991: 400; Mair ve Marti, 2006: 41). Aynı zamanda sosyal girişimciler için sosyal dönüşümün sürekliliği de önem arz etmektedir (Ürper'den akt. Akalın, 2020: 31). Sosyal dönüşümün istenilen şekilde gerçekleşmesi için de başarılı sosyal girişimcilerin varlığı önemlidir. Bu doğrultuda sosyal girişimciler başarıyı yakalayabilmek adına şu hususlara dikkat ederler: (I) Yaratıcı olmaya önem verirler. (II) toplumsal problemlerle ilgilenirler. (III) değişimlere adapte olmaya çalışırlar (IV) sorunlara karşı inatçı ve azimlibir duruş sergilerler (V) liderlik becerilerini artırıcı kişisel gelişime önem verirler (Pignet ve Verdi, 2015: 2018).

Sosyal girişimciler faaliyetleriyle toplumda rahatsız edici sosyal sorunlara yenilikçi çözümler geliştirmek suretiyle ülke ekonomilerinde olumsuz koşulların da iyileştirilmesine yardımcı olurlar (Zahra, vd., 2009: 520). Böylece sosyal girişimcilerin insanların yaşamlarını kolaylaştıran nedenleri sosyal misyon edinmiş aynı zamanda salt girişimcinin de sahip olduğu fon kaynaklarına ulaşabilme ve mali krizleri yönetebilme becerisine sahip olmaları yönündeki beklentiler anlam kazanmaktadır. Bu doğrultuda ihtiyaç sahibi insanların sorunlarını çözme ve ihtiyaçlarını giderme odaklı çalışan sosyal girişimciler sosyal yeniliklere ve sosyal düzenlemelere odaklanırlar. Diğer bir ifadeyle sosyal hedefler doğrultusunda, finansal ilişkileri ve kaynakları bu amaca paralel olacak şekilde yürüterek yenilikçi öneriler sunarlar (Thompson, 2002: 413-429).

En nihayetinde sosyal girişimler, toplumsal problemleri çözerken aynı zamanda sosyal değişimleri yaratan (Dees, 1998: 1; Bornstein ve Davis, 2010; Danko vd., 2011) yapılarıdır. Sosyal girişimciler de sosyal ve ekonomik değer üreterek sosyal ihtiyaçların karşılanması yoluyla toplumda yaşam kalitesinin artmasına ve değişimin gerçekleşmesine yardımcı olurlar (Koe Hwee Nga ve Shamuganathan, 2010: 263). Sosyal girişimcilik kavramsal karmaşasına rağmen zamanla akademide

kendisine yer edinerek bir disiplin haline gelmiş kendisine ait literatür oluşturmayı başarmıştır.

Sosyal Girişimciler ve Katalitik Değişim (Waddock ve Post, 1991) ismiyle bilinen en eski çalışmada sosyal girişimcileri ve faaliyetlerini tanımlayıcı bir içerik sunulmaktadır. Yoksulluk ve madde bağımlılığı örnekleri üzerinden işlenen konu, özel sektör temelli bir araştırmanın ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Çalışmada özel sektörün sosyal yarar sağlama amacıyla sosyal girişimcilik faaliyetlerinde bulunabileceği fikri baskın şekilde sunulmaktadır (Waddock ve Post, 1991: 396). Eserde bahsi geçen *Hands Across America* (Eller Amerika Üzerinde) ve *Drug Free America* (Uyuşturucusuz Amerika) adlı kampanyalarla Amerika'da açlık, evsizlik, yoksulluk ve uyuşturucu bağımlılığı gibi sosyal sorunlara karşı bilinçlenme ve yardım faaliyetlerine dikkat çekilmektedir. Yanı sıra çevresine güven veren insanlar olarak sosyal girişimcinin paydaşları bir araya getirmek suretiyle kaynakları harekete geçiren hızlandırıcı etki yarattığı (Waddock ve Post, 1991: 400) kabul görmektedir.

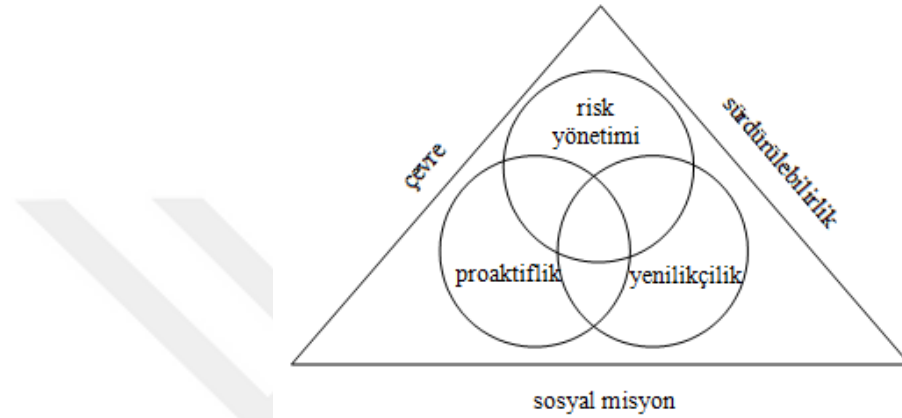
Sosyal girişimciliğin niteliklerinden yararlanılarak yapılan bir kavram çalışmasında (Leadbeater, 1997) ise sosyal ve girişimcilik bileşenlerinin iyi bir şekilde analiz edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Eserde iyi iş ilişkileri, sosyal sermayeleri ve kalkınmayı tetikleyen faaliyet çıktıları kavramın sosyalliğini oluştururken finansal kaynaklar, hizmetler, kar ve hissedar oluşumu girişimcilik kısmını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda sosyallik ve girişimcilik segmentlerini başarıyla elinde tutan kamu, özel ve gönüllü sektör farketmeksizin bu alanda faaliyet gösterebilir (Leadbeater, 1997: 10). Beş farklı sosyal girişim örgütünü inceleyen Leadbeater (1997) bu eserde, sosyal girişimcilerin ilham verici ve toplumu dönüştürücü projeler yürüttüklerini ve bunu yaparken de girişimcilik prensiplerini yenilikçi ve yaratıcı şekilde gerçekleştirerek toplumsal sorunları aşmada bir dinamizm ortaya koyduklarını araştırmasının bir sonucu olarak paylaşmıştır. Bu doğrultuda sosyal girişimcilerden sosyal inovasyon dalga hareketinin sosyal sermaye üreticisi olarak (Leadbeater, 1997: 17-24) bahsedilebilir.

Sosyal girişimciliğin kavramsal bulanıklığının giderilmesi için ideal bir tanım çabası peşinde olan Dees (1998a) kavramsal bir çalışma ortaya koymuştur. Kavramı

girişimcilik temelli açıklama yoluna giden araştırmacı, değişim aktörleri olarak nitelendirdiği sosyal girişimcileri sosyal problemler için çözüm oluşturmada girişimcilikten yararlandıklarına dikkat çekmekte (Dees, 1998a: 1) ancak sosyal değere işaret ederek sosyal girişimciyi salt girişimciden sosyal fayda gözetilmesi unsuruyla ayırt etmektedir. Bu bağlamda sosyal girişimciyi beş adımda açıklamaktadır: birincisi sosyal değer yaratmak ve sürdürmek, ikincisi yeni fırsatlar peşinde olmak, üçüncüsü yenilik, uyum ve öğrenmeden asla ayrılmamak ve son olarak beşincisi hizmet üretirken hassasiyet göstermek. Tüm bu sayılanlar Dees için sosyal girişimciliğin tanımını da vermektedir. Sosyal girişimcilik literatüründe çok atıf alan bir diğer eserinde Dess (1998b) sosyal girişimcilik yelpazesıyla tamamen hayırsever örgütlerin ticari amaçlı işletmelerden ayrımını ortaya koymaktadır. Dees, bunlar üzerinden kar amacı olmayan örgütlerin ticari faaliyetlerde bulunmasını sosyal girişimlere bir yaklaşma olarak değerlendirmektedir. Ancak bu durumun ticari faaliyetlerin sosyal misyonu unutturma tehlikesiyle karşı karşıya getirdiğini vurgulamak (Dees, 1998: 58) gerekir. Benzer bir yaklaşımla kavramı girişimcilik üzerinden değerlendirme ve açıklamaya giden Mort ve diğerleri (2003) ise çalışmada ikisi arasındaki farkın sosyal misyon olduğuna değinmektedir. Eserde sosyal girişimcilerin ahlaki yönüne ve sosyal amaç etrafında insanları toplayabilme becerisi vurgulanmış; dürüst ve misyona odaklı yaşamının sosyal girişimci olmanın bir gereği olarak sunulmuştur. Ayrıca araştırmacılar sosyal girişimcilik sürecini dört adımda anlatmışlardır. Bunlar şu şekildedir: sosyal misyon üretmede istekli olmak, finansal ilişkileri yönetmede dürüst olmak, fırsatları görebilme ve peşinden gitme, risk alarak yenilikçi kararlar verme (Mort vd., 2003: 79-86). Bu doğrultuda sosyal girişimlerin ihtiyaçlarına ve bu ihtiyaçların nasıl karşılanması gerektiği sorusuna (Thompson, 2002: 429) cevap arayan Thompson (2002) çalışmasında sosyal girişimciler üzerine odaklanmaktadır. Sosyal girişimciliğe geniş bir yelpazede çalışma alanı oluşturarak (Thompson, 2002: 410-431) sosyal girişimcilere yol haritasını sunmaktadır. İş yaratma, yapıları kullanma, yardıma odaklanma ve gönüllü olma takip edilmesi gereken adımlardır.

Literatürdeki tüm tanımları toplayarak bunu bir teori geliştirmek için bir alan çalışmasında kullanan Weerawardena ve Mort (2006) Avustralya'da dokuz farklı kar

amacı bulunmayan örgüt yöneticileriyle görüşmeleri sonucunda (I) çevresel dinamikler (II) yenilikçilik (III) ileriye etkili (IV) risk yönetimi (V) sürdürülebilirlik (VI) sosyal misyon (VII) fırsat yakalayan olmak üzere yedi varsayım ortaya koymuştur. Literatürden toplanan tanımlarla birlikte araştırmacılar, sosyal girişimciliği üç kavram üzerine bir modele oturtmuştur (şekil 1.3).

Şekil 1.3. Weerawardena ve Mort'un sosyal girişimcilik modeli.

Buna göre, yenilikçilik, proaktiflik ve risk yönetimini iç kısımda, birbiriyle etkileşim halinde daireler şeklinde şematize ederken; sürdürülebilirlik, sosyal misyon ve çevresel etkileri bunları çevreleyen ve etkileyen dinamikler olarak almıştır. Çalışmanın bir sonucu olarak araştırmacılar sosyal girişimciliğin elde edilen bulgularla doğru orantılı olarak parçalanmış ve çok boyutlu bir yapısının olduğunu savunmaktadır. Benzer şekilde çalışmada sosyal girişimcilik kavramına ilişkin kapsamı ve literatürde rastlanan tanımlamaları toplu halde vermeye çalışan Aslan ve diğerleri (2012) ise Weerawardena ve Mort'un (2006) kavramsal analiz çalışmasını temel alarak üzerine eklemeler gerçekleştirmiştir. Çalışmada araştırmacılar öncelikle sosyal girişimcilik kavramına ve kapsamına dair bilgi verilmiş ardından literatürdeki çalışmaları yazar, çalışmanın amacı, anahtar boyutları ve kavramın tanımı şeklinde bölümlerde sistematik bir şekilde vermişlerdir.

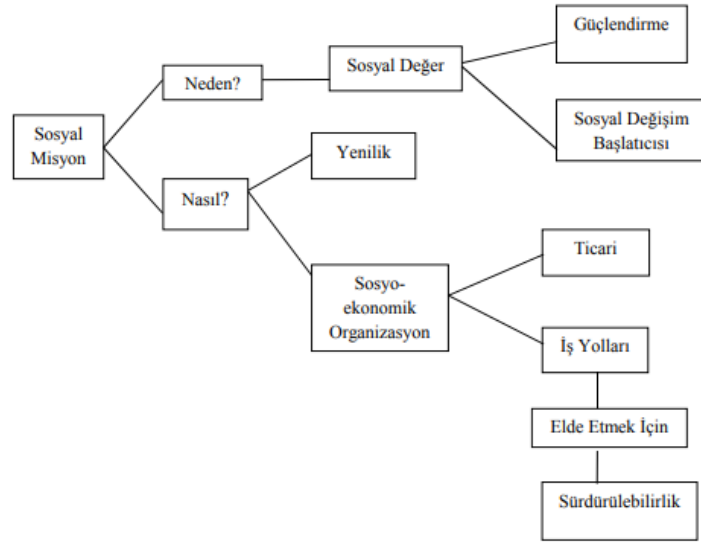
Sosyal girişimciliğin kavramsal betimlemelerde kullanım şeklinin ortaya koyulmaya çalışıldığı bir diğer eserde (Seelos ve Mair, 2004) farklı yazarlara ait tanımlar bir araya getirilmiş ve buradan yola çıkarak şu sonuca ulaşılmıştır. Sosyal

girişimcilikte insanların anladığı sosyallik; çocuk işçiliği, evsizlik, işsizlik, yoksulluk, azınlıklar vb. toplumsal sorunların iyileştirilmesinde neler yapılabileceğine ilişkin ihtiyaç kategorisidir. Bu durumda kişisel görüşler, kültürel değerler bir toplumda neyin ihtiyaç olduğunu belirlemede ve buna cevaben neler yapılması gerektiği konusunda ona yön verir. Bununla beraber araştırmacılar, sosyal girişimlerin faaliyet çıktılarına; sosyal değişim, sosyal değer, sosyal fayda, sosyal sermaye kavramları çerçevesince atıfta bulunmuştur. Çalışmalarının merkezini sosyal sermaye bağlamında kuran Thompson, Alvy ve Less (2000) de girişimci davranışları sosyal amaçlarla birleştiren kişiler olarak bahsettiği sosyal girişimcileri finansal, sosyal, estetik ve çevresel sermaye türlerinden sosyal sermayeyle ilişkilendirmektedir. Bu çalışmada sosyal girişimciliğin sosyal amaç hedefinde olan özel sektör kuruluşları tarafından üstlenilebileceği ifade edilmiş olsa da gönüllü kuruluşlar tarafına bir yanlılık söz konusudur. Yedi farklı sosyal girişimcilik vakasının incelendiği örnek olay çalışmasında (Alvord, Brown ve Letts, 2004) ise araştırmacılar, çalışmanın eksenini toplumsal değişim temasına çekmiştir. Araştırmaya dahil edilen sosyal girişimler kalkınma, organizasyon ve sosyal hareket başlıklarında karşılaştırmalı olarak tartışılmıştır. Bu doğrultuda kalkınma başlığı sosyal değişimin sosyal, politik ve ekonomik yönleriyle, organizasyon başlığı ise aktör temelli sosyal değişimle, sosyal hareket başlığı da kolektif hareketler içeriğiyle ele alınmıştır. Bu eserde sosyal girişimcilik, yoksul insanların ve marjinal kesimlerin ekonomik, politik ve sosyal durumlarını iyileştirici bir değer olarak kabul görmektedir. Sosyal girişimciliği sosyal etki ve sosyal dönüşüm boyutları üzerinden değerlendirme girişiminde bulunan Tan ve diğerleri (2005) çalışmada sosyal ve girişimcilik kavramlarını sırayla ele almaktadır. Bu bağlamda risk alma ve yenilik kavramlarıyla da sosyal boyutu (Tan vd., 2005: 353-359) tartışma konusu haline getirilmektedir. Buradan hareketle, eserde sosyal girişimcilerin kişisel kar ve toplumsal karı dengeleyen farklı özgecilik düzeylerine sahip oldukları belirtilmekte ve sosyal girişimcilik özgecilik bağlamında kapitalizmin fedakar formu olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca eserde araştırmacılar, sosyal girişimciliği sosyal amaçlı organizasyonlarla sınırlamanın yanlılığına dikkat çekmektedir. Bunun gibi sosyal girişimciliği özel sektör çerçevesinde ele alan çalışmaların aksine çalışmasının temelini sosyal işletmeler üzerine kuran Haugh (2005) ise sosyal girişimciyi sosyal

değer yaratmak için sosyal işletme kuran kişiler olarak görmektedir. Sosyal amacı gerçekleştirmek isteyen sosyal girişimciler belirli bir stratejiyi oluşturmalıdır. Bu doğrultuda toplumun dezavantajlı kesimi için hizmet üretmek, var olan yollara karşı yenilikçi yolları benimsemek, hizmetleri ihtiyacı olan insanla buluşturma, kaynak oluşturmada yeni yollar keşfetme, keşfedilen yeni kaynaklardan yararlanma şeklinde belirtilen basamakların takip edilmesi gerekir. Bunu yaparken ise kamu iş birliği sağlanmalıdır (Haugh, 2005: 5). Çalışmasında sosyal bir amacı olan her faaliyetin sosyal girişimcilik olarak adlandırılmasının yanlışlığı üzerine duran Peredo ve McLean (2006) ise sosyal misyona sahip tüm işletmelerin sosyal girişimcilik olarak isimlendirilmesine karşı bir duruş sergilemektedir. Her ne kadar toplumda sosyal değer oluşturmanın birincil anahtarı sosyal amacın yerine getirilmesi (Peredo ve McLean, 2006: 56) prensibini kabul etmiş olsalar da eleştirel bir tarzda ele aldıkları çalışmalarında, sosyal girişimciliğin sosyal amacına ve ticari yapılanmasına göre isimlendirilmesi gerektiği savunmaktadırlar. Onlara göre, ticari bir yapılanma olmadan örgütün amaçlarının tamamen sosyal içerikli olması onu sosyal girişim yapmaz. Aksine bu sivil toplum örgütlerinin kategorisinde değerlendirilmelidir. Bu açıdan Peredo ve Mclean sosyal hedef ve genel hedeflerin analizinin iyi bir şekilde yapılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir (Peredo ve McLean, 2006: 62-64). Bu doğrultuda Austin'in çalışmasına bakmak anlamlı durmaktadır. Austin (2006) çalışmasında sosyal girişimcilik için üç önemli ana unsurdan bahseder. Bunlar: (I) Yenilikçi olma, (II) sosyal değer yaratma, (III) sektörel çeşitlilik. Austin'e göre (2006: 22) bu olgular sosyal girişimcilik sürecini oluşturmaktadır. Yine ortak yazar olduğu bir diğer çalışmada görülmektedir ki bu çalışmalarda sektörel sınırlamalar yoktur. Ayrıca her iki çalışma da özel işletmeleri ve kamuya bağlı faaliyetleri sosyal sorumluluk başlığıyla sosyal girişimcilik olarak değerlendirilebileceğini savunmaktadır.

Sosyal girişimcilik üzerine kavramsal bir model üzerine çalışılan bir araştırmada (Hervieux, Gedajlovic ve Turcotte, 2010) sosyal girişimcilik, sosyal girişim ve sosyal girişimci terimlerinin literatürdeki tanımlarından yararlanılmıştır. Söylem analizi yöntemiyle elde edilen model şekil 1.4'te yer almaktadır.

Şekil 1.4. Hervieux, Gedajlovic ve Turcotte'nin sosyal girişimcilik modeli.

Kaynak: Hervieux vd., 2010: 60.

Buna göre, araştırma sonucu sosyal değer yaratmanın temel misyon edinmesi suretiyle sosyal girişimlerin sosyal değişim başlatıcısı olduklarını ve toplumda güçlendirme rolünü üstlendiklerini göstermektedir. Ayrıca ticari faaliyetler ve farklı iş yollarının oluşturulması suretiyle organizasyonun sosyoekonomik sürdürülebilirliği sağlanmaktadır. Bundan dolayı girişimciliğin gerektirdiği zorunlulukların ve becerilerin net olarak bilinmesinin önemi büyüktür. Bu doğrultuda girişimcilik ve sosyal girişimciliğin analitik düşünme yönüyle benzeştiklerini ve hayırseverlik beş farklı özelliğiyle farklılaştıklarını savunan Dees (2012) bunları şu şekilde sıralamıştır: sosyal getirilere sahip yardım sistemi, konu üzerinde uzmanlık, istihdam etme yoluyla gelir sağlama, problemlerin derinine inerek sorunları kökünden çözmeye çalışmak, pasif yardım yerine güçlendirme yaklaşımı. Ayrıca çalışmasında, sosyal girişimcilik kültürünün beş temel özelliğinden bahsetmiştir. Bunlar: empati becerisi bulundurma, problem çözmeye odaklanma, problem çözümünde paydaşları cesaretlendirme, bilgileri ulaşılabilir kılma, sosyal yardımlarda analitik yollar benimseme. Dees tüm bunları sosyal girişimciliğin, hayırseverlik ve modern girişimcilik birleşimlerinin sonucu olduğu fikri üzerinden açıklamaktadır.

Kendisinden sonraki çalışmalara zengin bir içerik sağlamak amacıyla Mckenny (2014) o zamana kadar yapılmış toplamda 43 adet olmak üzere sosyal girişimciliği konu edinmiş nitelikli araştırmayı çalışmasında kullanarak literatürün bibliyografyasını çıkarmıştır. Çalışmaların detaylarına inmiş ve araştırmaların metodolojisine ve bulgularına kapsamlı bir şekilde değinmiştir. Daha sonra diğer araştırmacıların bu literatür havuzundan sıklıkla referans yaptığı görülmüştür. Sıralanan kavramsal çalışmalara bakıldığında, sosyal girişimcilik ve sosyal girişimci kavramının açıklanması zorlayıcı engeller barındırır da kavramın pek çok araştırmacının dikkatini çektiği ve farklı disiplinlerde çalışma konusu haline geldiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda genel olarak kavramsallaştırma çalışmalarının aktör, süreç ve kurumlar üzerinden yapıldığı söylenebilir. Bu da literatürün benzer özellikler üzerinden bütüncül bir şekilde verilmesini zorlaştırmaktadır (Mengü, 2016: 2). Sosyal girişimcilik üzerine yapılan tez çalışmalarına bakıldığında ise, kavramsal analiz çalışmalarının yerini disiplinlerler özelinde ele alan araştırmaların aldığı söylenebilir.

Sosyal girişimcilik alanında ilk doktora tezinin Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı'nda yazıldığı görülmektedir. Burcu Kümbül Güler (2008) *Sosyal Girişimciliği Etkileyen Faktörlerin Analizi* isimli çalışmasında sosyal girişimcinin kim olduğunu tanımlamış ve sosyal girişimci davranışı belirleyen faktörlerin analizini yapmıştır. Araştırmacı, Ashoka ve Schwab Vakfı'na üye olan 205 sosyal girişimci ile çevrimiçi ortamda veri toplanmıştır. Verilerin toplanmasında anketten yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir: yaratıcı liderlik stili, yaratıcı mücadelelilik, kendine güven, toplumsal dayanışmaya olan inanç vb. unsurların sosyal girişimcilik davranışını olumlu etkilediği fakat güç aralığı tarafından ise olumsuz etkilendiği araştırma sonucunda elde edilen bulgular arasındadır. Araştırma verileri kırsalda yaşayan ve rol model olabilecek potansiyele sahip bireylerde ve insani gelişmişlik düzeyi düşük ülkelerde sosyal girişimci davranışın daha fazla ortaya çıktığını söylemektedir.

Sosyal girişimciliği konu edinen bir diğer doktora tezi İşletme Anabilim Dalında Selma Kırılmaz'ın (2012) *Sosyal Girişimciliğin Başarı Faktörlerinin*

Girişimci Kişilik ve Dönüştürücü Liderlik Bağlamında Araştırılması adlı çalışmasıdır. Araştırmada sosyal girişimcilik, liderlik ve girişimcilik kavramları ile birlikte ele alınmıştır. Sosyal girişimci organizasyonun sahip olması gereken özelliklerin üzerinde durulmuştur. Türkiye’de aile, çocuk, engelliler vb. alanlarda faaliyette bulunan vakıf ve dernek başkanlarının sosyal girişimcilik, girişimcilik ve dönüştürücü liderlik özellikleri üzerine değerli bir çalışma ortaya koymuştur. Bu çalışmada da daha sonra bahsedileceği üzere liderlerin sosyal girişimci ruha sahip olmaları ve faaliyetleri bu misyona uygun yürütmeleri önem arz etmektedir.

Sosyal Bilimler Öğretmenliği Bilim Dalı’nda *Sosyal Girişimcilik, Küresel Vatandaşlık ve Çevre Davranışı Arasındaki İlişki: Yapısal Eşitlik Modellemesi* başlıklı doktora teziyle Fatih Çermik (2015) 988 sosyal bilgiler öğretmeni adayını sosyal girişimcilik, küresel vatandaşlık ve çevre davranışı üzerinden incelemiştir. Çeşitli değişkenlerin dahil edildiği araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Nicel yöntemlerle sürdürülen ve verilerin üç ayrı ölçekle toplandığı araştırmada elde edilen bulgular şu şekildedir: Sosyal girişimcilik özellikleri; yaş, anne ve baba eğitim düzeyi ve mesleği, çevresel sorunlara duyarlılık vb. değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ancak toplumsal sorunlara duyarlılık, üçüncü sektör alanında üye olarak bulunma vb. değişkenlerine göre ise anlamlı farklılık yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine sosyal girişimciliğin küresel vatandaşlığı % 8’lik bir oranla düşük düzeyde etkilediği araştırmanın bulguları arasındadır.

İlk örneklerden sayılabilecek bir diğer çalışma ise; Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı’nda Volkan Işık (2016) tarafından yazılan *Çalışmanın Değişen Anlamı ve Üçüncü Sektör Çerçevesinde Sosyal Girişim İstihdamının Analizi: Ashoka Örneği* adlı doktora tezidir. Araştırmacı, çalışma kavramını üçüncü sektör ve gönüllülüğe bağlamıştır. Buradan sosyal girişimlerin istihdam üzerindeki etkilerden bahsetmiş ve sosyal girişimlerin faaliyet alanları ve önündeki engeller sıralanmıştır. Son bölümde ise Türkiye’de Ashoka üyeliği bulunan sosyal girişimlerin istihdamına yönelik bir alan araştırması yapılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerine göre yürütülen çalışmada veriler survey tekniği ile toplanmıştır. Toplamda 22 sosyal girişimde istihdam edilen personelle

görülmüştür. Sadece sosyal girişimde istihdam edilenlerin oranı % 52,4 tür. Bu da sosyal girişimlerin istihdam alanı oluşturmada ne kadar büyük bir katkı sunduğunu göstermektedir. Araştırmada aynı zamanda Türkiye’de sosyal girişimlerin istihdam profilleri ortaya konulmuştur. Buna göre sosyal girişimlerin kurucuları aynı zamanda fiilen başkanıdır.

Aslan (2018) sürdürülebilir kalkınma için kavramsal model: Türkiye’de sosyal girişimcilik üzerine açıklayıcı bir araştırma, Nassar (2019) Türkiye’de kültürün sosyal girişimcilik üzerindeki etkisini anlamak, Gül (2019) Kişilik ve girişimci kişilik özelliklerinin sosyal girişimcilik yönelimine etkisi üzerine TR63 bölgesinde bir araştırma: Üniversite öğrencileri örneği, Hengirmen (2020) Sosyal girişimlerin kaynaklara erişirken kullandıkları görev beyanları üzerine içerik analizi, Türker (2020) Sosyal girişimciliğin kavramsal boyutları ve sosyal sorumluluk bağlamında sosyal değer yaratma: Bir uygulama, Çelebi (2021) Gastronomi Sektöründe Sosyal Girişimcilik: Bütünsel Bir Yaklaşım, Ercan (2021) Sosyal sermaye perspektifinden sosyal girişimlerin Türkiye’deki yolculuğu, Güler (2022) Sosyal girişimlerde kurumsallaşma düzeyi ve örgütsel performans üzerine bir araştırma başlıklarıyla literatüre katkı sağladıkları görülmektedir.

Buraya kadar verilen literatür sosyal girişimcilik üzerine yazılan ilk tez çalışmalarını göstermektedir. Daha önce de belirtildiği üzere zamanla akademi kavramı benimsemiş, konuya farklı disiplinler üzerinden katkı sağlanmıştır. Zamanla konu üzerinde yüksek lisans ve doktora tezlerinde de artış olmuştur. Ayrıca yabancı literatüre oranla konunun daha az çalışılmış olduğu görülmektedir. Yine sosyal girişimciliği belediye özelinde ele alan az sayıda makale çalışması olmakla birlikte şu içeriklere sahip olduğu görülmektedir:

Konuyla ilgili bilinen en eski çalışma belediyelerin sosyal girişim kuruluşlarına nasıl yardımcı olduğunun incelendiği (Korosec ve Berman, 2006) çalışmadır. Araştırma kapsamında ABD’nin 50.000’in üzerinde nüfusa sahip şehirlerinde idari görevi bulunan 202 kişiden anket tekniği kullanılarak 2003 yılının sonu ve 2004 yılı başlarında veriler toplanmıştır. Elde edilen verilere göre belediyeler sosyal girişimleri hibe, finansman içerikli kaynak ediniminde; toplum

kuruluşlarını birlikte çalışma, yardımcı olma ve benzeri konularda koordine etme; önemli sosyal konular ve sosyal sorunlar hakkında veri sağlama, toplumsal koşullar için rapor oluşturma ve toplum örgütlerinin farkındalık yaratma çalışmalarını destekledikleri ve bilgi/farkındalık oluşturma çalışmaları yaptıkları söylenebilir. Bu doğrultuda kamu sektörünün iyileştirilmesi ve yeni fikirlerin benimsenmesi için yerel yönetimlerde sosyal girişimciliği destekleyen e-inovasyon modeli bulunmaktadır (Irani ve Elliman, 2008). Bu model; oluşturma, geliştirme ve seçme aşamalarından oluşmaktadır. Buna uygun olarak süreç (I) yenilik için fırsat yaratma, (II) proje planları geliştirme, (III) en iyi projeleri belirleme ve finansman oluşturma şeklinde ilerlemektedir. Bu doğrultuda ilk olarak içinde sosyal girişimlerin ve yerel yöneticilerin içinde bulunduğu komisyonda çevrimiçi fikir forumları ve inovasyon seminerleri düzenlenerek proje fikirleri elde edilir. Daha sonra filtrelenen projeler bölgesel beceri atölyelerinde detaylı proje planları oluşturulur ve destek seviyeleri belirlenir. Son olarak fon sağlayıcılar belirlenir ve finansman sözleşmesi imzalanır.

Tüm bu sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi yerel yönetim-sosyal girişim arasındaki ilişkinin iyi analiz edilmesiyle mümkündür. Bu noktada konuyu bölgesel ele alan çalışmalar önemli bir noktada durmaktadır. Sözgelimi Avustralya bağlamında ele alınan bir çalışmada (Duniam ve Eversole, 2013) yerel yönetimin amaçlarına ulaşmasında sosyal girişimlerin rolü üzerinde durulmaktadır. Ulusal rapor, proje belgeleri, web siteleri, röportajlar, derinlemesine vaka çalışmalarının incelenmesiyle elde edilen verilere göre sosyal girişimler ile yerel yönetimler farklı örgütlenme yapılarına sahip olsa da potansiyel olarak her ikisi de yerel kalkınmayı etkilemektedir. Bu doğrultuda yerel kalkınmanın dümenini tutan belediyelerde (Oktay vd., 2020: 269) yerel yöneticiler sosyal girişimlerin yarattıkları sosyal değerden yararlanabilmek için sosyal girişimleri iş geliştirme, finansman fırsatları ve sosyal satın alma yoluyla desteklemekte; yerel yönetim ihalelerine ve sözleşmelerine erişim imkanı tanımaktadır (Duniam ve Eversole, 2013: 17).

Sosyal girişimciliğin kalkınmaya etkisi, kavramın sosyal belediyecilikle de ilişkilendirilmesine neden olmaktadır. Örneğin çalışma ekseninin sosyal belediyecilikle kurulmaya çalışıldığı bir araştırmada sosyal belediyecilik faaliyetleri

sosyal girişimcilik olarak değerlendirilmiştir (Koçak ve Kavi, 2014). Çalışmada sosyal sorunlarla mücadelede sosyal girişimci belediyeciliğin öneminden bahsedilmiş ve konu bağlamında dünya ve Türkiye özelinde örnekler verilmiştir. Araştırmacılar, sosyal girişimciliği sosyo-ekonomik kalkınmada ve sosyal politika uygulamalarının toplumun en uç kesimine kadar ulaşmasında bir çözüm yolu olarak görmektedir. Yine sosyal belediyecilik çerçevesinde sosyal hizmetler ve sosyal girişimciliğin önemi değerlendirildiği bir diğer çalışmada (Şimşek ve Altun, 2020) da sosyal devlet, sosyal girişimcilik ve sosyal hizmet anahtar kavramları analize çalışılarak sosyal hizmetlerin ve sosyal girişimci faaliyetlerin sosyal belediyecilik için önemli bir araç olduğu belirtilmektedir.

Sosyal girişimciliğin yerel kalkınma dinamiklerine etkisinin vurgulandığı bir diğer çalışmada (Oktay vd., 2016) belediyelerin rolü Denizli Belediyesi'nin 2012 yılında Avrupa Girişimcilik Teşvik Ödülü almış olan *Engelliler Çalışıyor* projesi dahilinde tartışılmaktadır. Buna göre, verilen eğitimlerden başarıyla mezun olan hedef grubun istihdamı gerçekleştirilerek kalkınmaya katkı sağlandığı belirtilmekte ve proje belediye-sosyal girişim ilişkisinden doğan başarılı bir örnek olarak değerlendirilmektedir. Böylece kentte birçok paydaşı sorun üzerinde düşünmeye yönelten ve harekete geçiren proje meslek edinimi kolaylaştırmaktadır. Tüm bunlara bağlı olarak merkezi yönetimin mahalli idarelerde sosyal girişim bağına güçlendirici ve teşvik edici politikalara yer vermelerinin mühim bir meseleyi oluşturduğu söylenebilir. Bu noktada kamuda giderek artan sosyal girişim faaliyetlerine paralel olarak belediyelerin sosyal girişimleri destekleme düzeyleri ve eğilimleri; projelerin niteliği ve niceliği; uygulamaların neler olduğu gibi pek çok konu üzerinde politikaya yön verici araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Örneğin çalışmada (Kara ve Akyol, 2015) İstanbul ilinde belediyelerin sosyal girişimleri destekleme eğilimleri ve bu eğilimlerin farklı siyasal görüşlere sahip belediyeler için farklılık oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir. Bu çalışmada veriler görüşme tekniğinden yararlanılarak toplanmış ve içerik analizi yöntemine tabi tutulmuştur. Araştırma bulgularına göre, İstanbul ili belediyeleri sosyal girişimlerin desteklenmesi konusunda kuvvetli eğilimlere sahiptir ve bu belediyeler arasındaki farklı siyasal söylemler sosyal girişimleri destekleme eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık

yaratmamaktadır. Sosyal girişimcilik düzey ve eğilimleri çerçevesinde yapılan bir diğer çalışma (Amirli ve Zümrüt, 2021) Akdeniz bölgesinde bulunan iki ilçe belediye çalışanları üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda personellerin sosyal girişimcilik düzeyleri ve eğilimlerine odaklanılmıştır. Veriler 145 kişiden, anket tekniği kullanılarak toplanmış ve SPSS programıyla analiz edilmiştir. Soru formunun oluşturulmasında Dwivedia ve Weerawardena (2018) tarafından geliştirilen sosyal girişimcilik ölçeğinden yararlanılmıştır. Buna göre, yenilikçilik, proaktiflik, risk yönelimi, etkili yönelim, sosyal misyon oryantasyonu, sürdürülebilirlik yönelimi, hizmet yeniliği, ürün yeniliği, kurumsal destek yapıları sosyal girişimcilik alt boyutları olarak belirlenmiş ve demografik değişkenler üzerinden test edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, belediye çalışanlarının sosyal girişimcilik eğilimleri olumlu düzeydedir. Aynı zamanda çalışanların etkili yönelim düzeylerinin yaşa göre farklılık gösterdiği 46-55 yaş arası çalışanların diğer yaş gruplarına göre yönelim düzeylerinin daha fazla olduğu; katılımcıların yenilikçilik ve kurumsal destek yapıları alt boyutlarıyla eğitim düzeyi değişkeni arasında farklılıklar gösterdiği yüksek lisans ve doktora mezunu çalışanların diğer gruba göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine hizmet yeniliği düzeyinin iki belediye çalışanlarında farklılaştığı bulgular arasındadır.

Literatürde nitelik ve nicelik unsurları çerçevesinde şekillenen bir araştırmada (Esmer ve Yüksel, 2020) Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi merkezi belediyelerinin sosyal girişimcilik uygulamaları ve sosyal girişimcilik olgusu araştırılmaktadır. Nitel araştırma yöntemine uygun olarak kaynak tarama tekniğiyle incelenen 18 merkezi belediyede sosyal girişimcilik uygulamalarının olduğu fakat bunların geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Sosyal girişimciliğin Türkiye'de yeni gelişmeye başlamış olmasının da bir sonucu olarak ortaya çıkan bu durum yerel yönetimler ve sosyal girişimcilik arasındaki ilişkinin detaylı incelenmesini gerektirmektedir. Yine bu araştırmaların bölgesel veya küçük birimler şeklinde ele alınması sosyal etmenleri gözardı eden çalışmaların aksine sosyal girişimciliğin gelişimini kolaylaştırıcı yol haritası sunacağı söylenebilir. Bu bağlamda sosyal girişimcilikle yerel yönetimler arasındaki ilişkinin Karadağ örneğinde ele alındığı bir çalışmada (Meloviç vd., 2020) sosyal girişimciliğin özyönetim üzerine etkisi ortaya koyulmaya çalışılmış ve

özyönetim gelişimi üzerinden sosyal girişimcilik algı/tutumları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre katılımcılar, sosyal girişimciliğin öz yönetiminde pozitif etkileri olduğunu ancak sosyal girişimciliğin hukuki statüsü boşluğu ve finansmana erişimlerinin zor olması sebebiyle gelişiminin yavaş ilerlediğini düşünmektedir. Elde edilen bulguların ve bu minvalde yapılacak analizlerin sosyal ortamdan soyutlanmış ve dışlanmış kesimin topluma kazandırılması için sosyal girişimcilik perspektifinde yerel yönetimler için bir kaynak olduğu söylenebilir. Yine yerel yönetimler ve sosyal girişimcilik ilişkisinin ele alındığı bir diğer çalışmada (Akdoğan, 2022) yerel yönetimlerin sosyal girişimciliğe bakış açıları ve uygulamaları incelenmiştir. Sosyal girişimciliği kentsel politika unsuru olarak gündeme getiren araştırma makalesinde İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal girişimciliğe dair sosyal politikalarını kentsel girişimcilik ve belediye girişimciliği temaları üzerinden ele alınmıştır. Çalışma kapsamında İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne ait FikrimİZ ve gıda girişimciliği sosyal girişim programlarına katılan katılımcılar, İzmir'de faaliyet gösteren sosyal girişimciler, İzmir Büyükşehir Belediyesi ilgili birimde çalışanlar, sosyal girişimcilik alanında çalışan profesyoneller olmak üzere toplam 20 kişiyle yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış sorular üzerinden görüşmeler sağlanmıştır. Araştırma bulguları, belediye çalışanlarının sosyal girişim konusunda bilgi eksiği olduğunu ve bürokratik sebeplerin belediyeyle ilişkileri zorlaştırdığını göstermektedir. Yine Türkiye geneli sosyal girişim konusunda ortak anlayışın bulunmaması, yasal çerçeve eksikliği, sınırlı bütçe, sosyal girişimler arası dayanışmanın olmaması ve yatırımcı ağlarına erişememe gibi sebepler bu zorluğu pekiştirmektedir. Katılımcıların bir kısmı ise sürecin getirdiği zorlukların üstesinden gelerek belediyeyle birlikte sosyal projeler geliştirmişlerdir. Diğer yandan çalışma sosyal girişimlerin yarısının *FikrimİZ sosyal Girişimcilik Merkezi*'nden ve faaliyetlerinden haberi olmadığını ortaya koymaktadır. Tüm bunlar dahilinde sosyal girişimciliğin halkın sorun ve ihtiyaçlarına çözüm ürettiği ancak sosyal girişimcilik çerçevesinde sosyal ağların güçlü olmamasından kaynaklı toplumsal iyileştirmelerin gecikebileceği yorumunda bulunulabilir. Bu doğrultuda ekosistemin oluşumu için sosyal ağ zincirini oluşturmanın bir zorunluluk olduğu söylenebilir. Buraya kadar verilen literatürden anlaşılacağı üzere sosyal girişimcilik birçok disiplin tarafından ele alınmıştır. Bizim çalışmamız açısından ise

kavramın sosyolojik olma imkanı önem kazanmaktadır. Bu sebeple kavrama ilişkin sosyoloji disiplini içerisinde üretilen çalışmalardan devam edilecektir. Bu doğrultuda araştırmanın ekseninin sosyal girişimcilik olgusunun sosyal tarafıyla inşa edilmeye çalışıldığı bir çalışmada (Mair ve Marti, 2006) konunun tam olarak anlaşılması için sosyoloji disiplini çerçevesinde ele alınmasının gerekliliği söz edilmektedir. Bu doğrultuda sosyal girişimciliğin sosyal tarafını ön plana çıkarıcı şekilde sosyal sermaye ve sosyal yapı, sosyal hareket (Mair ve Marti, 2006: 38-40) kavramlarıyla ele alınmaları gerektiğini savunulmaktadır. Başarılı bulunan üç sosyal girişimin derinlemesine incelendiği bu çalışmada, üç vurgulama söz konusudur. Salt girişimcilik üzerinden yapılan çalışmalar sosyal girişimciliği açıklamada eksik ve yetersizdir (Mair ve Marti'nin, 2006: 42). Kurumsal girişimcilik sosyal girişimlerin kurum ve yapılarında meydana getirdiği değişim sürecine ışık tutar. Sosyal girişimciler (yapısal, ilişkisel ve bilişsel) sosyal sermayeye sahip organizasyonlardır. Sosyal ağları şekillendiren bu unsurlar sosyal girişimciyle toplum arasındaki ilişki ağlarını yönetmektedir. Ayrıca toplumsal problemi çözmek için kaynakları yaratıcı şekilde kullanması sosyal girişimlerin ortak özelliklerini oluşturmaktadır. Ekonomik kaynağın yaratılması açısından ise piyasa ilişkilerini oluşturma ve yönetme becerisi gereklidir. Bu doğrultuda sosyal girişimci ve piyasa ilişkisinin sosyolojik bir analizinin verilmeye çalışıldığı bir çalışmada (Robinson, 2006) da piyasayı bir yapı olarak nitelendirilmektedir. Eserde aktör boyutuyla sosyal girişimcinin varlığı, sosyal girişimleri oluşturacak bir sosyal teşebbüs sermayesi, sosyal amaç üretmeyi vizyon edinmiş organizasyonlar şeklindeki başlıklarla sosyal girişimciliğin yaygınlaşmasının önündeki engelleri ve sosyal girişimcilerin fırsatları nasıl belirlediği ve değerlendirdiği aktarılmaktadır.

Sosyal girişimciliği salt ekonomik değer üzerinden ele alan çalışmaların aksine sosyal ve ekonomik değerle birlikte bütünleşik şekilde ele alınması gerektiği savunulan bir çalışmada yorumsamacılık bir alternatif olarak sunulmaktadır (Chell, 2007). Etkileşimcilik ve yapısalcılık bağlamında sosyal yapı, özne ve çevresel faktörler gibi sosyal girişimcilerin eylemlerini şekillendirici unsurlardan baksedilmektedir. Yine çalışmada kısmen işlevselciliğe ve sembolik etkileşimciliğe değinerek bilişsel inşaacılık altında bu ikisini ilişkilendirdiği görülmektedir.

Çalışmanın genel itibariyle sosyolojik bir kaygı güttüğü söylenebilir ancak girişimcilerin bireyci ve bağımsız taraflarını vurguda aşırıya kaçması çalışmanın eleştirilir tarafını oluşturmaktadır.

Sosyal girişimciliğin sosyolojik bir perspektifle değerlendirmeye alındığı bir diğer eserde (Vasi, 2009) eylemler bağlamında hem girişimcilikle ayrılan yönlerine hem de toplumsal değişim sürecinde sosyal girişimcilerin karşılaşacakları problemler aktarılmaktadır. Sosyal yapının merkeziliği vurgulanmak istense de sosyal girişimciliğin toplumsallığının üzerine değinilip geçilmiş bir çalışma olduğu söylenebilir.

Coğrafi alandaki farklılıklar sosyal girişim ağ türlerini nasıl etkiler sorusunun araştırma konusu edinildiği bir teori çalışmasında (Smith ve Stevens, 2009) sosyal girişimcilik yapısal gömülülük çerçevesinde verilmektedir. Araştırmada öncelikle sosyal girişimciliğe ve türlerine yer verilmiştir. Ardından yapısal gömülülük perspektifinde sosyal girişimcilik tartışılmıştır. Son olarak ise çalışmanın amacına uygun olarak sosyal gömülülük kavramı üzerinden teori inşa edilmiştir. Böylece dört önerme üzerinden sosyal girişimciliğin yapısal gömülülüğü ne derecede içerdiği ortaya konulmuştur. Buna göre, yapısal gömülmüşlük sosyal girişimcinin karar sürecini ve davranışlarını etkilemektedir. Aradaki ilişki ise şöyle açıklanmaktadır: coğrafi alanlar arttıkça farklı sosyal girişimcilik bağlarının geliştirilmesi ve sürdürülmesi üzerinde yapısal gömülülük derecesi azalmaktadır. Yani aralarında ters ilişki söz konusudur. Ayrıca sosyal değer anlamının ve ölçümünün coğrafi olarak farklılıklar içerebileceği araştırma bulguları arasındadır.

Sosyal girişimcilik olgusunun sosyolojik bir perspektifle çalışıldığı (Mengü, 2016) yüksek lisans tezinde sosyal girişimcilik sosyal ağ, sosyal gelişme toplumsal hareket ve özne yapı etkileşimi temaları üzerinden konu sosyolojik bir mesele haline getirilmektedir. Bu bağlamda kavram klasik sosyoloji çerçevesinde Durkheimci, Marksist ve Weberci yaklaşımla tartışılmıştır. Kadim hayırseverlik ve modern girişimcilik arasında uzlaştırıcı bir çizgide olduğu savunulan sosyal girişimcilik olgusunda girişimciliğin sosyalliği absorbe ettiği çalışmaların aksine sosyal olanın nasıl açıklanabileceği üzerinde durulmaktadır. Kavrama sosyolojik bir çerçeve sunan

bir diğerk çalışmada sosyal girişimleri toplumsal değer üretimleri üzerinden değerlendirmeye almaktadır (Yılmaz ve Yılmaz, 2018). Değerlendirmeler toplumsal düzenin sağlandığı ve refahın arttığı iddiasından hareketle toplumsal sorun, toplumsal fayda, toplumsal değer, sosyal misyon ve vizyon, sosyal sermaye ve toplumsal değişim ve dönüşüm temaları üzerinden yapılmaktadır. Özellikle Max Weber'in değerler sosyolojisi çalışmanın çatısını oluşturmaktadır.

Sosyal yapı ve değişimlere yol açtığı gerekçesiyle başarılı sosyal girişimlerin sürdürülebilirliğini konu edinen bir araştırmada (Kaya İnceplik, 2018) ise çalışmasına faaliyetleri devam eden ve çalışması durmuş sosyal girişimler dahil toplam 14 sosyal girişimciyle derinlemesine görüşmeler sağlanmıştır. Gömülü teori deseni ve detaylı kodlama kullanılarak tamamlanan çalışmada Türkiye'de bulunan sosyal girişimler için başarılı sosyal girişimci özellikleri, başarının sürdürülebilir olmasında etkili olan faktörler ve başarıyı engelleyen faktörler olmak üzere üç ayrı teorik model elde edilmiştir.

Türkiye Grameen Mikrofinans Programının (TGMP) kadın yoksulluğu ve kadın girişimciliği çerçevesinde ele alındığı tez çalışmasında (Tömen, 2013) sosyal girişimciliğin kadın yoksulluğu üzerindeki etkileri verilmiştir. Antalya ili şubesinden mikro kredi kullanan 67 kadınla yüz yüze görüşmeler sonucu elde edilen veriler mikro kredi sosyal girişim programının kadınlara girişim gücü kazandırdığını ve hayatlarında olumlu sonuçlara yol açtığını göstermektedir. Bu çalışma doğrudan sosyoloji disiplini çerçevesinde ele alınmamış olsa da sosyolojik verileri göstermesi bakımından önemlidir. Çalışma eksenini kadın sosyal girişimciliğinin oluşturduğu (Aydın, 2019) tez çalışmasında toplumsal cinsiyet eşitliği gündeme getirilmektedir. Türkiye odaklı çalışılan bu araştırmada katılımcılar kartopu ve amaçlı örnekleme belirlenmiş olup veriler görüşme tekniğiyle yarı yapılandırılmış soru formu üzerinden toplanmıştır. Araştırma sonucu, kadın sosyal girişimcilerin karşılaştığı engeller, kolaylaştırıcı etmenler ve kadınların sosyal girişime yönelmelerinde etkili olan etmenler şeklinde temaları altında sunulmuştur. Ayrıca çalışma % 61 oranında kadın sosyal girişimcilerin amaçlarına ulaştıklarını göstermektedir. Yine sosyal kooperatifçiliğin kırsalda yaşayan kadınlar üzerinden araştırma konusu haline

getirildiği bir çalışmada (Ceylan, 2021) sosyal girişimcilik Afşar Bala'm Kooperatifi örneğinde fenomenolojik yaklaşımla ele alınmıştır. Çalışma kapsamında adı geçen kooperatif kurucu ve ortaklarıyla katılımcı gözlem yoluyla yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirmiştir. Tez çalışması direk Sosyoloji Anabilim Dalı için hazırlanmamış olsa da araştırma bulguları, kırsal kadınlarının ekonomik ve sosyal hayatlarına etkisini göstermesi bakımından sosyolojik veriler sunmaktadır.

Literatürde sosyal girişimciliğin bilinirliğin yetersiz olmasından kaynaklı başka kavramlarla ifade edilmeye çalışıldığı görülmektedir. İncelenen araştırmalarda verilen örneklerden sosyal girişimciliğin; girişimcilik ve hayırseverlik vb. kavramlarla karıştırıldığı görülmüştür. Oysaki sosyal girişimin sosyal fayda yaratmada kullanılmak üzere finansman sağlayıcı bir ticari faaliyette bulunuyor olması onu kar amacı gütmeyen örgütlerden ayıran en temel özellik (Peredo ve McLean, 2006: 63; Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009: 84-85) iken yine bu faaliyetten elde edilen gelirin sistemin döngüsüne aktarıyor olması da salt kar amacı bulunan ticari işletme ve kurumlardan ayırtılmaktadır (Uzunaslan, Tek, 2021: 1198). Yine kavramın sosyal hizmetler şeklinde lanse edildiği çalışmalar mevcuttur. Oysaki ikisi aynı konu üzerinde çalışıyor olsalar da konuya müdahale edilen nokta ve yöntem açısından birbirinden ayrılmaktadır. Sözgelimi istismar edilen çocuklar için sosyal hizmette emniyette ifade alınması, aileyle görüşme, mahkemeyi bilgilendirme gibi bir dizi süreci içerirken; sosyal girişimler istismar mağduru çocuğun toplumla rehabilitesini sağlayacak etkinlik süreçleriyle ilgilenir (Gündüz, Altun, 2021: 49, 50).

Belirgin olarak kendini gösteren bir diğer husus sosyal girişimciliğin farklı disiplinlerce çalışılmış olmasıdır. Elbette bu disiplinler çeşitlilik; görünürlük ve kavram bilinirliğini arttırsa da bir noktada anlam karmaşasını derinleştirdiği söylenebilir. Ortak bir tanım üzerine yapılacak çalışmalar bu alanın berraklaşmasını sağlayacaktır. Ancak yabancı kaynaklara oranla Türkçe kaynaklar daha kısıtlı durumdadır. Sosyal girişimlerin Türkiye'de geç uygulamaya girmiş olması akademik alanda da eksikliğin doğmasına neden olmuştur. Ayrıca yine çalışmaların iktisat disiplini çerçevesinde tartışıldığı ve sosyal olanın ihmal edildiği görülmüştür.

Çalışma sosyal girişimcilik ve yerel yöneticileri buluşturacak olması hasebiyle sosyal girişimciliği belirli çalışma alanları sunan ve bu anlamda belediyeleri bu alandan dışlayan görüşe bir reddiye niteliğindedir. Bununla birlikte literatürde birkaç çalışma haricinde sosyolojik alt tabanın oluşmadığı bu sebeple de olgunun açıklanmasında boşluklar doğduğu görülmektedir. Bu çalışmanın ise sosyolojik alt boyutlarını da kapsaması, fayda ve etki ögelerinin toplumsal boyutuna değişim ve dönüşüm ekseninde etrafında ışık tuttuğu söylenebilir. Sosyal girişimci faaliyetler günümüz sorun ve ihtiyaçlara aktif cevap verebilecek çalışma disiplinine sahiptir. Dolayısıyla sosyal iş modellerinin avantajları, istihdama katkısı ve oluşacak toplumsal fayda düşünüldüğünde belediyelerin sosyal girişimci uygulamaları ve oluşumları sahiplenmesinin gerekliliğiyle birlikte yerel yöneticilerin bu düsturu benimsemeleri zorunluluğu ortadadır. Karar mercii olan yerel yöneticiler özelinde çalışılan bu araştırmanın ilgili boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

1.3. Kurumsallaşma Sürecinde Sosyal Girişimcilik ve Hukuki Yapı

Bir organizasyonun sosyal girişim sayılabilmesi için üç temel özellikten bahsetmek mümkündür.⁵ Bunlardan ilki ekonomik, sosyal ve çevresel probleme çözüm oluşturabilme misyonuna sahip olmasıdır (Bhave vd., 2006; Murphy ve Coombes, 2009). Burada dikkat edilmesi gereken nokta sosyal girişimlerin çözmeyi amaçladığı sorunun veya karşılamayı planladığı ihtiyaçların toplumda bir karşılığının olması zorunluluğudur. Yani toplumun ihtiyaç ve beklentilerine uygun çözümler geliştiren sosyal girişimler başarılı olacaktır. Dolayısıyla sistemin sosyal bir soruna veya ihtiyaca hitap ediyor olması da gerekir. Çünkü toplumsal alanda ihtiyacın dışında bir hizmet üretimi kaynakların boş yere sarf edilmesine sebep olabilir. Bu sebeple de sosyal girişimcilerin içinde bulunduğu toplumu iyi analiz eden, belirlenen sorun ve ihtiyaçlar kapsamında kaynakları kullanan ve oluşturan kişiler olması beklenir.

---

⁵ Koç Üniversitesi Sosyal Etki Forumu (KUSIF), Sosyal Girişimcilik Serisi, “Türkiye Sosyal Girişimcilik Ekosistemi Durum Analizi”, https://drive.google.com/file/d/1KDpHf9vguk8OYJR42kn_6CHK_uN7Ma_1F/view Erişim Tarihi: 01 Temmuz 2022

İkincisi sosyal girişimler sosyal fayda bakış açısına sahip organizasyonlardır (Dees, 1998a; Fowler, 2000; Hibbert vd., 2002). Bu durum onu salt ticari işletmelerden ayıran en önemli unsurdur. Sistemde kar beklentisi olmasa da sistemin sürdürülebilirliğini sağlama noktasında ticari faaliyetler yürütürler (Alvord vd., 2004: 262; Austin vd., 2007: 29). Dolayısıyla organizasyonun varlığının devamı için gelir elde edecek bir iş modeline sahip olması gerekir. Yine toplumda sosyal faydanın açığa çıkarılması da sorun ve ihtiyaçların iyi bir şekilde belirlenmesi ve analizi ile mümkündür.

Üçüncüsü ise elde edilen gelirin misyona ulaşmaya yönelik faaliyetlerde kullanılması yani sistemin kendisine aktarılmasıdır (Haugh, 2005). Böylece hem çözüme çalışılan problem ortadan kaldırılabilir hem de sistem ekonomik sürdürülebilirliğini sağlamış olur. Misyonuna sadık kalan ve ekonomik sürdürülebilirliğini başarmış sosyal girişimlerin sosyal etki alanı zamanla genişler ve organizasyon büyümeye devam eder. Bu süreçte koordinasyonun ve düzenlemelerin önemi büyüktür. Dolayısıyla faaliyetlerin düzenlenmesi ve iş planının çıkarılması aşamasında fiziksel yapı bir ihtiyaç olarak doğabilir. Yine bir fiziksel yapının varlığı ekosistemin oluşması ve bilinirlik düzeyinin artmasına da katkı sağlayacak bir etkidir.

Sosyal girişimler sorunların çözümünde sistematik değişimi hedeflerler. Bu süreçte benzer sorunları bir bütün olarak ele alırlar ve çözümlerin yaygınlaşması için çalışırlar. Var olan sorunla baş etmeye çalışan tüm aktörlerle sorunların ortadan kaldırılmasını hedeflerler (Ersen vd., 2010: 7)⁶. Dolayısıyla ekosistemin varlığı sosyal girişimlerin büyümesini sağlayacak gönüllü ve fon kaynaklarına erişimi de kolaylaştıracaktır. Bu noktada güçlü bir ekosistemin oluşturulması için organizasyonların kurumsallığı sağlayacak kriterleri taşıması çok önemlidir. Çeşitli alanlarda faaliyet gösteren sosyal girişimlerin hem kendi içlerinde hem de toplumda güçlü bir ekosistem oluşturabilmeleri için misyona sadık kalmalarının yanı sıra sürdürülebilir iş modeli oluşturmalı, yenilikçi ve girişimci ruhunu her daim beslemeli

---

⁶ Ersen, T. B., Kaya, D., ve Meydanoğlu, Z. (2010). *Sosyal Girişimler ve Türkiye: İhtiyaç Analizi Raporu*. İstanbul: TÜSEV Yayınları, <http://www.sosyalgirisim.org> Erişim Tarihi: 01 Temmuz 2022

ve etki ölçümlerini şeffaflık içerisinde gerçekleştirmelidir. Yine bu bağlamda sorun ve ihtiyaçlar üzerinde paydaşların iş birliklerini geliştirmeleri önemlidir.

Avrupa Birliği sosyal girişimlerin oluşan ekosistemini bilmek ve faaliyetlerinden haberdar olmak için AB 'ye bağlı İstihdam, Sosyal İşler ve İçerme Genel Müdürlüğü tarafından yirmi dokuz Avrupa ülkesini içine alan haritalandırma çalışması yürütmektedir. Buradan ekosistem hakkında bilgi sahibi olunması ve faaliyetlerinden haberdar olunması amaçlanmıştır (European Commission, 2015: iv). Örneğin İrlanda'da çocuk bakımı ve hizmetleri; Danimarka'da sosyal bakımı içeren sağlık hizmetleri en büyük sosyal girişim faaliyetlerini oluşturmaktadır. Yine Çek Cumhuriyeti, Malta ve Romanya'da çevrenin korunması ve işlenmesini kapsayan çevre hizmetleri, tarım, gıda işleme; Almanya, Hollanda ve İngiltere vb. ülkelerde konut, ulaşım ve enerji başlıkları üzerine; Hırvatistan, Estonya, Finlandiya, Yunanistan, Macaristan, Malta ve İsveç'te ise kültür, spor ve turizm alanında sosyal girişimlerin üzerine çalıştığı ve faaliyetlerde bulunduğu başlıklardır (European Commission, 2015: x). Görüldüğü üzere ekosistemde ülkelerin sosyal girişimlerin hangi amaca yönelik çalışmalar yürüttükleri bilgisine ulaşılabilmekte yine bu haritalandırma projesiyle sayıları, gelişmişlik düzeyleri hakkında bilgi edinilebilmektedir. Dolayısıyla ülkelerin ihtiyaç analizi çıkarılabilmekte hangi toplumsal probleme yönelik çalışmalar yürütüldüğü görülmektedir.

Türkiye için sosyal girişimler üzerine yapılan bir durum analizi raporuna göre sosyal girişimcilik ekosisteminin gücü ve gelişmişliği yedi unsur çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bunlar; (I) sosyal girişim kültürünün yaygınlaştırılması, (II) sosyal girişimleri destekleyen yapıların varlığı ve etkinliği, (III) mevzuattan kaynaklı oluşabilecek bürokratik engellerin ortadan kaldırılması, (IV) sosyal girişimlerin finans ve fon kaynaklarına erişiminin sağlanması, (V) pazara erişimlerinin kolaylaştırılması, (VI) mentörlük ve koçluk desteklerinin varlığı, (VII) son olarak etki yönetimi, ölçümü ve raporlanmasında yöntemlere erişimin kolaylaştırılması ve kamunun sosyal etkiye verdiği önemin durumudur.⁷ Yine Türkiye'de sosyal

⁷ Koç Üniversitesi Sosyal Etki Forumu (KUSIF), Sosyal Girişimcilik Serisi, "Türkiye Sosyal Girişimcilik Ekosistemi Durum Analizi", https://drive.google.com/file/d/1KDpHf9vguk8OYJR42kn_6CHK_uN7M_a1F/view Erişim Tarihi: 01 Temmuz 2022

girişimlerin durumunun araştırıldığı 2019 yılına ait bir araştırma raporuna⁸ göre; yaklaşık 9000 sosyal girişim olmakla birlikte çoğu 2015 yılından sonra kurulmuşlardır. % 86'sı son 12 ay içerisinde yeni hizmet, ürün veya model geliştirmiştir. Bunlar eğitim, imalat ve yaratıcı endüstriler olmak üzere çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedirler. Katılımcıların %80'i farkındalığın ve görünürlüğün yetersiz olduğunu, kamu kurumları arasında ortak bir anlayışın bulunmadığını düşünmektedir. Katılımcılar için %85'ine göre ise olumsuz ekonomik iklim, yüksek vergiler, bürokrasi ve kuruluş maliyeti temel güçlükleri oluşturmaktadır. Ulaşılan sosyal girişimlerle birebir yapılan görüşmeye göre sosyal girişimler kendi kişisel kaynaklarını kullanmakla birlikte %65'i dış finansman aramaktadır. Bu da sosyal girişimlerin fon sağlayıcılara ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Ayrıca kadınların dış fon kaynaklara erişimi erkeklere göre daha kısıtlıdır. Aktörler sosyal etki ve yönetimi ve ölçümü konusunda daha fazla bilgi sahibi olmak istemektedir. Bu araştırma raporu sosyal girişimlerin henüz gelişmekte olduğunu ve Türkiye'de sosyal girişimciliğin ivme kazanmasına rağmen ekosistem oluşması önünde engeller bulunduğunu göstermektedir. Bunun sebepleri arasında kuluçka merkezlerinin eksikliği ve hızlandırıcı programların az olmasının yanı sıra devlet desteği, gelir elde etme yetersizliği, fon kaynaklarına erişimin kısıtlı olması gibi sebepler sayılmaktadır. Yine aktörlerin arasındaki iletişimsizlik ve spontane veya etkinlik bazlı gerçekleştirilen faaliyetler de ekosistem oluşumunu olumsuz etkilemektedir.

Tüm bu olumsuzlukların giderilmesi toplumsal problemlere çözüm arayan veya ihtiyaçları anında gideren çevik organizasyonlar yaratarak bölgesel ve ulusal kalkınmayı kolaylaştıracaktır. Oluşacak ekosistem aynı sorun üzerinde çalışan tüm sektör ve aktörleri bir araya getirecek sosyal fayda temelli iş birlikleri oluşturarak kolektif fikirlerin ve çabaların uygulanmasının önündeki engelleri kaldıracaktır.

Yerelde faaliyet gösteren belediyelerin de toplumsal iklime sahip olması dolayısıyla bu alanda aktör ve paydaş olarak var olması önemlidir. Burada

⁸ British Council, Türkiye, 2019. 'Türkiye'de Sosyal Girişimlerin Durumu', <https://www.britishcouncil.org.tr/programmes/education/social-enterprise-research> Erişim Tarihi: 13 Aralık 2022

yönlendirici görev ise yöneticilere düşmekte; yöneticilerin ekosistem döngüsündeki tıkanıklığı giderici rolü önem arz etmektedir. Yerel yöneticiler sosyal girişimlerin sistem içerisinde tanıtılması ve bilinirliğin artırılmasından faaliyetlerin oluşturulmasına kadar tüm süreçte aktif rol alacak kişiler konumundadır. Onların sosyal girişimleri belediyelere entegre etme çalışmaları ve geniş bir yelpazede hizmet üreten ve faaliyetlerde bulunan sosyal girişimleri oluşturması toplumda temel ve köklü değişiklikleri beraberinde getirerek inovatif fikirlerin hayata geçişini kolaylaştıracaktır. Böylece güçlü bir ekosistemin oluşumunda hem yerel destek sağlanmış hem de sosyal girişimlerin ilk oluşum aşamasında karşılaştığı zorlayıcı sorunlar en aza indirilmiş olacaktır.

Ekosistemin oluşmasında sosyal girişimcilik kültürünü yaygınlaştırma çalışmaları da önemli bir yere sahiptir. Bu noktada üniversitelere de önemli görevler düşmektedir. Sosyal girişimcilik ilk olarak Harvard ve Yale Üniversitelerinde ders olarak verilmeye başlanmıştır. Bugün Türkiye de dahil olmak üzere dünyanın birçok yerinde üniversiteler sosyal girişimlerin önemi üzerinde durmakta ve buna yönelik projeler üretilmesine destek olmaktadır. Sosyal girişimlerin oluşumlarını ve kurumsallaşma süreçlerini etkileyen bir diğer başlık hukuki yapılarına ilişkin düzenlemelerdir. Sayıları hızla artan sosyal girişimlerin hukuk nezdinde vücut bulması için birçok ülke tarafından yasal düzenlemeler yapılmaktadır.

Sosyal girişimleri yasal çerçeveye oturtmak için geniş ve kapsamlı çalışmalar yapılan Birleşik Krallık'ta 2005 yılı itibariyle sosyal girişimler Toplumsal Menfaat Şirketi/ Community Interest Company (Community Interest Company Regulations 2005 - S.I. 2005/1788) hukuki statüsüyle tanımlanmıştır. Özel bir limited şirket olan bu yapıların topluma fayda sağlaması esas alınmış buna ilişkin iş planı ve elde edilecek malvarlığının şirkete ve toplum yararına dönüştürüleceğine dair taahhütname zorunlu kılınmıştır (Argyrou ve Lambooy, 2020: 49). Toplumsal menfaat şirketleri her yıl faaliyetlerini, sosyal etkisini ve ölçme yönteminin ne olduğuyla ilgili olarak rapor sunması gerekmektedir. Ayrıca elde edilecek yıllık gelir için önceleri karın belirli bir kısmının dağıtılmasına izin verilirken 2014 yılında yapılan değişiklikle karın dağıtımına ilişkin karar kaldırılmıştır ve serbest

bırakılmıştır. Sosyal girişimler için toplumsal menfaat şirketi yasal statüsünü edinmek bir zorunluluk değil sadece bir alternatiftir. Dolayısıyla toplumsal odaklı çalışan ve sosyal fayda güden işletmeler şahıs ve limited şirket olarak kalabilirler yada dernek, kooperatif, adi ortaklık oluşumlarından birini tercih edebilme hakkına sahiptir (Tarman vd., 2020, 38).

Avrupa’da ise sosyal girişimler ilk olarak 1991’de İtalya Hükümeti tarafından Sosyal Kooperatifler üzerinden geçici yasal forma kavuşmuştur (Fici, 2015: 4). Ardından yapılan değişikliklerle, 2006 ‘da sosyal girişimin tanımı ve sosyal girişim sayılabilmenin kriterleri yasal şekle bürünmüştür. Buna yönelik farklı bir şirket formu geliştirilmemiş mevcut hukuki yapıların sosyal girişim unvanı alabileceği kabul edilmiştir. Toplumsal bir amaca hizmet ediyor olmak, gelir ve giderlerini ortaya koymada şeffaf olmak ve kar dağıtımında kısıtlamalara uymak bir örgütün sosyal girişim sayılabilmesi için kanunen belirlenen kriterlerdir. Dolayısıyla bu kriterleri yerine getiren vakıf, dernek, limited şirket veya kooperatifler sosyal girişim unvanı alabilmekteydi. Fakat bu durum diğer yasal formların tümünün sosyal fayda ile ilişkilendirilmesine ve sosyal sorumluluk çatısı altında birleşimine sebep oldu. Bu sorun 2015 yılında sosyal fayda çerçevesine sahip “benefit corporation” isimli şirket türünün yasayla temellendirilmesiyle çözüme kavuşmuştur. Fayda şirketleri yönetim bakımından ortak fayda, sürdürülebilirlik ve şeffaflık ilkelerine bağlıdır. Şirketin belirlediği hedefi alıcıya ulaştırırken amaçları, alınan önlemleri ve nedenleriyle yıllık rapor sunması zorunlu kılınmıştır (Costa Pires, 2017).

Tüm bunlar sosyal girişimler için bunlar birer alternatiftir. Burada önemli olan sosyal girişim unvanını sağlayacak maddelerin yerine getirilmesidir. Bu doğrultuda İtalya’da sosyal girişimlerin hukuki niteliğinin çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Bununla birlikte İtalya’da ilk sosyal girişimler sağlık, eğitim ve iş entegrasyonu üzerinde çalışırken zamanla çevresel, kültürel ve diğer yenilikçi hizmetlerin sağlanmasında faaliyet göstererek çalışma alanlarını genişletmişlerdir (Borzaga vd., 2017). Bu da sosyal girişimlerin sorunlarla baş edebilmede bir sektör haline geldiğini açıkça göstermektedir.

Avrupa’da sosyal girişimler ağırlıklı olarak iş gücü entegrasyonu ve sosyal hizmetler sağlayan dernek/sosyal kooperatif tipli oluşumlardır. Bundan dolayı Avrupa Birliği, sosyal kooperatifleri sosyal girişimcilik modeli olarak benimsemiş (Kerlin, 2006: 250) ve mevcut Avrupa Kooperatif Tüzüğü’nü sosyal girişimler için yeniden düzenlemiştir.⁹ Portekiz (Sosyal Birlik Kooperatifleri), İspanya (Sosyal İnisiyatif Kooperatifleri), Çek Cumhuriyeti (Ticari şirketler yasası çerçevesinde sosyal kooperatifler), Hırvatistan (Sosyal Kooperatif), Macaristan (Sosyal Kooperatif), Slovakya (İstihdam Servisleri Yasası) vb. ülkeler sosyal girişimler için elverişli hukuki yapılar oluşturmuşlardır. Bu sosyal girişimler faaliyet alanı olarak sektörel farklılık gösterse de genelde dezavantajlı grupların sosyal ve ekonomik durumlarını kapsayan iş entegrasyonu, adil ticaret, kamu yararı, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal hizmet alanında çalışmalarını (TÜSEV, 2018: 5) sürdürmektedir.

Belçika’da sosyal girişimler, 1990’larda derneklerin yasal biçimini ve işleyişini benimsemişlerdir. Dezavantajlı insanlar, çocuklar ve yaşlılar için işe uyum süreci ve toplum hizmeti için çalışmışlardır. Geleneksel kar amacı gütmeyen sektörde ekonominin güçlenmesini hedeflenmişlerdir. Daha sonra Şirketler Kanunu’nda yapılan reformla 1995’te “sosyal amaçlı şirket”lere ilişkin mevzuat geliştirilmiştir. Bunda yönetim yapısına dair özel hükümler yoktur. Ancak şirketler, hissedarlarına kar dağıtımını yaptığını bildirir bir taahhüname sunmadığı takdirde sosyal amaçlı şirket statüsünü edinebilir. Bununla beraber işçilerin yasal hakları ve sosyal faaliyetlerin yürütülmesine dair yıllık rapor yayınlama zorunlulukları vardır (Cafaggi ve Iamiceli, 2008: 15-16).

Fransa’da 2014’de kabul edilen Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Kanunu’yla farklı hukuki statüde bulunan sosyal girişimlerin genel çerçevesi çizilmiştir. Bu kanun, sosyal fayda amacı taşıyan sermaye şirketleri dahil vakıf, dernek ve kooperatifleri içermektedir (OECD, 2017). 2001’de sosyal amaç taşıyan kooperatifler nezdinde değişikliğe gidilmiş ve “Kolektif Menfaat Kooperatifleri (Société Coopérative d’Intérêt Collectif)” ile sosyal girişimlerin teşkilatlanmasını

⁹ Avrupa Kooperatif Topluluğu (SCE) Statüsüne ilişkin 22 Temmuz 2003 tarih ve (EC) 1435/2003 sayılı Konsey Tüzüğü, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003R1435> Erişim Tarihi: 01 Ağustos 2022

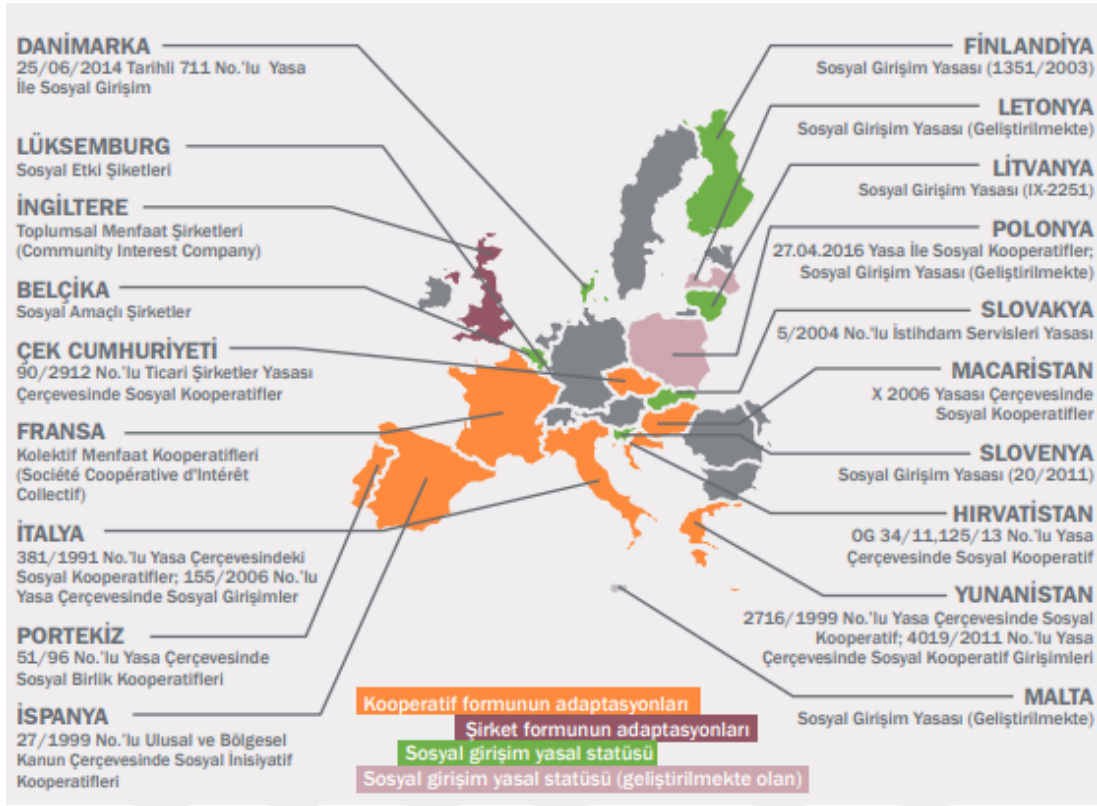
kolaylaştıracak zemin elverişli hale getirilmiştir. Hem ekonomik hem de sosyal yönlü parametrelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan bu kombinasyonda organizasyonun kar amacı yoktur ve varlık tahsisinde sınırlamaları bulunmaktadır. Ayrıca üyelerine ödenen ücretlerin özel şirketlerin ortalama ücret oranını aşmaması beklenir. Kooperatife üyeliği olmayan kişiler sistemin faydalanıcıları olarak görülmektedir. Temel amaç, toplumsal yarar üretmek ve sunmaktır. Dolayısıyla sosyal bir amaç ve organizasyonun finansal ilişkilerini oluşturacak girişimcilik potansiyeli önem arz etmektedir. Eğitim, yeni iş alanlarının oluşturulması, çevre koruma ve düzenleme, teknik alanlarda gelişme gibi yerel kalkınmayı tetikleyecek uzun vadeli gelişme odaklı faaliyetler yürütmektedirler (Margado, 2004: 151-153). Yine Fransa'da işsiz kişilerin işe erişimlerinin kolaylaştırılması ve çalışma ortamlarına uyum süreçleriyle ilgilenen çalışma entegrasyonu sosyal girişimleri (Work integration social enterprises -WISEs), işçi kooperatifleri ve sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren ortak topluluklar (Mutual societies) sosyal girişim olarak değerlendirilirler (Petrella ve Richez-Battesti: 2020).

Lüksemburg'ta "Sosyal Etki Şirket"leri sosyal girişimlerin yasal biçimleridir. 2016 tarihli yasal formula varlığı tanımlanmış ve sosyal alanla ilgili faaliyetlerde bulunmasına izin verilmiştir. Halka açık limited şirket, limited şirket ve kooperatif belirlenen koşulları sağlaması şartıyla sosyal etki şirketi olarak kabul edilir. Bunlar; sosyal hedef, soruna ilişkin en az iki eylem planı ve yıllık sosyal etki raporu oluşturulmasıdır. Ayrıca toplumda belirli gereksinimleri karşılayabilecek girişimcilik yapısı, ekonomik sürdürülebilirliği sağlayacak finansal sistemler, pazar bilgisi, ekonomik faaliyetlerin gelişimini teşvik etmek ve şeffaflık belirlenen önemli boyutlardır. Çeşitli vergilendirme sistemine dahil edilmekle birlikte sınırlı bir kar dağıtımına izin verilir. Ancak öncelikle karın yarısının sisteme aktarılması yükümlülüğü yerine getirilmelidir. Sağlık ve sosyal hizmetler alanlarında çalışmalar yürütmektedirler. İlk başlarda mikro firma olmalarına rağmen 2017 yılında sektörün en büyük işgücü piyasasına dönüşmüştür (Hiez ve Sarracino, 2020). Ayrıca Lüksemburg'daki sosyal girişimler halkın yaşam kalitesinin yükselmesinde ve toplumsal refah artışında pozitif etkilere sebep olmaktadır (Sarracino ve Fumarco, 2018).

Yunanistan'da sosyal girişimlerin kökü kooperatiflere dayanmaktadır. Sosyal hizmetlerin sağlanması , uzun vadeli projelerin gerçekleştirilmesi (Terziev, 2019: 617), savunmasız ve dezavantajlı grupların istihdamının sağlanması ve gönüllü faaliyetlerin organizasyonunda görev alan, (Bilan vd., 2017 :695) toplulukların ve yerel ekonomilerin gelişimini öncülleyen sosyal amaçlara sahip kooperatifler operasyonel olarak sosyal girişim tipli oluşumlardır. Daha sonra sosyal girişimcilik 2011'de sosyal ekonomiyle ilişkilendirilerek yasada tanımlı hale getirilmiştir. Ardından ekonomi kuruluşları ve kar amacı taşımayan kuruluşlar kendilerini sosyal girişim olarak tanımlamaya başlamış; bu durum organizasyonların sayılarında ve faaliyetlerinde artışa sebep olmuştur. Sosyal hizmetten sorumlu sosyal yardım amaçlı kooperatifler ve çevre, eğitim kültürel alanlarda hizmet üretimi odaklı çalışan diğer kooperatifler karara yönelik oluşan yapılarıdır. 2016'da Sosyal ve Dayanışma Ekonomisi Hakkında Kanunla bunlar birleştirilerek yeni bir işletme türü olan Sosyal Kooperatif Girişimi oluşturulmuştur. Sosyal fayda amacı gütmek ve ekonomik sürdürülebilirliği sağlamak bu yapılar için ön koşuldur. Buna ek olarak daha önce vergi muafiyeti sağlanmış olsa da bu durum günümüzde geçerli değildir (Varvarousis ve Tsitsirikos: 2019: 35).

Avrupa Komisyonunun Avrupa'yı kapsayan bir haritalandırma çalışmasına (2015: vii) göre; Avrupa'da sosyal girişimler için çeşitli yasal form ve yapılar benimsenmiş olsa da ülkelerin birkaçı özel olarak kapsayacak şekilde sosyal girişim kavramını kurumsallaştırmış ve yasal forma kavuşturmuştur. Şekil 1.5'te de görüldüğü üzere Danimarka, İtalya, Finlandiya, Litvanya, Slovenya sosyal girişimler için belirli yasal formları veya tüzükleri olan ülkelerdir. Letonya, Malta ve Polonya'da ise sosyal girişimlerin yasal statüsü için hazırlık aşamasındadır.

Şekil 1.5. Avrupa'daki sosyal girişimler için belirli yasal formlar ve statüler.

Kaynak: European Commission akt. Kusif, Sosyal Finansman Rehberi, 2017: 17.

<https://kusif.ku.edu.tr/wp-content/uploads/2018/02/SosyalFinansmanRehberi.pdf>

Türk hukuk sisteminde ise sosyal girişimcilik tanımlı bir kavram değildir. Dolayısıyla bu alana ait bir mevzuat ve hukuki birlik bulunmamaktadır. Sosyal girişimciler var olan hukuki statü üzerinden kendileri için uygun olan yapılar şeklinde örgütlenmektedir. Türkiye'de sosyal girişimlerin hukuki statüsü üzerine yapılan bir araştırma raporunda (Tarman vd., 2020, 20) sosyal girişimcilerin tercih edebilecekleri hukuki yapılara ilişkin mevzuata yer verilmiştir. Buna göre sosyal girişimler gerçek kişi tacir, adi ortaklık, kollektif şirket, komandit şirket, limited şirket, anonim şirket, kooperatif, dernek, vakıf olarak doğabilir ve varlığını sürdürebilir ya da hibrit bir model tercih edebilir. Burada önemli olan sosyal girişimin kendisine en uygun yapıyı tercih etmesidir Her birinde ilgili vergi mevzuatı değişmekle birlikte bu sosyal girişimlerin amacına uygun hareket etmesi beklenir. Vergilendirilme şekilleri de bu tercihlere usulen gerçekleştirilir.

Avrupa Komisyonu'nun Türkiye özelinde hazırladığı rapora göre, sosyal girişimler en çok eğitim sektöründe faaliyet göstermektedir (Uygur ve Franchini, 2019). Büyük çoğunluğu da kadın kooperatifleri şeklinde örgütlenmişlerdir. Sosyal hizmetler, sağlık, sanat, bilim ve teknoloji, kalkınma, spor, tarım ve çiftçilik gibi alanlarda faaliyet göstermektedirler. Buna ek olarak sunulan yasal kategori dışında Türkiye'de üç farklı model tespit edilmiştir: I. Mikrokredi gibi finansal kaynaklar dahil olmak üzere ürün ve hizmetlere erişim sağlayan sosyal girişimler, II. Dezavantajlı bireyleri istihdam eden veya dezavantajlı bireylere mal ve hizmet destek sağlayan sosyal girişimler, III. Yararlanıcılar ile bağışçılar arasında iletişimi sağlamak amacıyla araçlar ve platformlar sunan sosyal girişimler. Tüm bu organizasyonların da dahil edildiğinde sosyal girişimlerin 1,906 gibi bir sayıya ulaştığı tahmin edilmektedir. Bununla beraber Türkiye'de sosyal girişimler için özel hukuki zemin boşluğundan kaynaklı bürokratik engeller doğabilmektedir. Bu durum organizasyonların büyümesini kısıtlayan sebeplere neden olmakta sosyal girişimlerin kurumsallaşma sürecini baltalamaktadır. Buna bağlı olarak çözüm yolları tıkanmakta sosyal faydanın ulaştırılmasını istenen kesim bundan mahrum kalabilmektedir. Politika yapımcıların tüm bunlara sebebiyet veren sosyal girişimlerin hukuki statüsü üzerinde bir karara varmaları ve hukuki zeminin netleştirilmesi sosyal girişimlerin daha kararlı bir şekilde hareket edebilmelerini sağlayacaktır.

1.4. Sosyal Fayda ve Sosyal Etki Etrafında Sosyal Girişimcilik

Geniş bir yelpazede tanım aralığına sahip olsa da sosyal girişimler, temel misyonu sosyal fayda yaratmak şeklinde karakterize edilirler (Durak, 2016: 115). Fowler'ın (2000: 649) deyiimiyle sosyal girişimler sosyal fayda sağlayan sürdürülebilir sosyo ekonomik yapılardır. Daha önce de belirtildiği üzere bu özellikleri onları salt ticari işletmelerden ayırmaktadır.

Sosyal girişimciler faaliyetlerinde toplumda makro ölçekli sosyal fayda yaratmayı hedefler (Martin ve Osberg, 2007: 34; Schaltegger ve Wagner, 2011: 224). Hedeflenen sosyal faydanın ise bir sosyal değere karşılık gelmesi elzemdir. Çünkü faaliyete konulan sosyal girişimci fikrin bölgenin insanlarının sorun ve ihtiyaçlarına cevap veriyor olması beklenir. Bu sebeple toplumun sosyal değer algısı üzerinden

farklı sosyal girişimci davranışlarını görmek mümkündür. Bu durum coğrafya ve toplumsal ilişkilere bağlı olarak farklı sosyal girişimcilik kültürlerinin oluşmasını sağlamaktadır (Smith ve Stevens, 2009). Ancak sosyal girişimci davranış salt yapıya dayanarak ortaya çıkmamaktadır (Chell, 2007: 7).

Sosyal girişimci kaynakların kontrolüne bakmaksızın refahı ve sosyal değeri gerçekliğin üretimi için yeniden ve yeniden sisteme aktarmaya çalışır. Yani yapmaya çalıştığı şey aslında sosyal soruna karşı sürdürülebilir iş modelleri oluşturmak; katılım ve dahil etme yöntemleriyle de desteklenen sosyal faydalar yaratmaktır. (Haugh, 2005). Bu yönüyle sosyal girişimciyi Giddens ve Bourdieu'nun özne yapı ikiliğinde aldığı roller üzerinden algılamak gerekir (Giddens, 1984; İnce, 2016). Böylece hem sosyal girişimcinin salt edilgen bir konumda olmadığı hem de sosyal misyon gereği kar ön planda tutulmasa dahi sosyal fayda yaratabilmek için sosyal ve ekonomik unsurları bir arada barındırdığı söylenebilir. Sözelimi sosyal girişimler, dezavantajlı grubun yükseltilmesi yoluyla toplum üzerinde yarattığı kümülatif etki ekonomik kalkınma ve sürdürülebilir büyümeye yol açmaktadır (Prabhu, 1999: 140). Bu yüzden sosyal girişimciler için sosyal fayda yaratmak, sosyal ve ekonomik değer etkileşimlerinden doğan sosyal inşa sürecidir (Chell, 2007: 16).

Sosyal girişimci davranışta sosyal fayda yaratabilme bir amaç ve sosyal etki oluşturma ise bir sonuçtur. Bu yüzden bu iki kavramı madalyonun iki ayrı yüzü gibi algılamak yerinde olur. Günümüz dünyasında sorunlara karşılık geliştirilen çözüm önerilerinin ve buna yönelik yürütülen faaliyetlerin sosyal etkisinin geniş olması beklenmektedir. Dolayısıyla her iki kavram da sosyal girişimlerin çalışma sistematiğinde önemli bir yere sahiptir. Yaratılan farkı anlamada ve ortaya koymada sosyal girişimler hem faaliyetlerinin sonucunu belgelemek hem de gelişim süreçlerini iyi yönlendirebilmek adına sosyal etki ölçümlerini gerçekleştirmek zorundadır.

Sosyal faydanın bir sonucu olarak sosyal etki değişimini anlayabilme noktasında Ercan'nın (2016: 64-66) sosyal girişimlerin Türkiye üzerinde sosyal içerme ve fark yaratma etkisini gösteren çalışması anlamlı durmaktadır. 24 farklı sosyal girişim kuruluşuyla görüşmeler sağlanan çalışma sonucuna göre, sosyal girişimlerin sosyal fayda misyonlarına uygun olarak kısa ve uzun vadede yarattığı

etkiler kadınların toplumsal ve ekonomik yaşama katılımında artış, çiftçilerin sorunlarına erişim ve iş kapasitesinde artış, istihdam alanlarının oluşturulmasıyla toplumsal güçlenme, toplumsal dayanışma bilincinin güçlenmesi, toplumsal duyarlılık, toplumsal kalkınmanın gerçekleşmesi, güvenli yaşam kültürünün gelişmesi ve benzeri şekilde sıralanmıştır.

Görüldüğü üzere sosyal etki sosyal girişimlerin faaliyetlerinden elde edilen çıktılardır ve sosyal girişimciliğin temel unsurlarından birini oluşturmaktadır (Thompson, 2002; Bornstein ve Davis, 2010: 30). Sosyal girişim faaliyetlerinin sosyal etkisinin ölçümü hedef gruba sosyal faydanın sağlanıp sağlanılmadığı konusunda geri bildirim sağlayarak sürece işlerlik kazandırmaktadır. Bu yönüyle sistemli bir şekilde yapılan sosyal etki ölçümleri sosyal problem üzerinde sosyal değişimin yönü ve miktarı konusunda toplumsal gerçekliği gösteren bir rapor niteliği taşımaktadır. Bu noktada Dees (2004: 3-4) sosyal sektör liderlerinin sadece organizasyonlarını sürdürmek yerine etkilerini de geliştiren kaynak stratejilerine yönelmelerinin gerektiğini savunmaktadır. Çünkü sosyal girişimcilerin başarısı ancak çalışmaların sosyal etkisiyle belirlenir ve sosyal etki sonuçları finansal sonuçlardan daha değerlidir. Sosyal girişimciler ise çalıştıkları sorun üzerinde derin, geniş ve kalıcı sosyal etki sağlamalıdır. Bununla birlikte, sosyal girişimlerin sosyal etki çalışmaları yatırımcıları ve ekosistemde yer almak isteyen diğer tüm paydaşları çalışmanın yapılmasının bir zorunluluk olduğu konusunda ikna edici belge niteliğindedir. Bu durum sosyal girişimlerin görünürlük ve bilinirliğini de artırarak fon sağlayıcıların, etki yatırımcıların ve kamu otoriteleri ve benzeri paydaşların sosyal fayda etrafında birleşmelerini sağlayacaktır. Bu doğrultuda sosyal girişimlerin sosyal etki yaratabilmesi için (Weerawardena ve Mort, 2006) bir model önerisi geliştirilmiştir. Bu modelde iç tarafta proaktiflik, risk yönetimi ve yenilikçilik iç kısımda dairesel şekilde birbirleriyle etkileşim halinde yer alırken; sosyal misyon, sürdürülebilirlik ve çevre unsurları bunu çevreleyen üçgenin duvarlarını oluşturmaktadır. Yine sosyal girişimlerin sosyal etki ölçümü için üretilen bir diğer modelde (Bloom ve Chatterji, 2009: 116-117) başarı şartları verilmektedir. Bu doğrultuda iletişim ağlarını kullanma, personel bulundurma, lobi oluşturma, birlik kurma, gelir sağlama, aynısını yapma (kopyalanabilir olma) ve pazar hareketliliğini

sağlayabilme olarak sıralanan başarılı sayılabilme şartlarının aynı zamanda sosyal etki değerlendirmelerinin ölçütleri olduğu söylenebilir. Etki ölçümü ve başarılı sosyal girişimler oluşturma önemli bir mevzu olarak durmaktadır. Bu sebeple literatürde sıkça sosyal girişimlerin sosyal etki için yenilikte bulunması veya sosyal etkiye dönüşen yenilikleri gerçekleştirmesi gerektiği üzerine söylemler yer almaktadır (Alvord vd.,2004: 262-264; Tan vd., 2005: 354). Bu doğrultuda sosyal girişimler, soruna ve ihtiyaca karşı sosyal faydası en yüksek ve yürütülecek faaliyetler sonucu oluşacak sosyal etkinin en geniş çözüm önerileri geliştirmelidir. Böylece toplumsal alanda var olan sorunların büyümesi ve kronikleşmesi engellenerek ayak bağı haline gelmiş toplumsal ihtiyaçların giderilmesi sağlanır. Ne var ki sosyal girişimlerin Türkiye’de yeni gelişmekte olmasına bağlı olarak bu yapıların çoğu sosyal etki ölçümünü nasıl sağlayacağı konusunda yeterli bilgiye haiz değildirler (Tongal, 2019: 82). Sosyal etkilerini sistematik olarak analize tabi tutmayan sosyal girişimlerin değerlendirmeleri faaliyetler ve çıktılardan ileri gidememektedir (Haugh, 2005: 8-9; KUSIF, 2017: 21).

Bu noktada bir kısım yazar (Mair ve Marti, 2006) sosyal etkiyi anlamak için yaratılan sosyal değişimlerin sosyoloji ve siyaset disiplinleri çerçevesinde görmemizin gerekliliğini üzerinde dururken bazıları ise (Chell, 2007: 19) ise sosyal girişimciliğin sosyal inşacılık ve etkileşimcilik perspektifinde yorumsamacı tarzda ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Bu tarz bir yaklaşım ilk etapta olgunun sadece finansal ilişkilere dayalı anlatımların eksikliğini fark edilmesini sağlayabilir. Bu noktada Weber (1999) Protestan ahlakının kapitalizme olan etkisini incelediği *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu* isimli tezinde ekonomik pratiklerin arkasında dini ve kültürel öğelere odaklanmaktadır. Çalışmasında Protestan ülkelerde kapitalizmin daha hızlı yayılmasının sebebini Protestanlığın çalışma, biriktirme ve rasyonellik gibi dini öğretilerin bir sonucu olduğunu ortaya koymuştur. Bunun gibi sosyal girişimcilik de ilk başta sadece iktisadi çerçevede finansal bağlamlarda düşünülse de olgunun toplumu etkileyen dinamik bir kavram olması sosyal tarafına da aynı ölçüde ağırlık verilmesi gerektiğini göstermektedir. Ancak bu şekilde sosyal girişimciliğin temelinde yer alan sosyal misyonun ve bir sonucu olarak sosyal etkinin tam olarak anlaşılması sağlanır (Smith ve Hunter, 2008; Vasi, 2009; Mengü, 2016).

1.5. Sosyal Girişimlerde Başarı: Sürdürülebilirlik

Sosyal girişimlerin amacı toplumsal alanda sosyal fayda yaratmaktır. Bu sosyal misyonla hareket ederken oluşan sosyal değer zincirinin bozulması, sosyal faydanın hedef kitle olarak görülen yararlanıcılara ulaştırılmaması anlamına gelmektedir. Oysaki faaliyetlerin devamlılığı ve organizasyonun yönetim ve performansı sorunların çözümü noktasında önemlidir.

Araştırmanın bu bölümünde sürdürülebilirliğin önemi üzerinde durulmuş, tekrara düşmemek adına iş modellerinden bahsedilmemiştir.

Sözlükte daima olma yeteneği¹⁰ olarak tanımlanan sürdürülebilirlik, devamlı olarak tekrar edebilme durumunu anlatmaktadır. Sosyal girişimciliğin finansal kaynakların dinamosu şeklinde idealize edilmesi salt ekonomik ilişkileri gözetiyor görünse de, sosyal, çevresel ve ekonomik boyutları bir arada sentezleyebilmesi sosyal girişimler için kurumsal esnek yapıyı tesis edebilmenin anahtarını sunmaktadır. Vasıflı insan kaynağının oluşturulması, gönüllü ve çalışanların işe teşvik edilmeleri, faydalanıcı ve tüketicinin ihtiyaçları gibi etkenlere ek olarak marka değeri, güven, itibar, kar artışı, kaynak ve maliyette tasarruf oluşturabilme sürdürülebilirlik stratejilerinin bir organizasyona sağlayacağı avantajlardır (Ballı, 2019: 471). Bunun sonucu olarak toplumsal sorunların çözülmesi sürecinde sosyal girişimlerin istikrar ve hız kazanacağı ve faaliyet alanlarının genişleyeceğini söylemek yanlış olmaz. Nitekim Acosta ve diğerleri (2016: 342) çalışmasıyla sosyal fayda odaklı sürdürülebilirlik çalışmalarının, iş performansı üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu ortaya koymuştur. Burada dikkat edilmesi gereken husus sosyal girişimlerin oluşturduğu sürdürülebilir sistemlerin toplumsal çıkarlarla örtüşmesidir. Böylelikle sosyal girişimciler, faydalanıcı taleplerinin yerine getirilmesi amacıyla inovatif ve sürdürülebilir uygulamaları çalışma disiplini olarak organizasyona entegre ederler (Kearins ve Collins, 2012: 85).

¹⁰ “sürdürülebilirlik”, <https://tr.wikipedia.org/wiki/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik> Erişim Tarihi: 01 Ağustos 2022

Bu doğrultuda sosyal girişim kuruluşlarının sürdürülebilirliğini sosyal girişimciliği üçe ayırarak incelemek mümkündür (Fowler, 2000): Bunlar; (I) bütünleştirici sosyal girişimcilik, (II) yeniden yorumlanan sosyal girişimcilik, (III) tamamlayıcı sosyal girişimcilik. İlkinde örgütün ekonomik faaliyetleri olumlu sosyal çıktılar için düzenlenir. Mikro kredi uygulaması olan Grameen Bankası kadınlara sürdürülebilir finansal sistem sağlamasıyla bu duruma örnek verilebilecek başarılı bir sosyal girişimdir. İkinci olarak ise, yerel yönetimlerden bağımsız bir şekilde toplumu destekleyici örgüt ve işletmelerin sosyal sorumluluk içgüdüsüyle kaynakları yaratıcı şekilde yönlendirmesi sonucu sürdürülebilirlik elde edilir. Bu gelir modeli hizmet sunulan hedef grupla fon kaynağının farklılaştığı durumlarda görülür. Örneğin evsiz ve kimsesiz insanlara ücretsiz aş ve kurumda iş imkanı sağlayarak onlara psikolojik, sosyolojik ve mesleki anlamda kaliteli yaşam imkanı sunan Hayata Sarıl Lokantası, sosyo ekonomik durumu iyi olan insanların da ödeme yaparak imkanlardan yararlanabileceği¹¹ sistem oluşturmuştur. Son olarak, tamamlayıcı sosyal girişimcilik anlayışında örgütün maliyetlerini azaltma ve ana finansmanı desteklemeye yönelik ek kazanç oluşturma anlayışı yatar. Örneğin, dezavantajlı üretici toplulukların ekonomik açıdan güçlenmelerini sağlamak adına bu toplulukların ürettiği yaşam ürünleri için uygun pazar koşulları araştıran ve sağlayan Joon sosyal girişimi¹² buradan elde edilen gelire ek olarak ücretli hizmet olan toplantı yapmak veya herhangi bir sebeple bir araya gelmek isteyen insanlara çeşitli özelliklere sahip ortak paylaşım alanı sunan çevrimiçi mekan tasarlamıştır.

Bu işleyişte sürdürülebilirlik sosyal girişimler için iki önemli başlığı içermektedir. Bunlar; sosyal amacın yerine getirilmesi sonucu oluşan sosyal etki (sosyal, çevresel, ekonomik) ve finansal stratejileri de kapsayan ekonomik boyut. Bunlar birbirine bağlı iki zincir halkası gibi düşünülebilir. Daha önce de belirtildiği gibi sosyal girişimler ticari kazançlarını sistemin döngüsüne aktararak sosyal misyonlarını gerçekleştirmek için kullanırlar. Dolayısıyla toplumsal sorunların çözüme kavuşması için sosyal misyona sahip olmak kadar ekonomik getiri

¹¹ <https://www.hayatasaril.org.tr/restaurant> Erişim Tarihi: 13 Aralık 2022

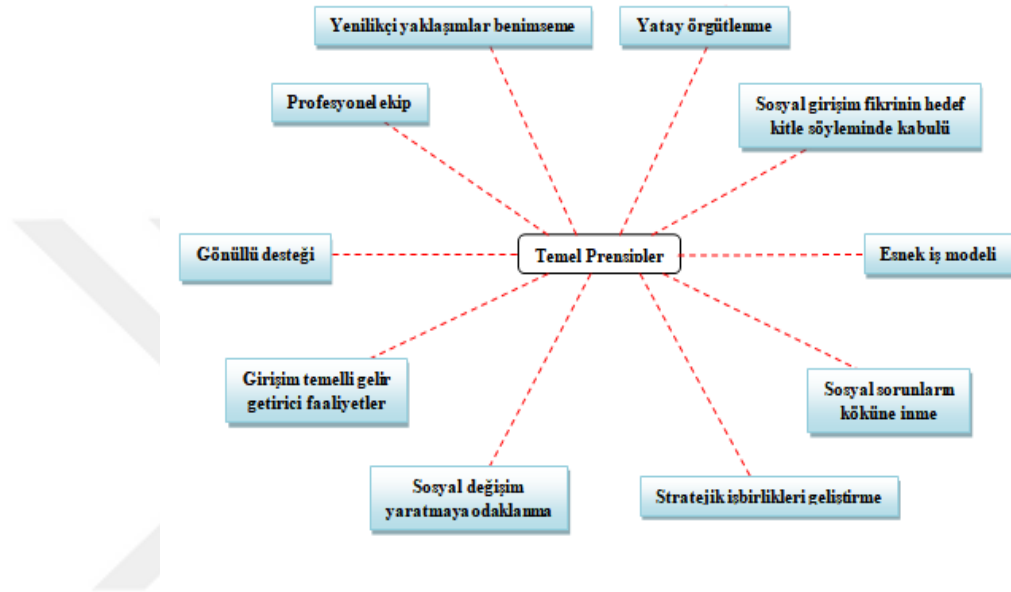
¹² <https://www.joon.world/co-create> Erişim Tarihi: 13 Aralık 2022

sağlayacak iş modeline sahip olmak da o kadar önemlidir (Smith ve Hunter, 2008: 102; Abu-Saifan, 2012; Gürsoy,2019: 81).

Melez yapıya sahip olan sosyal girişimler bir yandan sosyal amaçlarını gerçekleştirirken diğer yandan ekonomik sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla (Mair ve Marti, 2006; Chell, 2007) hibrid yapının sunduğu farklı iş modellerini tercih edebilmektedir (Doherty vd., 2014: 419). Tek bir yasal yapıya ait mevcut mekanizmanın ve sistem araçlarının ulaşamayacağı fon kaynaklarına; farklı iki yasal yapının birleştirilmesiyle erişimin daha kolay sağlanması amaçlanmaktadır. Bu durum hem dernek hem şirket veya hem kooperatif hem şirket vb. olarak faaliyette bulunmak şeklinde özetlenebilir(Tunar, 2020: 52,53).

Sosyal girişimlerin ana gelir kaynakları çeşitlilik göstermektedir. Bu bağlamda ekonomik devamlılık bazen kurumsal satış (ürün, hizmet, servis, etkinlik), danışmanlık, kredi ve yatırımlarla sağlanırken bazen de hibeler, sponsorluklar, bağışlar, kitlesel fonlama, aynı kaynaklarla sağlanmaktadır (Sönmez vd., 2016: 105; Weerawardena ve Mort, 2006: 29). Bu sebeple ulusal ve uluslararası kaynak sağlayıcı kurumların da sosyal girişimciler tarafından bilinmesi ve güncellenen proje takiplerinin yapılması önemlidir. Fakat sosyal girişimler yine de finansman kaynaklarına erişimde sıkıntı yaşayabilmekte bu durum sosyal girişimlerin gelişimleri önünde engel teşvik edebilmektedir (König, 2014: 37,38). Ayrıca hedef kitlesi olarak faydalanıcılar ve tüketiciler olarak iki farklı kombinasyon mantığı, sınırlı olan kaynağın kullanılmasında sıkıntı oluşturabilmektedir. Örnek vermek gerekirse tüketiciler aldığı ürün ve hizmetin kaliteli olmasını beklerken, faydalanıcılar sosyal fayda beklentileri içerisindedir. Dolayısıyla gelirin hem ticari faaliyetlere hem de sosyal misyona aktarılması söz konusudur. Bu da sosyal girişimlerin rekabetçi davranışını kısıtlamakta ve pazar stratejilerinde performanslarını düşürmektedir (Pereira, 2015). Bu sebeple hibrid örgütsel form avantajlar sunsa da sosyal girişimlerin finansal sürdürülebilirliğini kolaylaştırıcı ve büyümelerini teşvik edici düzenleyici yasal kriterler şarttır. Bu kriterler sınırlayıcı ve baskı oluşturmaktan uzak tüm ekosistemi kapsayıcı şekilde düzenlenmelidir.

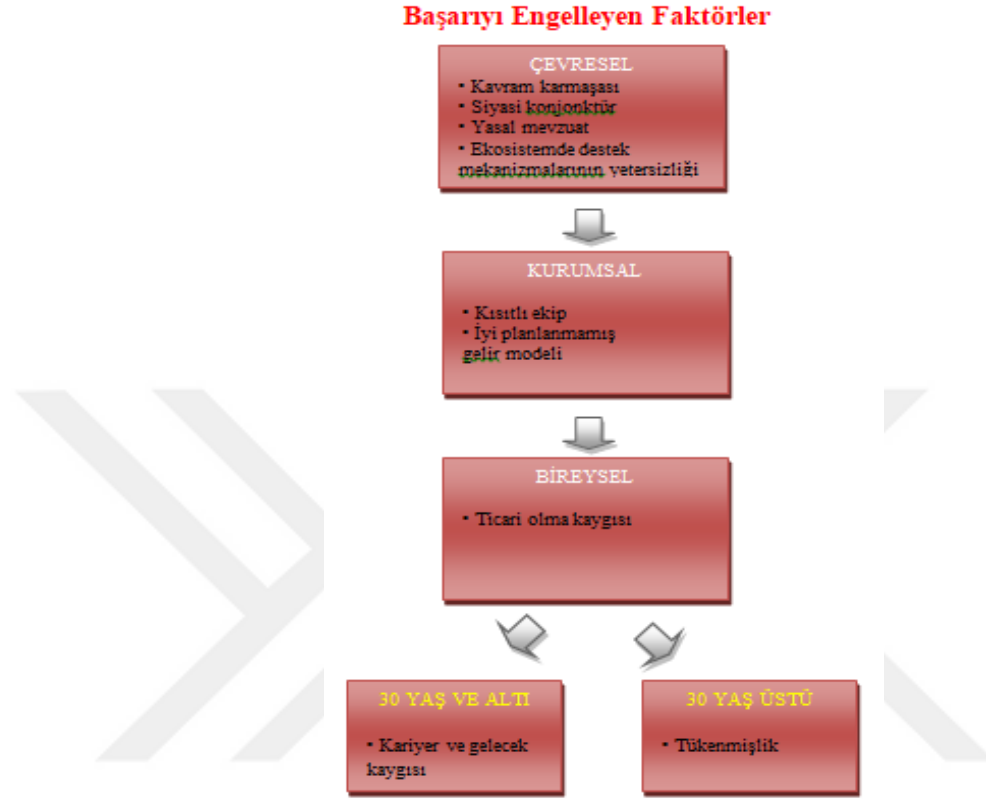
Sosyal girişimlerin başarılarının sürdürülebilirliğini sağlamasına yardımcı temel prensipler ve sürdürülebilirliği engelleyici-kısıtlayıcı nedenler araştırılmıştır. Türkiye odaklı yapılan bu çalışmada, başarının sürdürülebilir olmasında etkili olan faktörler şekil 1.6’da verilmiştir. (Kaya İnceplik, 2018: 69).

Şekil 1.6. Temel prensipler.

Kaynak: Kaya İnceplik, 2018: 69.

Yine bu çalışmada yer alan başarıyı engelleyen faktörler ise şekil 1.7’de yer verilmiştir.

Şekil 1.7. Başarıyı engelleyen faktörler.

Kaynak: Kaya İnceplik, 2018: 61.

Başarılı sosyal girişimlerin özelliklerinin araştırıldığı farklı bir çalışmada ise şu kriterler (Alvord vd., 2004: 270-279) sıralanmaktadır. Bireysel ve organizasyon olarak sistemli öğrenme (I) işbirlikleri sağlayıcı liderler (II) sosyal sorunlar için organizasyon içi ve dışı ortaklıklar (III) ortak sorunlar için ihtiyaçları karşılama (IV) hedef gruba topluma uyum sağlamaları için yenilik getirme (V) güçlü strateji ve geniş kapasite (VI) aktörlerle yerel hareket (VII) kültürel ve ekonomik bağlamlarda sosyal değişimi gerçekleştirme.

Tüm bunlar sosyal girişimlerin, toplumsal alanda hem sosyal hem de ekonomik değer oluşturduğunu kanıtlamaktadır. Ayrıca sosyal girişimlerin ekonomik sürdürülebilirliğini sağlayan kendi kendisine yetebilir sistemleri oluşturma becerisi;

toplumda çözüme kavuşması beklenen aşılması zor durumları kolaylaştırır ve nitelikli istihdam yaratılması yoluyla yerelde sürdürülebilir sosyo-ekonomik gelişimleri tetikler.

1.6. Sosyolojik Bakış Açısıyla Sosyal Girişimcilik

Sosyal girişimcilik literatüründen anlaşılacağı üzere bu zamana kadar yapılan tanımlamalarda kavramın iktisadi ilişkiler çerçevesinde çalışılarak finansal ögelerin ön planda tutulduğu görülmektedir. Oysaki çok boyutlu yapıya sahip olan insanın ve toplumun salt ekonomik girdiler ve çıktılarla açıklanmasının eksik ve hatalı sonuçlara ulaştıracağı ortadadır.

İktisat profesörü ve başarılı bir sosyal girişimci olan Muhammed Yunus da sosyal problemlerin çoğalmasını ve toplumsal sorunlar karşısında çözüm bulunamamasını yetersiz kavramsal tanımlamalarda aramamız gerektiğini belirtmektedir. Yunus'a göre (2006: 39), kapitalizmin insan olgusunu bütüncül bir şekilde ele almaktan uzak yetersiz, eksik tanımlamaları ve piyasa başarısızlıkları çözümsüzlük zinciri yaratmaktadır. Bu doğrultuda girişimciliğin sosyal olanı absorbe ettiği (Mengü, 2016: iii) çalışmaların aksine sosyal olanın girişimciliği modifiye (Garcia, 2015: 97) ettiği çalışmalara ihtiyaç ortadadır. Bu durum sosyal girişimciliğin topluma bakan yüzünü çalışmayı gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda sosyal girişimciliği; toplumsal değişim, sosyal sermaye, toplumsal tip ve özne/yapı kavramları üzerinden okumak olguyu toplumsal boyutta anlamamıza yardımcı olan sosyoloji disiplinine yaklaştırmaktadır.

Tüm bunlar sosyal girişimciliğin toplumsal alana bir şekilde dokunduğunu ve sosyal yapıyı etkilediğini ortaya koymaktadır. Böylece sosyal girişimciliğin sosyolojik olarak ele alınması mümkün hale gelmektedir. Buradan hareketle, ilk olarak sosyal girişimciliği görünür kılan gelişmelerden bahsetmek yerinde olacaktır. Nitekim bunlar günümüz sorunlarına karşı neden sosyal girişimciliğin yükselen bir değer olduğu (Quarter vd., 2014) sorusuna sağlam veriler sunmaktadır.

Bu süreci başlatan ana neden olarak karşımıza ekonomik krizler çıkmaktadır. 1970'lerin ortasında başlayan dünya ekonomik krizleri refah devlet tartışmalarını

doğurmuş (Haugh, 2005: 5; Dayar vd., 2009: 69) ve ekonomik faaliyetlerin devlet eliyle gerçekleştiriliyor olması eleştirilerin hedefi olmuştur.

1980 yılı itibariyle neoliberal devlet modeline geçilmiş (Kara ve Akyol, 2015: 209) ancak bu modelin tüm topluma yönelik refah politikalarına karşı duruşu ve serbest piyasayı fazlaca ön plana çıkarması kapitalizmi yeniden yapılandırmıştır (Sallan Gül, 2004: 199). Geleneksel gönüllü kuruluşlar ve özel sektör işletmeleri sosyal problemlere odaklanmak yerine piyasada ticari ilişkilerin geliştirilmesi, iş ortaklığı ve daha çok kazanç gibi bireyselci kazanımlara odaklanılmasına ve aralarında rekabetin artmasına neden olmuştur (Mort vd., 2003: 77). Böylece ortadan kalkması beklenen yoksulluk ve gelir adaletsizliği derinleşmiş, toplumsal problemler artmıştır (Kaya Özçelik, 2013:418). Küreselleşmenin de etkisiyle derinleşen sosyal sorunlar ekonomide devlet müdahaleciliğini kırmış, sivil toplum ve özel sektörün de toplumsal kalkınmada önemli görevler üstleneceği ademi merkezi yapıyı öngören sektör sınırlarının kısmen de olsa ortadan kalktığı (Haugh, 2005: 3; Peredo ve McLean, 2006: 64) yeni bir yönetim şekline geçilmiştir (Arpacı ve Karakılıçık, 2009: 17).

Sosyal girişimciliğin farklı ülkelerde farklı gelişim seyri gösterdiğini kabul etmekle birlikte genel olarak oluşan ademi merkezi yapının sosyal girişimciliğin gelişmesinde bir fırsat oluşturduğu söylenebilir (Henton vd., 1997: 154; Dees, 1998: 3; Haugh, 2005: 4). Böylece dünyanın farklı bölgelerinde farklı çevresel yapılara ve kültürlerle bağlı olarak gelişim gösteren sosyal girişimciliğin, Türkiye özelinde de 2000'li yıllardan sonra özel sektör kuruluşlarının, sosyal girişimlerin ve STK tipli üçüncü sektör kuruluşlarının topluma katkı sağlama amacıyla faaliyetlerine başladıklarını görüyoruz. (Peredo ve McLean, 2006; Denizalp, 2009; Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009).

1.6.1. Özne-Yapı İkileminde Sosyal Girişimcilik

Sosyal girişimciliğin akademide var olma süreci dikkate alındığında aktör temelli tanımların ne derece önemli olduğunun farkındayız. Bu sebeple sosyolojik perspektif aynasını ilk olarak sosyal girişimciye yansıtmak anlamlı olacaktır. Bu

noktada *özne-yapı* ilişkisinin oluşturduğu etkileşimlerden bahsetmek mümkündür. Sosyal değer oluşturma amacına yönelik toplumsal fayda eylemlerini harekete geçiren sosyal girişimci aktör, yapı-özne tartışmalarını gündeme getirmektedir (Mair ve Marti, 2006: 40-42, Mengü, 2016: 97).

Yapı-özne tartışmalarında en sık bahsi geçen kişiler Anthony Giddens, Pierre Bourdieu'dur. Giddens (1984) insanların bilgi ve eylemlerinin yapıyı etkilediğini savunmaktadır. Buna göre, insan düşünümsel beceriye sahip bir varlıktır ve sosyal yapı, aktörlerin maharetine bağlı olarak oluşmaktadır. Başka bir ifadeyle sosyal yapılar insanın bilgi ve eylemlerinden bağımsız değildir. Bu doğrultuda Giddens (1984: 128) aktörlerin eylem ve bilgileriyle toplumsal yapı inşasına aktif olarak katıldığını savunmaktadır. Çalışmasında bunu konuşma ve dil üzerine verdiği bir örnekle açıklamıştır. Ona göre, konuşmayı bir eylem, dili ise bir yapı olarak anlamamız gerekmektedir. Buradan aktörlerin konuşma eylemi üzerinden bir dil inşa ettikleri sonucu çıkarılabilir. Yine de Giddens (1984: xxi) toplumun sadece bireyler tarafından meydana getirilmediğini de vurgulayarak, yapı kavramını tamamen reddetmemekte, yapının da insan eylemine sınırlamalar getirdiğini kabul etmektedir. Bu sınırlamaları güç, beden ve maddi kaynaklı, yapısal sınırlamalar şeklinde üçe ayırmıştır. Ancak yine de bunların insan eylemlerinin bilinmeyen taraflarından kaynaklandığını belirtmiştir (1984: 177-178). Giddens (1984: 17) eylem ve yapı arasındaki bu ilişkiyi yapının ikiliği (*duality of structure*) kavramıyla açıklamaktadır. Buna göre sosyal sistemler, eylem ve aktör arasındaki ilişkinin bir ürünü olarak üretim ve yeniden üretim sürecini ifade etmektedir. Böylece tekrar eden üretim süreçleri sosyal sistemleri yapılaşdırmaktadır. Bu noktada kurallar ve kaynaklar Giddens'in (1984: 186) yapı-özne anlayışında insan eylemlerini belirleyen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar yapıları değiştirmekte ve dönüştürmektedir.

Pierre Bourdieu da *özne-yapı*, sistem-aktör, kolektif-bireysel etkileşimini zıt kutuplara iten görüşlerin aksine bunları birbiriyle örtüşen unsurlar olarak görmektedir. Bu görüşünü ortaya koyduğu *habitus* kavramıyla destekler. Habitus, aktör ya da *özne* olarak eyleyicilerin çeşitli durumlarla başa çıkmayı sağlayan stratejisidir. Ona göre, gerçek olan bağıntısaldır. Bu noktada habitus da bireyselci ya

da kuralları belirlemede tekçi değildir. Bu yüzden eyleyicilerle yapı arasında seçim yapmak gerekmez. Ancak burada Bourdieu'nun vurguladığı nokta, eyleyicilerin taleplere aşağı yukarı tutarlı tepkiler verdiğidir. Bu yönüyle davranışlar daha çok sistematik ve mekaniktir (İnce, 2016: 5-8).

Sosyal girişimcilik, ortaya çıktığı sosyokültürel ve sosyoekonomik şartlara bağlı olarak gelişim göstermektedir. Ülkelerin farklı sosyal sorun ve ihtiyaçlarına yönelik faaliyetler gerçekleştirilmesi, bölgesel olarak farklı hukuki statülerin verilmesi, araştırmacıların sosyal girişimciliğin boyutları üzerine yapmış olduğu çalışmalar ve en nihayetinde sosyal girişimcilik davranışlarına bağlı olarak farklı sosyal girişimcilik anlayışlarının ortaya çıkması bunu kanıtlar niteliktedir.

Giddens ile Bourdieu'nun özne-yapı tartışmasında sosyal yapıya biçilen rolü, ülkeler üzerinden farklı sosyal girişimcilik anlayışlarında, isimlendirmelerde ve bir eylem olarak davranışlarda görmek mümkündür. Dolayısıyla sosyal yapının sunduğu sosyokültürel ve sosyoekonomik ortam farklı sosyal girişimcilik kültürünün oluşmasına yol açmaktadır (Marshall, 2011: 184-185). Bu bağlamda oluşan sosyal girişimlerin gelişimini etkileyen unsurlar bulunmaktadır. Robinson (2006: 102-103) sosyal girişimciliğin gelişmesinin önündeki engelleri sosyal, kurumsal ve kültürel engeller olarak ayırmıştır. Buna göre, aktör ve paydaşlara ulaşamama sosyal engelleri; kurallar, bilgiye ve yeterli finansa erişememe kurumsal engelleri ve norm, kültür, dil ise kültürel engelleri oluşturabilmektedir. Bu engelleri Giddens'in sosyal girişimcinin davranışını belirleyicisi olarak gördüğü kurallar ve kaynaklar üzerinden güç, beden ve maddi kaynaklı yapısal sınırlamalar olarak görmek mümkündür.

Buna karşın yine sosyal girişimcilerin sosyal sermayeleri (yapısal, ilişkisel ve bilişsel) kültürel bir değer olarak eylem ve faaliyet çeşitliliğini etkilemektedir (Mair ve Marti, 2006: 41). Bir özne olarak sosyal girişimci aktörün sosyal değişim yaratarak toplumsal uyumdaki tikanlıkları giderme konusunda kararlı olmaları (Denizalp, 2009: 7), problem çözmede yaratıcı fikirler üretmeleri (Bornstein, 2004) ve faaliyetleriyle toplum refahına katkı sağlaması (Abu-Saifan, 2012) Giddens ve Bourdieu'nun özneye açtığı alanı görme noktasında önemlidir. Böylece sosyal girişimcinin *balık endüstrisinde devrim yaratma* isteği ve çabasını (Denizalp, 2009:

7) Giddens'in sosyal yapıyı etkileme konusunda insanın bilgi ve eylemlerine yüklediği etkin anlam ve Bourdieu'nun habitusa verdiği şekillendirici güç üzerinden okunabilir hale gelmektedir. Dolayısıyla toplumsal yapı inşasında sosyal yapının etkisi kadar öznenin eylemlerinin de bir fark yarattığı gerçeğinden hareketle, sosyal girişimci aktörlerin bilgi, beceri ve faaliyetleri toplumsal yapının değişimini ve dönüşümünü etkilediği söylenebilir.

Giddens ve Bourdieu'nun özne yapı ikiliğini sosyal girişimci aktör kavramını ortaya koyan Dees'in anlayışında da görmek mümkündür. Dees, kavramı tanımlarken hem sosyal yapıyı vurgulayan toplumların üretimi artırıcı etkisi olduğu düşüncesinden hem de özne ve eylemlerini merkeze alan insan ve kaynakların bir araya getirilmesinin dönüşümde itici bir güç oluşturacağı fikrinden yola çıkmıştır (Kümbül Güler, 2008: 7-9; Akkoç, 2020: 14). Yani sosyal girişimci bilgi ve eylemlerine bağlı olarak sosyal yapıyı etkileyici konumdadır.

Dolayısıyla bir yandan yapı, aktör için sınırlamalar koyarken bir yandan da aktörün eylem ve bilmeleri üzerinden değişiklikler meydana gelebilir. Bu durumda yapısal sınırlamalara karşı eyleyen olarak sosyal girişimcilerin etkinin yönünü tayin edici unsur olan fırsatları nasıl değerlendirdikleri önem kazanmaktadır. Bu konuda sosyal girişimcilerin fırsatları nasıl belirledikleri ve değerlendirdikleri (Robinson, 2006: 113-116) şu şekilde açıklamaktadır: sosyal girişimciler sosyal değer yaratmak için (I) fırsatları sosyal girişimlerini destekleyecek şekilde sosyal ve kurumsal bağlamlarla birlikte tanımlar (II) kurumsal ve sosyal faktörleri her zaman gözden geçirirler (III) topluma ve piyasaya sosyal ve kurumsal engellerden bahsederler. Görüldüğü üzere ilk iki maddede sosyal girişimcilerin habitusları gereği sosyal yapının sunduklarını değerlendirdikleri ve sonrasında bunu toplumla paylaşmak suretiyle sorun üzerinde yaratıcı fikirlerin geliştirilmesi ya da var olan fikir üzerinde iş birlikleri oluşturulması yönüyle yapısal sınırlamaları zorlamaktadır. Bu durumda da sosyal girişimci Giddens ve Bourdieu'nun yapı özne söylemlerinde gerçekleştiği gibi özne rolüyle hem sosyal yapıyı etkileyen hem de yapıdan etkilenendir. Böylece sosyal girişimciler için sosyal değişim başlatıcısı (Prabhu, 1999: 140; Mair ve Marti, 2006: 37), sosyal sorunu ele alan dönüştürücü güçler (Bornstein, 2004), dengeli

sistem kurucuları (Martin ve Osberg, 2007), değişim klavuzları (Theobald, 1987: 42), değişim ajanları (Dees, 1998a), değişim aracıları (Harding ve Cowling, 2004: 4), toplumsal dönüşümün katalizörleri (Alvord vd., 2004) gibi literatürde sıklıkla bahsedilen nitelendirmeler anlamlı hale gelmektedir.

Bu niteliklere kaynaklık eden sosyal girişimcilik kültüründe davranışların farklılaşmasını yapısal gömülülük perspektifi doğrultusunda coğrafi farklılıklarla açıklamak mümkündür (Smith ve Stevens, 2009). Söz gelimi üç tür sosyal girişimcilik kültüründen ilki olan Social Bricoleur yerel soruna odaklanır. Geliştirilen çözümler de buna bağlı olarak küçüktür. Buna göre, yerel sakinlerin, sosyal girişimcinin geliştirilen projelerden faydalanabilmeleri için programın hedeflerinin yerel halkın hedefleriyle uyuşmasını sağlayacak farklı stratejiler geliştirilmesi gerekebilir. Örneğin, öncelikle eğitim ve beceri eksikliğinden kaynaklı sorunlar çözülmeli ardından yerel halk projede tam verim için hazır hale getirilmelidir. İkinci olarak sosyal inşacılar, sosyal girişimcilik kültüründe kaynak talebi ön planda olan gruptur. Yani faaliyetleri sosyal yardımların (aynı ve nakdi) kullanımını üzerinedir. Örneğin yoksulluk probleminin küresel bağlamlarda çalışılması buna örnek verilebilir. Son olarak ise sosyal mühendislerden bahsedilebilir. Bunların da faaliyetlerinin amacını toplumsal yapıyı yeniden yapılandırmak oluşturmaktadır. Çok geniş ölçeklidir ve sorun herkesin az çok bildiği bir şeydir. Bu sebepten sosyal girişimcinin konu üzerinde sınırlı bilgiye sahip olması yeterlidir. Önemli olan kitlesel destek ve siyasi sermayeye ihtiyacıdır. Tüm bunlardan hareketle, eylem ve toplum arasındaki etkileşimde kaynakların sosyal girişimci davranışları yarattığını veya sınırlandırdığını ya da sosyal girişimcinin de bunlara yönelik farklı stratejiler ürettiği sonucu çıkarılabilir (Smith ve Stevens, 2009: 7-13). Yapısal gömülülük, sosyal sistemin örgütsel eylemi yönettiği düşüncesinden hareketle özne yapı tartışmasına farklı bir perspektifle bakmamızı sağlamaktadır.

Giddens'ın eylem-aktör arasındaki ilişkilerin ürünü olan sosyal sistemlerin üretim ve yeniden üretiminde aktör yerine sosyal girişimciyi; eylem olarak ise sosyal girişimciliği koyduğumuzda, sistemin sürdürülebilirliğini anlamak kolaylaşmaktadır. Sosyal girişimcinin sürdürülebilirliği sağlamak için sarf ettiği çaba ve gereksinimleri

gerçekliğin yeniden ve yeniden üretiminde Bourdieu'nun habitusunda alanın taleplerine aşağı yukarı tutarlı ve sistematik biçimde tepki vermesi (Bourdieu ve Wacquant, 2007: 17-23) gibi eyleyenlerden sistemin gerekli gördüğü sürdürülebilirliği sağlamış olmaları beklenmektedir.

Elde edilen gelirin sosyal değer yaratımı için sisteme aktarılmasını ve sosyal fayda için kullanılmasını içeren tercihler ve davranışlar bir dizi sürecin tekrar ve tekrar üretimini sağlamaktadır. Buradan hareketle, sosyal girişimciliği aktör ve yapı ilişkisinden doğan sosyal sistem olarak ele aldığımızda üretim ve yeniden üretim sayesinde sosyal girişimlerin sürdürülebilirliğini sağlama hususunda başarı elde ettiği ve tekrarlı eylemlerin bu döngüsellikle sosyal girişimciliği zamanla yapılaşdırmaya götürdüğü söylenebilir (King ve Robert, 1987: 315).

1.6.2. Sosyal Sorunlar Karşısında Yenidünya Figürü: Sosyal Girişimci

Birey bir yandan toplumu üretirken diğer yandan yapıya dahil olandır. Yani hem gerçekliği inşa eden bir fail hem de üretilen sosyal bağlamın bir parçasıdır. Bu sebeple bireyler üzerinden gerçekleştirilecek sosyal olanın izleği bize eylem, ilişki, algı ve değer çerçevesinde veriler sunmaktadır (Aydemir, 2016: 11,12). Bir genellemeye tabii tutabilmek ve farklılıkları anlama adına toplumsal tipler de toplumun değer ve normlarına bağlı olarak sosyalizasyon sürecinin anlaşılmasında ufuk açıcı olabilir.

Bu noktada sosyal girişimciliğe Weberyen tarzda bir okumayla başlamak yerinde olacaktır. Weber, anlayıcı/yorumlayıcı paradigmayla Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu tezinde ekonomik pratiklerin arkasında yatan kültürel, dini sebepleri görmemizi sağlamıştır. Weber'in bu yaklaşımı yola koyulmadan önce sosyal girişimcinin gelir üretme çabasını sadece finansal göstergeler üzerinden okumanın aksine bu çabaların toplumda sosyal değer üretme amacıyla gerçekleştirilmiş olabileceğini anlamamız için bir yol açmaktadır.

Karakterize edilen tüm eylemler, toplumsal tiplerin analitik birimler olarak üretilmesinde yardımcı olurlar. Yani sık tekrara sahip eylemler bir model ortaya çıkarmakta ve kolektif alanda meydana gelen karşılıklı tekrarlar kurumlaşmayı

tetiklemektedir. Başka bir ifadeyle yeniden üretim gerçekliğinin sosyal bağlamda kökleşmesine yol açmaktadır. Bu durum sosyal yapı ve eyleyen arasındaki ilişkinin ürünü olarak toplumsal tipleri görünür kılmaktadır. Toplumsal tipler, sosyal olanın birleştirici veya ayrıştırıcı yönüne ışık tutar. Daha basit bir ifadeyle bir insan ve topluluğu diğerlerinden ayıran özellikler hakkında bir çerçeveye sahip olmamızı sağlar (Aydemir, 2016: 14,16). Eylemler ise toplumsal tipleri net görebilmenin yolunu açmaktadır.

Buradan hareketle Weber, lider tiplerine ve otorite tiplerine geçiş olarak kullandığı toplumsal eylemlerin dört şekilde gerçekleştirildiğini ileri sürmüştür. Buna göre Weber'in eylem kategorileri şöyledir: amaç yönelimli rasyonel eylem, değer yönelimli rasyonel eylem, hissel güdülere dayalı eylem ve geleneksel eylem. Ona göre, amaç ve değer yönelimli eylemlerin bilinçli bir şekilde hissel ve geleneksel eylem ise tepkisel olarak oluşmaktadır. Bir amaç üzerinden amaçlı rasyonel eylemden söz etmek mümkünken bir amaç ve ideal üzerinden oluşacak eylem türü değer yönelimli eylemdir. Bu noktada sosyal girişimciliği Weber'in amaç ve değer yönelimli eylemlerinin karışımı olarak okumak mümkündür (Mengü, 2016: 117-120). Sosyal girişimciler, toplumda sosyal değer üretme misyonlarına sadık kalarak değer yönelimli rasyonel eylemi ve misyonun yerine getirilmesi için gerekli araçların tasarlaması ve düzenlemesini yapmakla amaç yönelimli rasyonel eylemi gerçekleştirmiş olurlar.

Tipler, sosyalizasyon sürecinde toplumsal norm ve değerlerin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Eylemlerin toplumsal değer ve normlar zemininde tekrarlı bir hal alması davranış örüntülerini oluşturur. Bu noktada Berger ve Luckmann eyleme işlerlik kazandıran veri depolama alanını olarak Schutz'a atıfla ortak bilgi stokundan bahseder. Ortak bilgi stoğu, söz konusu roller üzerinde potansiyel rol icralarını barındırmaktadır. Dolayısıyla bilgi stoğu belirlenmiş bir statü için gerekli davranış örüntülerini içerir (Bilgic, 2016: 47,54).

Sosyal girişimciler de doğuştan getirdikleri özellikleri ve daha sonra kazanım yoluyla edindikleri bilgi ve becerilerle bir bilgi stoku oluşturmuşlardır. Kendilerine atfedilen statü üzerinden rol edinerek o alana dair davranış örüntülerini meydana

getirirler. Bu doğrultuda sosyal girişimcilik çerçevesinde, bireysel veya grup halinde eyleyenlerin sosyal misyona bağlı kalarak tekrarlı eylemleri sonucunda karakteristik bir özellik kazandığı ve buradan doğan davranış örüntülerinin sosyal girişimci tipi inşa ettiği söylenebilir. Bu doğrultuda *sosyal girişimci tipin* (Dees, 1998a: 4) tekrarlı eylemleri şu şekilde açıklanabilir (I) Sosyal değer yaratmak ve sürdürmek için bir misyon benimsemek, (II) Bu misyona hizmet etmek için yeni fırsatları tanımak ve durmaksızın yeniliği takip etmek, (III) yenilik, adaptasyon ve öğrenme süreçlerine kesintisiz dahil olmak, (IV) Sınırlanılmadan cesurca hareket etmek, (V) Hizmet verilen seçmenler ve sonuçlar için yüksek derecede hesap verebilirlik sergilemek. Eylemlerin başvuru haline geldiği oranda toplumlarda belirginleşmesi gibi sosyal girişimci de toplumsal değişim ve dönüşümde referans alındıkça tipleşmektedir.

Weber, nedenselliğe bağlı kalarak oluşturduğu *toplumsal tipleri*, tarihsel, kültürel ve toplumsal gerçeklikler içindeki kural ve düzenler üzerinden açıklama yoluna gider (Türkkan, 2012: 76). Bu doğrultuda modern girişimcilik ve kadim hayırseverlik kültürünün birleşiminin bir ürünü olan (Dees, 2012) *sosyal girişimci tipin* de onu oluşturan tarihsel/kültürel/toplumsal gerçekliğe sahip olduğu söylenebilir. Dolayısıyla her yapının kendi tipini yaratması veya her yapının kendi insanları tarafından oluşturulması şeklinde formüle edilen bu döngüsellikte toplumsal tipleri toplumun yerel, kültürel ve tarihsel yönlerini hesaba katarak yeniden ve yeniden formüle etmenin ihtiyacını hissetmeliyiz. Çünkü toplumsal tiplerin farklı toplumlarda muadillerini görmek mümkün olsa da mutlak benzerlerini üretmek söz konusu değildir (Aydemir,2016: 16,20). Bu durum mutlak görüş ve evrensellik iddialarının aksine toplumsal farklılıkları görebilmenin de yolunu açmaktadır. Sözgelimi Weber'in ideal tiplerini arzulanan ve ideal olan olarak değil, sosyal bilimcilerin zihnindeki bir inşa ve fikir olma (Türkkan, 2012: 77) anlamında ve tüm insanlığın belirleyicileri olarak okumanın aksine hayali bir rasyonelleştirmenin ürünü olarak görmek gerekir (Demirel, 2013: 363-365). Ancak yine de tipler ne kadar ütöpik olursa olsun hakikatin ideal olana yaklaşma ve uzaklaşma mesafesinin ölçülmesinde bir araç sunmaktadır. Sosyal girişimci kavramının teorisyeni Dees, sıraladığı belirleyici eylemlerin duruma göre farklı boyut ve ölçülerde

gerçekleşeceğini belirterek sosyal misyona bağlılık oranının eylemleri sosyal girişimciliğe yakınlaştıracığını savunmaktadır (Dees, 1998a: 4).

Bununla birlikte toplumda aktörler arası beklenti setleri, toplumsal tipin kabul gören dokusunu oluşturmaktadır (Bilgir, 2016: 55). Bu meyanda tarihsel çizgide sosyal girişimci olarak nitelendirilmeler de benzer özelliklere sahip insan ve grupların var olduğu kabul edilmektedir (Dees, 1998a: 1; Light, 2005: 1; Smith ve Hunter, 2008: 97). Yine ülkeler arası farklı kavramsallaştırmalar söz konusu olsa da kuruluşların benzer özellikler gösterdiği durumlar söz konusu olabilir. Bunu en çok ülkelerin olgu üzerindeki hukuki düzenlemelerinde görmek mümkündür.

Özetle sosyal girişimci tip; toplum girişimcileri (Leadbeater, 1997: 11) olarak toplumda sosyal değer oluşturma niyetiyle hareket eden ve faaliyetler neticesinde sosyal etkiye yol açarak toplumsal değişimleri başlatan değişim kılavuzlarıdır (Theobald, 1987: 42). Sosyal misyonlarına uygun şekilde hareket ederek anlamlı eylemi gerçekleştirmiş olurlar. Tipin özellikleri toplumun verdiği önem ve değere göre değişiklik gösterse de sahip oldukları sosyal misyon benzer davranış örüntülerini ortaya çıkarabilir. Bu sebeple sosyal girişimci tipin birden fazla modeline rastlamak mümkündür.

1.6.3. Yaratıcı Yıkımı Gerçekleştirmek

Sosyal girişimler sosyal faydayı ortaya çıkarma yoluyla toplumda kolektif değişimleri başlatmaktadır. Sosyal problemlerin çözüme kavuşturulması için tercih edilen misyon temelli adımların sosyal etkiye yol açması sosyal girişimcilik olgusunun değişimin dinamizmi (Dees, 1998: 1; Bornstein ve Davis, 2010; Danko vd., 2011), değişim hızlandırıcısı (Harding ve Cowling, 2004: 4), değişim araçları (Waddock ve Post 1991: 400; Mair ve Marti, 2006: 41) ve benzeri şekilde değerlendirilmesine yol açmıştır. Genel olarak sosyal, çevresel ve ekonomik problemlere bütüncül bir yaklaşım getirmeye çalışılan sosyal girişimcilik mantalitesine paralel olarak bu değerlendirmelerin (Dees, 1998a: 1; Murphy ve Coombes, 2009: 325; Alter, 2003: 8) yerinde olduğu söylenebilir.

Her türlü grupsal, kurumsal veya örgütsel yapılarla ilişki ağlarının, ögeler ve işlevlerinin değişime uğraması olarak ifade edilen toplumsal değişimin; davranış örüntülerini oluşturan bilgi ve değer, düşünce ve inançlar, toplumsal rol ve statüler, ekonomik varlıklar, araç ve gereçler, yöntemler, sistemler, değer ve tutumlar, iletişim ve benzeri insanı ilgilendiren birçok alanla içkinliğe sahip olduğu düşünüldüğünde toplumsal değişimin kaynağına yönelmek daha anlamlı hale gelmektedir. Bu doğrultuda sosyolojide değişimin ortaya çıktığı nokta olarak yeni davranış örüntüleri ve ilişki biçimleri gösterilmektedir. Bu durumu açıklamak üzere evrimcilik ve yayılmacılık olmak üzere iki tez geliştirilmiştir. Kısaca açıklamak gerekirse evrimci anlayışa göre, tüm oluşum ve gelişmeler fiziki ve kültürel şartlar çerçevesinde ilerlemektedir. Dolayısıyla her olgu farklı toplumlarda benzer şartlarda, birbirinden bağımsız bir şekilde ortaya çıkmıştır. Yayılmacı anlayışa göre ise, her şey bir yerde çıkmış ve bütün dünyaya oradan yayılmıştır (Aydın, 2017: 17-26). Değişimin dinamosu olarak kabul edilen sosyal girişimciliğin ortaya çıkışı ise gelişmiş ülkelerde refah devleti yerine bir alternatif oluşturma niyeti taşırken; gelişmekte olan ülkelerde kamu, özel ve üçüncü sektör kuşağına bir tamamlayıcı olarak görülmüştür. Dolayısıyla gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde olgu üzerinde farklı görünümünden bahsedilebilir (Robinson, 2006: 96; Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009: 82; Mengü, 2016: 18). Bu bağlamda farklı mekanlarda sosyal girişimciliğin ortaya çıkışı ve benzer olgunun varlığı (farklı isimlendirmelerle) söz konusu olsa da ilk olarak bir şirkete sosyal girişim isminin verilmesinin ardından olgunun yayılmacı bir şekilde toplumsal meşruiyetini arttırdığını söylemek daha doğru olur.

Toplumsal değişimin özellikleri şu şekilde sıralanabilir. (I) toplumsal değişim çok sayıda insanın hayat şartlarını etkiler. (II) toplumsal değişim yapı değişikliğidir. Yani farklı parçalardan bir araya gelmiş uyumlu bir bütünün değişimi söz konusudur. (III) davranış kalıplarını aynileştirme yoluyla değişim gerçekleşir. (IV) toplumsal değişim gelip geçici değil aksine devamlı olandır. (V) toplumsal değişim kasıtlı veya plansız gerçekleşebilir. (VI) toplumsal değişim karışıklık içerir. Yani değişimin hem olumlu hem olumsuz sonuçları olabilir (Aydın, 2017: 41-42). Sosyal misyonun gerçekleştirilmesi yoluyla toplumsal sorunlara yenilikçi çözüm önerileri sunan ve uygulayan sosyal girişimler de kolektif değişimlerin tetikleyicisidir. Tekrarlanan

sosyal girişimci eylemler ona ait davranış örüntülerini oluşturur. Planlı değişimin gerçekleşmesinin yanı sıra sosyal etki ölçümleriyle de faaliyetlerin etkisi ve değişimin yönü hakkında bilgi edinilmektedir. Sosyal girişimcilik başta yoksulluk ve istihdam sorunlarıyla gündeme gelse de Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kalkınma için belirlediği 17 farklı küresel amaç¹³ ve 169 stratejik alt hedefi içeren evrensel eylemleri önemsemektedir. Dolayısıyla toplumda birçok sosyal problem için sosyal girişim faaliyetleri bulunmakta ve sosyal girişimler değişim yaratma yoluyla sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına yardımcı olmaktadır (Duniam ve Eversole, 2013: 16; Şimşek ve Altun, 2020: 59). Yine de üreticiler ve organizasyon arasında finansal bağılılığı azaltma, piyasaya yeni alanlar oluşturma üzerinden kapitalizmin yeni formunu temsil etme, iktisadi yanlış okumalardan kaynaklı toplumsal yapıyı bozma (Fowler, 2000: 646; Mengü, 2016: 120-121) şeklinde eleştirilmekte ve olumsuz toplumsal değişimlere de sebep olabileceği ileri sürülmektedir.

Toplumsal değişimlerin yönleriyle ilgili olarak değişim biçimleri şu şekilde sıralanabilir: (I) yukarıdan değişme (II) aşağıdan değişme (III) örgütsel değişme (IV) kitlesel değişme (V) toplumsal hareketler. Toplumsal değişimin fizyonomisi kavramıyla açıklanan bu durum bir sosyal kesitin toplumsal değişimdeki konumunu göstermektedir. Yukarıdan değişme, genellikle statü olarak üstte yer alan seçkinler ve aydınlar tarafından gerçekleştirilen değişimdir. Planlı, mecburi ve örgütsel olabilir. Aşağıdan değişme ise, yeni bir nesil aracılığıyla değişimi ifade etmektedir. Ülkenin makro sorunlarına ilgili davranan gençler bu sürecin en önemli aktörüdür. Örgütlü değişme bir grubun, işlevlerini yerine getirmesi sonucu gerçekleşen değişimlerdir. Kendiliğinden gerçekleşen değişimin aksine planlı ve zorunlu bir değişim formatına sahiptir. Sivil toplum kuruluşları, lobiler, siyasi partiler vs. örgütlü değişim biçimlerine örnektir. Kitlesel değişimde insanlar demografik bir unsur olarak edilgen haldedir. Etkin olan ise uzmanlardır. Toplumsal hareketler ise değişimin temel unsurlarından birini oluşturmaktadır. Çok sayıda insan tarafından gerçekleştirilen ortak davranışlar toplumsal hareketi yaratır (Aydın, 2017: 51-69).

¹³ <https://www.kureselamaclar.org/> Erişim Tarihi: 18 Ocak 2023

Sosyal girişimciliğin değişim biçimi olgunun gelişmişlik düzeyine bağlı olarak değişmektedir. Söz gelimi ilk başlarda aydınlar eliyle veya gençlik aracılığıyla sosyal girişimcilik faaliyetleri ön plana çıkarılarak değişimin gerçekleşmesi sağlanmıştır. Kurumsallaşmış veya yasal statüye kavuşmuş sosyal girişimler ise örgütsel formatta değişimler yaratmaktadır. Böylece sosyal girişimler kolektif değişimler yaratarak kitleleri etkilemektedir.

Sosyal girişimcilik toplumsal değişim kuramları açısından Parsons'un analitik soyutlamacı ve Merton'un işlevselci değişim kuramıyla açıklanabilir. Sosyal girişimciliğin kendisi ve ortaya çıkış süreci değişimi temsil noktasında Parsons'un adaptasyon kavramıyla ilişkilidir. Buna göre, değişimler sistemin alt birimlerin ihtiyaçlarını karşılamak için farklılaşma ve bütünleşmeyle ortaya çıkmaktadır. Sosyal girişimler de genel olarak dezavantajlı grupların ihtiyaç ve sorunları doğrultusunda hareket ederek toplumdaki diğer gruplarla bütünleşmeyi sağlamaktadır. Sosyal girişimciliğin işlevi ise, toplumda yetersiz ve bozuk işleve sahip unsurların kaldırılması noktasında değişim çabası olarak okunan Merton'ın bozuk işlev kavramıyla içkinliğe sahiptir. Bu bakımdan sistem unsurlarının uyumsuzluğu sonucunda gözlemlenen bozuk işlevlerin değer sistemi veya yapının dönüşmesiyle değişim ortaya çıkar. Sosyal girişimler de ortaya çıktığı toplumun bozuk işleve sahip yapısal sorunlarını çözüme kavuşturarak pozitif yönlü değişimi gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu yönüyle sadece değişimin gerçekleşmesiyle değil aynı zamanda toplumsal gelişimi gerçekleştirme peşindedir (Mengü, 2016: 105-106). Böylece toplumsal iyiyi gerçekleştirmek üzere güdülenmiş anlamlı eylemler aracılığıyla yaratıcı yıkım (Schumpeter, 1934: xx) gerçekleştirilmektedir.

1.7. Sosyal Girişimcilikte Yeni Alan: Belediyeler

Dünya üzerinde siyasi, sosyal ve kültürel alanlardaki gelişmeler; yönetim anlayışına sirayet etmiş küreselleşmenin de etkisiyle demokrasi ve yönetim anlayışlarında değişiklikler meydana gelmiştir. Halkın ihtiyaç ve taleplerini doğrudan iletme isteği, etkinlik ve verimlilik temalarının önem kazanması gibi sebepler dolayısıyla belediyeler; halkın nabzını tutan en yakın yerel yönetim sistemlerini oluşturmuştur (Şimşek ve Altun, 2020: 55,56).

Toplumda var olan sosyal sorunların çözümünde onarıcı görevler de üstlenen belediyeler nüfus yoğunluğu, günümüzün farklılaşan ihtiyaçları ve kısıtlı kaynaklar nedeniyle sosyal faydanın verimli ve eşitlikçi şekilde ulaştırılmasında zorlanabilmektedir. Bu durumun zamanla çetrefilli bir hal alması inovatif perspektifler içeren çözümleri gerekli ve sosyal girişimci belediyciliği zorunlu kılmaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi sosyal girişimler, kar amacı güden ve gütmeyen kuruluşların ortasında yer almaktadır. Buna bağlı olarak sosyal girişimciliğin zengin bir tanım aralığına sahip olması sektör bazlı tartışmalara yol açsa da araştırmacıların çoğu bu alanın melez bir yapıya sahip olduğu ve belirli özellikleri taşıması halinde tüm sektörün sosyal girişimcilik faaliyetlerinde bulunabileceği görüşünü kabul etmiştir (Dacin vd., 2011). Literatürde daha çok kar amacı bulunmayan kuruluşların bu alanda var olabileceğine dair genel görüş hakim olmakla birlikte organizasyonların uygulama ve faaliyetleri sosyal sorumluluk ve sosyal fayda bakış açısına sahip olduğu takdirde sosyal girişimcilik örneği teşkil ettiği kabul edilmektedir (Koçak ve Kavi, 2014: 30; Esmer ve Yüksel, 2020; Güzel, 2010: 59-60; Gencer, Aydınoglu, 2020: 1059-1060). Yani gerekli özellikleri taşıması halinde özel sektör, gönüllü kuruluşlar ve kamu kurumları sacayağında sosyal girişimcilik faaliyetlerinin yürütülebileceği söylenebilir (Light, 2005: 17; Peredo ve McLean, 2006: 64; Smith-Hunter, 2008: 97-98).

Belediyeler doğrudan hizmet sağlayıcı konumda bulunan değişim ve dönüşümü üstlenmiş yapılardır. Hizmet sağlanacak kesime doğrudan yakınlığı belediyelere hedef grubu iyi bir şekilde tespit ve analiz etme imkanı sunmaktadır (Kara ve Akyol, 2015: 210). Yerel düzeyde sosyal politika çerçevesi gereği kamu harcamalarında sosyal amaçlara ayrılan bütçenin arttırılması, yaşam standartlarının yükseltilmesi, eğitim, sağlık vb. alanlarda planlama ve düzenleme gibi benzeri uygulamalar belediyeler tarafından gerçekleştirilir. Böylece belediyeler, toplumun arz, talep ve ihtiyaçlarına yönelik kapsayıcı geri bildirimler sunar. Nitekim 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 15. maddesine göre, belediyenin yetki ve imtiyazları “belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak

amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak” şeklinde belirtilmiştir. Yine 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 14. maddesinde belediyelerin görev ve sorumlulukları bildirilmiştir. Buna göre, kentsel altyapı, çevre sağlığı, temizlik ve katı atık, şehir içi trafik, kültür ve sanat, meslek ve beceri kazandırma, sosyal hizmet ve yardım, ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi vb. şeklinde sıralanmıştır. (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2022).

Görüldüğü üzere belediyeler sosyal sorunlara yönelik geniş bir yelpazede hizmet sağlamaktadır. Bu bağlamda sosyal girişimciliğin çalışma alanlarının da belediyelerin hizmet kapsamına girdiği söylenebilir. Dolayısıyla belediyeler toplumun sosyal sorunlarına hakim yapılar olarak sosyal girişimleri oluşturabilme ve yönetebilme potansiyeline sahiptir (Koçak ve Kavi, 2014: 28; Esmer ve Yüksel, 2020: 172). Buna uygun olarak günümüzde de belediyelerin başlattıkları sosyal girişim sayısı ve faaliyetleri artmaktadır (Oktay vd., 2016: 269 Şimşek ve Altun, 2020: 55). Buradan hareketle, oluşan sosyal sorunlar için kalıcı ve sürdürülebilir sosyal hizmet projelerini dezavantajlı gruplara ve halka iletmek (Oktay vd., 2016: 272) şeklinde tanımlanan sosyal girişimci belediyecilikten bahsedilebilir.

Bu doğrultuda yerel yönetimler-sosyal girişimcilik ilişkisini ve etkileşim tipolojisini üç görünüm altında sunmak mümkündür (Duniam ve Eversole, 2013: 18). Bunlar: (I) sosyal girişimleri oluşturan yerel yönetimler (II) sosyal girişimleri destekleyen yerel yönetimler (III) sosyal girişimlerle ortaklıkta bulunan yerel yönetimler. Bunlardan ilki yerel yönetimlerin sosyal tesislerinin olduğu yerlerde hizmet boşluğunu doldurmak maksadıyla sosyal sorunların daha güçlü şekilde ele alınmasını; ikincisi yerelde faaliyet gösteren sosyal girişimleri finansman, eğitim ve satın alma politikalarıyla ya da toplumun bilinçlenmesini kapsayan girişimlerle destek mekanizmasını üçüncüsü ise belirlenmiş bir sosyal sorun üzerinde sosyal girişimlerle resmi ortaklıkları kapsamaktadır.

Belediyelerin sosyal girişimlere desteğini ise şu şekilde detaylandırmak mümkündür (Koçak ve Kavi (2014). (I) farkındalığın artırılması, (II) kaynakların sağlanması, (III) koordinasyon ve uygulama, (IV) finans desteği, (V) uygun çevre ve ortamın oluşturulması. Buna göre belediyeler, sosyal girişimcilerin üzerinde çalıştığı

sosyal meselelere dikkat çekebilir ve farkındalık çalışmalarında bulunabilir. Merkezi ve yerel kamu kuruluşlarıyla veya kurumsal sosyal sorumluluk anlayışıyla ortaklık, işbirliği sağlanarak sosyal girişimcilik uygulanabilir (Light, 2005: 17; Koçak ve Kavi, 2014: 31). Yani herhangi bir sosyal sorun için dernek, sendika, kooperatifler veya gönüllü kuruluşlar gibi sivil inisiyatif ve özel sektörü harekete geçirerek iş birlikleri oluşturabilir (Zengin, 1999: 113; Oktay vd., 2016: 269). Bu noktada sosyal girişimlerin belediyeler, üçüncü sektör ve özel sektörü kamu yararı için bir araya getirdiği söylenebilir (Leatbetter 1997; Haugh, 2007) Yine kaynak (eğitim, çalışma ortamı vb.) ve finans desteği belediyelerin sosyal girişimlerin geliştirilmesinde bir diğer destek yöntemidir. Başka bir ifadeyle sosyal girişimcilerin devlet, tüzel veya özel işletmelerden beklentilerini kamusal iyimserlik beklentisi, makine ve teçhizat desteği, eğitim desteği (estetik görüş kazanmak/strateji geliştirmek/pratiklik) gibi aynı destekler ile kapsayıcı kredi ve hibe desteği şeklinde sıralamak mümkündür (Ceylan, 2021: 82).

Tüm bunlara dayanarak, belediyelerin hem aktör olarak uygulayıcı hem de paydaş olarak destek sağlayıcı konumda bulunduğu, iş birlikleri üzerinden doğrudan veya dolaylı olarak sosyal girişimciliği destekledikleri (Koçak ve Kavi, 2014: 41) söylenebilir. Böylece belediyeler yerelde sosyal girişim kültürünün oluşumunu sağlayarak yeniliğin destekçisi olmaktadır (Borins, 2000: 449).

Her üç şekilde de sosyal girişim ekosisteminin belediyelerde filizlenmesi; süreçte yenilikçi yöntemlerin uygulanmasının ve sürdürülebilir hizmet anlayışının, maksimum sosyal faydayı gözeten prensiple birleşmesini sağlayarak; hedef grup için kaliteli, sürdürülebilir ve sosyal etkisi yüksek hizmetler üretilmesini kolaylaştırmaktadır. Bununla beraber sosyal girişimciliğin ekosistem bileşenleri ve inovatif perspektif yapısı kronik hale gelmiş yerel sorunlara, çarpan etkisi yüksek ve sosyal fayda alanı geniş çözümler oluşturulmasını sağlamaktadır. Ayrıca sosyal girişimciliğin iş modelleri ve çalışma disiplini belediyelerin üzerindeki harcamaların azalmasını sağlayarak finansal sürdürülebilirlik noktasında kurumsal bütçeye katkı sağlamaktadır (Thompson, 2002; Duniam ve Eversole, 2013). Böylece yerellik noktasında bütçeden kaynaklı hizmetlerin aksaması gibi idari sorunlar uzun vadeli

stratejik planlara gerek kalmadan çözülebilmektedir. Bu durum sosyokültürel gelişim ve sosyoekonomik kalkınmayı tetikleyerek sürdürülebilir kalkınmayı da kolaylaştırmaktadır (Duniam ve Eversole, 2013: 16; Şimşek ve Altun, 2020: 59).

Belediyelerin yerel düzeyde hem aktör hem paydaş olarak kaynak sağlayıcı rolü hibeler ve aynı desteklerin doğru sistemlere aktarılmasında da önem arz etmektedir. Bu bakımdan toplumsal etki odaklı çalışan ve etki ölçümlerini belirli aralıklarla yapılmasının gerekli görüldüğü sosyal girişimci uygulamaların belediyeler tarafından oluşturulduğu düşünüldüğünde ihtiyaç ve sorunların net belirlenmesi sağlanarak vatandaşa zamanlı ve ihtiyaç odaklı hizmetlerin ulaştırılması sağlanacaktır (Thompson, 2002). Hatta etki odaklı çalışmaların sunacağı veriler şu anki ihtiyaçların yanı sıra gelecekte doğabilecek toplumsal sorun ve ihtiyaçların belirlenmesini kolaylaştıracaktır. Böylelikle hangi hizmete ne kadar bütçe ayrılması gerekliliği sorunu da ortadan kalkarak sorumlu mali kaynak yönetimiyle bütçenin en doğru şekilde dağılımı gerçekleşecektir. Buradan hareketle sosyal girişimci yönetim, stratejik planlamayı da içeren profesyonel iş yönetim şeklini de sunacağı söylenebilir. Hantal yapısından kurtulamayan ve düzensizlikten kaynaklı ulaştırılmayan veya aksayan hizmetlerin yerine dinamik, yenilik içeren, sürdürülebilir ve sosyal fayda odaklı hizmetlerin halka sunulması; toplum refah seviyesini yükseltmekle beraber mutlu şehirlerin oluşmasını sağlayacaktır. Dahası sosyal girişim kültürünün yaratacağı pozitif etki, sosyal girişimciliğin sistem yapısı ve iş disiplini gelecekte belediyeleri birçok yeniliğin öncülüğünü de üstleneceği bir konuma taşıyacaktır (Borins, 2000). Tüm bu sayılanların neticesi olarak halka en yakın hükümet kademesi olarak belediyelerin (Duniam ve Eversole, 2012: 12; Oktay vd., 2016: 269; Şimşek ve Altun, 2020: 55) sosyal girişim faaliyetleri toplumsal kalkınmayı hareketlendireceği gibi belediyelerin kurumsal imaj ve prestijini olumlu etkileyeceği söylenebilir.

Özetle; sosyal girişimcilik ortaya atıldığı ilk günden itibaren iki farklı kavramın yarattığı sinerjiyle devinimi canlı olan bir kavramdır. Sadece literatüre değil toplumun her türlü sorun ve ihtiyacına yönelik işlevsel karşılığı bulunan bir çalışma disiplinine de sahiptir. Türkiye bağlamında sayılı örnekler olsa da

belediyelerin konu üzerinde çalışmaya başladıkları görülmektedir. Bölgesel kalkınma önündeki engelleri kaldırabilecek güce sahip olan sosyal girişimciliğin belediyeler tarafından üstlenilmesi önemli bir hal almıştır. Bu noktada yine karar alıcı olarak yerel yöneticilerin de buna uygun aktörlere dönüşmesi elzemdir.

Sosyal girişimci liderlerin özellikleri, davranışları, bilgi ve birikimleri ve bakış açıları örgütün potansiyelini etkilemektedir (Eyuboğlu, 2004: 85). Sosyal girişimciliğin toplumsal avantajlar sağlama hususunda önemi ortadayken halkın ihtiyaçlarını benimsemiş belediyede görevli yerel yöneticilerinin bir lider olarak sosyal girişimcilik rolü önem arz etmektedir. Bu noktada yerel yöneticiler hedeflediği dönüştürücü değişimi başlatabilmek için sosyal girişimcilerin çözüm stratejilerinden yararlanmalı ve iş birliklerini güçlendirmelidir (Alvord vd., 2004: 280).

Belediye yöneticileri de bulunduğu il ve ilçenin sosyal refahından sorumludur. Bu noktada sosyal girişimlerin yerel kalkınma ve toplumsal refah için çalışmalar yürütmesi (Duniam ve Eversole, 2013: 16) yöneticilerin de dikkatini çekecek unsurları barındırmaktadır. Özellikle sosyal girişimlerin sosyal koşullarda iyileştirmeler sağlayarak ekonomik kalkınmayı tetikleyici katkısını (Rennie, 2006) yerel halkın avantajına dönüştürmek isteyen yöneticiler hem şehirde hem de görevli bulunduğu belediyede sosyal girişim ekosisteminin oluşmasında önemli rolleri paylaşacaktır. Yerel yöneticiler bu davranışlarıyla sisteme yeni ve yaratıcı düşünme yolları (Smith-Hunter, 2008: 103) katarak halka yeni kamu kullanım imkanlarını sunmasının yolunu açmakta hem de şehrin beklentilerine uygun stratejiler üretmelerinde yardımcı olmaktadır (Thompson, 2002: 422-426). Böylece hem sosyal girişimcilik kültürünün oluşturucuları hem de yeniliğin destekçileri olmaktadır (Borins, 2000: 449).

1.7.1. Yerel Kalkınmayı Desteklemede Sosyal Girişimcilik

Sosyal girişimciliğin küresel trendler arasında yer almasının en önemli sebeplerinden biri de istihdam yaratma gücüne sahip olmasıdır (Glancey ve McQuaid, 2000: 170; Haugh, 2007: 420; Amirli ve Zümrüt, 2021: 1103). Yapılan

araştırmalar ve oluşturulan raporlar da dünya üzerinde sosyal girişimlerin yüksek bir oranda istihdam yarattığını ve toplumsal refahı artırıcı olumlu katkılarının olduğunu ortaya koymaktadır. Yürütülen sosyal girişim projeleri işsizliğin azalmasında aktif ve pasif istihdam politikalarıyla katkı sağlamaktadır. Bundan dolayı sosyal girişimler yerel kalkınmayı ve dolaylı olarak ulusal kalkınmayı kolaylaştıran yapı taşlarıdır. (Taş ve Şimşek, 2017: 483, 496).

Sosyal girişimler pasif ve aktif istihdam politikalarında farklı yöntemler izler. Sözelimi para veya mal yardımıyla ihtiyaç sahibinin açığını kapatmak, pasif olarak uygulanan yöntem iken işsizliğin kökenine inerek buna yönelik projeler geliştirmek ve alanlar oluşturmak sosyal girişimlerin aktif olarak tercih ettiği yöntemdir. Buradan kişilere ulaşılabilir iş imkanı sunmak ve çalışanları iş yerlerinde tutucu destek mekanizmaların kurulması amaçlanır (Sarıkaya vd., 2010: 58).

21. yüzyılda önemi giderek artan sosyal girişimcilik; Avrupa Birliği Komisyonu tarafından ekonominin gelişimi ve sosyal kalkınmanın teşviki için 2013 yılı itibariyle¹⁴ Avrupa Sosyal Girişimcilik Fonu ile desteklemeye başlamıştır ve böylece sosyal girişimler 2013-2017 yılları arasında Avrupa İstihdam ve Sosyal Yenilikçilik Programının¹⁵ (EaSI) parçası olmuşlardır. Avrupa 2020 stratejisinde ise 20-64 yaş arasının %75 oranında istihdam edilmesi hedeflenmiştir. Sosyal girişimler; çoğunlukla eğitim, toplumsal dışlanma, işsizlik alanlarında güçlendirme çalışmaları yapmış, farklı yerel işletmeler ile işbirliğine dayalı projeler geliştirmiştir. Toplumsal dışlanmanın en aza indirilmesi ve çeşitli sebeplerle okulu bırakan öğrenci sayısını azaltmaya yönelik çalışılmıştır. İstihdam alanları oluşturulmuş böylece gençlerin ve dezavantajlı grupların (engelliler, önceden hüküm giymiş olanlar vs.) işe erişimlerinin kolaylaştırılarak topluma kazandırılması sağlanmıştır (Europa, 2013: 11, 31).

¹⁴ Avrupa Parlamentosu ve Konseyin 17 Nisan 2013 tarih ve 346/2013 (AB) sayılı Avrupa Sosyal Girişimcilik Fonları Hakkında Tüzüğü, https://ec.europa.eu/info/law/european-social-entrepreneurship-funds-eusef-regulation-eu-no-346-2013_en Erişim Tarihi: 01 Ağustos 2022

¹⁵ İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı (EaSI), <https://www.ab.gov.tr/-istihdam-ve-sosyal-yenilik-programi-easi-49876.html> Erişim Tarihi: 01 Ağustos 2022

Günümüzde ise AB’de sayıları yaklaşık 3 milyonu bulan farklı alanlarda faaliyet gösteren sosyal girişimler, tüm işletmelerin %10’luk kısmını oluşturmakta; AB tüm çalışanlarının 6,2’sine karşılık gelen yaklaşık olarak 13,6 milyon kişi de sosyal girişimler için çalışmaktadır. Bu noktada sosyal girişimler, iş desteği sağlayarak ve istihdam alanı açarak hem işsizliğin azalmasına katkı sağlamakta hem de iş ortamını iyileştirmeye yönelik de çalışmalar yürütmektedirler. Tüm bunlar dayanışma, katılım ve işbirliğini artırıcı etmenleri aktifleştirerek yerel kalkınmayı kolaylaştırmaktadır. Tam da bu sebeple Avrupa ülkeleri kamu politikalarında sosyal girişimi hedefleyen çerçeveler çizmektedir (European Commission, 2015: xv). Ayrıca sosyal girişimler kısmen gönüllülü işgücüne sahip olsa da kendi bünyelerinde istihdam etme sayıları da oldukça fazladır. 2010’da yapılan bir araştırma raporuna¹⁶ göre; Birleşik Krallık’ta yaklaşık 62.000 sosyal girişim, toplamda 800.000 kişiyi istihdam etmiştir. Yılda 24 milyar Sterlin (£) tutarında ciro oluşmakta ve bu oran Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’yı %1 oranında desteklemektedir. İstihdama ilaveten sayıları yaklaşık 6 milyonu bulan gönüllü hareketi mevcuttur (European Commission, Social Economy in the EU, 2021).

İngiltere’de 2013 yılında yapılan bir araştırmaya göre sosyal girişimlerin sayısı 70.000 iken bunların ekonomiye katkısı 25 Milyar Sterlin’dir. Hızla büyüyen ve ihracat edebilme kapasitesine ulaşan bu organizasyonların %56’sı yeni ürün ve servis gerçekleştirmiş ve %11’i ihracat edebilme aşamasına gelmiştir. Ayrıca buralarda bir milyon kişi istihdam edilerek işsizliğin önlenmesi için adımlar atılmış hem de kazançları sayesinde ekonomik büyüme sağlanmıştır (Social Enterprise UK, 2013: 6-13).

Hindistan’da Amul süt üreticileri kooperatifi¹⁷ 2,8 milyon süt üreticisine istihdam alanı oluşturmuş; Serbest Çalışan Kadınlar Birliği¹⁸ (SEWA), kayıt dışı çalışan bir milyon kadını kayıtlı ekonomi alanına katmıştır.

¹⁶ Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı ve British Council (2010). Sosyal Girişimler ve Türkiye: İhtiyaç Analizi Raporu. İstanbul: TÜSEV Yayınları, https://www.tusev.org.tr/tr/arastirma-ve-yayinlar/online-yayinlar/?per_page=10 Erişim Tarihi: 01 Ağustos 2022

¹⁷ <http://www.amul.com/index.php> Erişim Tarihi: 01 Ağustos 2022

¹⁸ <https://www.sewa.org/> Erişim Tarihi: 01 Ağustos 2022

Sosyal girişimler ürün, hizmet ve servis sağlayıcı olarak toplumsal problemlere çözümler getirmelerinin yanı sıra örneklerden de anlaşılacağı üzere farklı alanlarda istihdam alanları oluşturarak işsizliğin büyümesinin önüne geçmekte ve ekonomik büyümeyi tetiklemektedir (Sönmez vd., 2016; Demirtaş ve Kalyoncu, 2015). Bu yönüyle açlık ve yoksulluğu önlemede büyük bir etkisi olduğu aşikardır. Fakat sosyal girişimler sadece ekonomiyi tetikleyen bir kaldıraç görevi görmezler. Aynı zamanda yerel halkın sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda gelişimlerini besler ve geliştirirler.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütüne¹⁹ göre; sosyal girişimler istihdama olumlu katkılarının yanı sıra demokratik katılımın sağlanması ve refah hizmetlerinin sunumunun iyileştirilmesine katkıda bulunurlar (OECD, 2022). Böylelikle hem toplumsal ihtiyaçlar karşılanmış hem de refahın artışı sağlanarak kapsayıcı büyüme gerçekleştirilmiş olur (Şemşit ve Taş Gürsoy, 2020: 108).

1.7.2. Belediyelerde Sosyal Girişimcilik Faaliyet Örnekleri

Belediyelerde sosyal girişim kültürü oluşturulmasının önemi ortadadır. Bu sebeple bu bölüm belediyelerin sosyal girişim proje ve faaliyetlerine ayrılmıştır. Literatürde rastlanan sosyal girişimcilik faaliyetleri şunlardır:

1.7.2.1. Yaşlı Destek Programı (YADES)

Yaşlı Destek Merkezi, yaşlı bireylerin sosyal hayatta karşılaştıkları zorlukların azaltılması amacıyla Sakarya Büyükşehir Belediyesi tarafından hayata geçirilmiş sosyal hizmet içerikli bir sosyal girişimdir. Büyükşehir belediyesine bağlı sosyal gelişim merkezi sosyal hizmetler şube müdürlüğü çalışanı Yeliz HAYAT ÖZCEYLAN tarafından Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın proje çağrısı için hazırlanmıştır. Proje Türkiye'de ikamet eden 65 yaş üstü bireylerin desteklenmesi ve korunması amacıyla hizmet etmektedir. Bu doğrultuda refakat, psiko-sosyal destek, evde bakım ve teknik destek hizmetleri için mobil ekiplerin ve koordinasyon merkezinin kurulması öncelenmiş; evde temizlik hizmeti, kişisel bakım

¹⁹ Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, <https://www.oecd.org/> Erişim Tarihi: 01 Ağustos 2022

hizmeti, fizik tedavi, farkındalık eğitimleri, hobi ve sanat vb. kapsayıcı hizmetler yaşlı bireylere ulaştırılmıştır. Projede aynı zamanda birçok kişiye istihdam sağlanarak işsizliğin azaltılması ve sosyal refahın artması amaçlanmıştır (Akalin, 2020).

1.7.2.2. Sinop Belediyesi Sosyal Girişimcilik ve Yaratıcılık Merkezi²⁰

Sürdürülebilir kalkınma için sosyal girişimcilik ve yaratıcılık projesi kapsamında eski sebze hali binası Sosyal Girişimcilik ve Yaratıcılık Merkezine dönüştürülmüştür. Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği tarafından finanse edilen çalışmanın, ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerinin genişletilmesi için Mimar Sinan Üniversitesi, Yaratıcı Endüstriler Araştırma Merkezi, Sokak Bizim Derneği ve Sinop Sürdürülebilir Kalkınma Derneğiyle birlikte çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Kentsel dönüşümün güzel bir örneği olan bu sosyal girişim, hal içerisinde daha önce var olan heykeltraş, çay işletmesi, terzi gibi esnaflara ve sivil toplum kuruluşlarına yeni fonksiyonlar katmıştır. Söz gelimi HAL Dükkan, HAL Mutfak, HAL Kültür Sanat, Hal Çocuk, HAL Sinop Buluşma Merkezi (HAL Medya) şeklinde isimlendirilen atölye, etkinlik ve deneyim alanları tasarlanmıştır. Kentin kültürel iletişim merkezine dönüşen bu mekanlarda kültürel ve yerel ürünlerin pazarlanması yoluyla sürdürülebilirlik elde edilmiştir. Ayrıca bu alanda kurulacak yeni sosyal girişimcilere iş planı geliştirme eğitimleri verilmekte ve girişimler desteklenmektedir. Böylece Sinop şehrinin sosyoekonomik kalkınmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

1.7.2.3. Nilüfer Sosyal Girişimcilik Merkezi²¹

Bursa'da sosyal girişimcilik ekosistemini güçlendirmek amacıyla Nilüfer Belediyesi tarafından oluşturulan bu yapı, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda sosyal girişim projelerinin artması için faaliyetlerde bulunmaktadır.

²⁰ <https://sinopale8.org/tr/creatisity-surdurulebilir-kentsel-kalkinma-icin-sosyal-girisimcilik-ve-yaraticilik/> Erişim Tarihi: 18 Ocak 2023

²¹ <https://www.nilufer.bel.tr/kategoriler/tesisler/egitim-bilim-teknoloji-mekanlari/nilufer-sosyal-girisimcilik-merkezi6FW32> Erişim Tarihi: 21 Ocak 2023

Eğitim ve etkinlik alanı, modelleme ve prototipleme atölyeleri, sosyal alan, paylaşımlı ofis alanları, toplantı odaları ve idari ofis olmak üzere altı kısımdan oluşan bu organizasyon, BEBKA (Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı) Girişimcilik Mali Destek Programı kapsamında kurulmuştur. Burada sosyal girişimci adaylarına ve sosyal girişimcilere eğitim ve etkinlik kapsamında sorun haritalandırma, teknoloji kullanımı, tasarım odaklı düşünme, patent, fon kaynakları, sosyal etki, ekip oluşturma, mindfulness gibi fikirlerini gelişmesine yardımcı olacak eğitimler verilmektedir. Kentin sosyal girişim potansiyelini görebilmek içinse yarışmalar düzenlemekte, kazanan sosyal girişimlerin gelişim ve öğrenme süreçleri mentorlukla desteklenmekte ve paylaşımlı ofislerle çalışma alanlarından bir yıl süreyle ücretsiz yararlanabilmektedir. Yine sosyal girişimler, hedef kitleyle bir araya gelecek sosyal mekandan ve 3D yazıcı, 3D tarayıcı gibi prototipleme atölyelerinden yararlanabilmektedir.

1.7.2.4. FabrikaLab²² ve Fikrimiz

FabrikaLab İzmir Büyükşehir Belediyesi Sosyal Projeler Dairesi Başkanlığı Meslek Fabrikası Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren bir birimdir. Kentlilere üretken, tam zamanlı, yenilikçi iş ortamının sağlanarak İzmir ekonomisini girişimci bir ekosisteme dönüştürme ve bölgedeki yoksulluğu azaltma amacıyla meslek fabrikası olarak tasarlanmıştır.

Dijital üretimi kolaylaştırıcı teknolojiler yardımıyla toplumda etkiye yol açarak toplumsal dönüşümü gerçekleştirmeyi ve şehrin paydaşlarını toplumsal sorun etrafında bir araya getirmeyi amaçlamaktadır (Akdoğan, 2022: 69). Böylece kamusal etkileşimin güçlendirilmesi ve iş birliklerinin artırılması sağlanmaktadır. Yine ileri teknolojinin herkesin erişimine açılmasıyla girişimci ruhun artması ve beyin göçünün engellenmesi hedeflenmiştir. Tüm bu hizmetler için içinde beş farklı departman oluşturmuştur. Bunlar: (I) planlama, proje ve iletişim (II) mali ve idari hizmetler (III) eğitim hizmetleri (IV) istihdam hizmetleri (V) Fikrimiz

²² <https://www.ibbmeslektfabrikasi.com/Fikrimiz> Erişim Tarihi: 13 Aralık 2022

Fikrimİz Sosyal Girişimcilik Merkezi ise girişimcilere mentör, eğitim desteği, ortak çalışma alanı gibi desteklerin sağlanarak toplumsal sorunların çözülmesini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca sosyal girişimlerin STK'lar ve sosyal kooperatiflerle iş birliklerinin geliştirilmesinde yardımcı olmaktadır.

1.7.2.5. Beşiktaş İhtiyaç Haritası Sosyal Yardım Yönetim Sistemi²³

Beşiktaş'ta sosyal desteğe ihtiyacı olan dezavantajlı kesim ile bu grupta yer alan kişilere destek sağlamak isteyen vatandaşlar harita tabanlı teknoloji kullanılarak bir araya getirilmiştir. İhtiyaç Haritası platformu ve Beşiktaş Belediyesi iş birliğine dayalı bu sosyal yardım yönetim sistemiyle toplumsal dayanışmanın arttırılması hedeflenmektedir. Hedef grupta yer alan vatandaşlara gıda yardımı yapılmakta, kira, fatura gibi gider desteği sağlanmakta veya burs ve tablet gibi öğrencilerin eğitim masraflarına yönelik ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bu noktada sosyal destek sağlamak isteyen vatandaşlar sosyal market alanı olarak tasarlanan Beşiktaş Pazar Yeri'ne kayıtlı esnaflara yönlendirilmektedir. Böylece çift taraflı bir sosyal kalkınma planı oluşturulmaktadır. Proje bu özelliği sebebiyle akıllı şehir ürünü olarak değerlendirilmektedir.

---

²³ <https://besiktas.ihdiyacharitasi.org/> Erişim Tarihi: 18 Ocak 2023

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

2.1. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

Toplumsal sorunlarla baş etme ve ihtiyaçların giderilmesinde yeni bir model olarak karşımıza çıkan sosyal girişimlerin sayıca çoğalması ve konu üzerinde disiplinler arası çalışmalarının artması sosyal girişimciliğe olan ilgiyi arttırmıştır.

Sosyal girişimlerin hukuki statülerine bakıldığında ilk olarak özel bir şirketin (ASHOKA) kendisine bu şekilde bir tanımlama yaptığını görmekteyiz. Bu aynı zamanda özel sektörün konuyu sahiplenmesi durumunu doğurmuştur. Özel işletmelerin sosyal girişimcilik üzerinde çalıştığı ve faaliyetlerde bulunduğu bir alana dönüşümü kavramın salt girişimcilikle benzetimine ve anlam karmaşası handikabını doğurmuştur. Yine bazı vakıf, dernek, kooperatif gibi STK benzeri hukuki statüye sahip yapıların sosyal girişim olarak kendisini tanımladıkları görülmektedir. Bu da kavramın hayırseverlik, yardımlaşma vb. paralellikte algılanmasına sebep olmuştur. Sosyal girişimciliği hayırseverlik olduğuna dair açıklamalar buradan gelmektedir.

Sosyal girişim faaliyetlerinde bulunan bir diğer alanı ise kamu oluşturmaktadır. Özellikle belediyelerin son zamanlarda sosyal girişimleri benimsedikleri ve buna ilişkin destekleyici ya da işin yürütücüsü konumunda olduklarını söylemek yanlış olmaz. Fakat literatürde belediyeler çoğu zaman bu alanın dışında tutulmuştur. Hatta sosyal girişimciliğin kavramsal açıklamasında ve faaliyetlerin izahında belediye hizmetlerinin ulaştırılmadığı zamanlarda ya da yetersiz kaldığı durumlarda özel şirketlerin oluşturduğu bir alan ibarelerine rastlanmıştır. Oysaki belediyeler halkın nabzını tutabilen en yakın yerel yönetim birimidir. Dolayısıyla ihtiyaç ve problemlerin belirlenmesi ve hizmetin ulaştırılmasında önemi ortadadır. Bununla beraber artan problemlere ve ihtiyaçlara yanıt verebilecek sosyal etkisi geniş ve sosyal faydası yüksek, sürdürülebilir çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

“Sosyal girişimciliğe önem vermesi gereken örgütlerin başında ise halkın sosyal refahını artırmaya yönelik birçok sorumluluğu bulunan yerel yönetimler gelmektedir. Özellikle yerel yönetimler bünyesinde belediyeler, yerel sorunlara daha fazla hâkim olmaları nedeniyle yerel anlamda sosyal girişimciliği yönetebilecek güçte örgütlerdir.” (Esmer ve Yüksel, 2020: 172).

Sosyal girişime dayalı uygulamaların ve hizmetlerin dönüşümsel, ekonomik, politik ve sosyal sorunlara hızlı ve sürdürülebilir çözümler getirmesi, yerel kalkınmaya sosyal fayda odaklı yenilikçi stratejiler sunması toplumsal ihtiyacı karşılanması ve sosyal sorunların çözümü noktasında önem arz etmektedir. Dolayısıyla belediye bünyesinde bir sosyal girişimcilik ekosisteminin oluşması veya desteklenmesi yoluyla hizmetlerin sürdürülebilirliği, sosyal etki alanının genişliği ve inovatif çerçevesi ile yeni bir modeli içerisinde barındırmaktadır.

Tüm bunları bir oluş süreci olarak anladığımızda yerel yöneticiler sosyal girişimcilik kültürünü ve toplumsal faydayı üretecek aktörlerdir. Buradan hareketle yerel yöneticilerin de bu ekosistemi oluşturmaları, sosyal fayda odaklı uygulama sayılarının artmasına, sosyal kalkınmada sürdürülebilir hizmet anlayışının gelişmesine hatta diğer paydaşlarla işbirliği halinde yönetim üzerindeki ekonomik ağırlığın da hafiflemesine yardımcı olacaktır. Bu yolla toplumsal ihtiyaçların karşılanması, sosyal sorunlara pratik çözümler geliştirilmesi, eksikliklerin tamamlanması bağlamında sosyal girişimci belediyecilik yerel ve ulusal kalkınmaya itici gücü oluşturacaktır. Böylece sosyal girişimci eylemleri sosyal amaç odaklı faaliyetlerde ve hizmetlerde birleştirebilen, koordine eden veya destekleyen belediye yöneticileri değişime liderlik yapacak yeni bir stratejik tutum ortaya koyacaktır. Bu sebeple yerel yöneticilerin sosyal girişimciliğe dair bilgi ve birikimi, bakış açıları ve konuya dair potansiyel ve uygulamaları önem arz etmektedir. Sosyal ilerleme ve dönüşümde etkisi olan yerel yöneticilerin sosyal girişim faaliyetleri ve uygulamaları ve buna bağlı yaygınlaştırma çabaları sosyal etkisi daha yüksek sürdürülebilir hizmet üretimini tetikleyerek belediyenin yükünü hafifletecektir.

Buradan hareketle, belediye özelinde çalışılacak bu çalışmada karar alıcı konumda bulunan yerel yöneticilerin sosyal girişimciliğe ilişkin bakış açıları ve sosyal girişimcilik potansiyelleri araştırma konusunu oluşturmaktadır.

2.2. Araştırmanın Amacı

Tüm dünyada sosyal girişimcilik, sosyal ve ekonomik kalkınmaya katkısı sebebiyle (Durmuş vd., 2018: 457) bir değer olarak yükselmeye devam etmektedir. Bir bakıma inovatif çözüm durakları oluşturan sosyal girişimler sağlık, spor, eğitim, göç, istihdam vb. topluma ait olan tüm yaşam pratiklerinde oluşan sorunlar için etkili, verimli çözümler ve seçenekler oluşturmak için çaba harcamaktadırlar. Sosyal sorunlara yenilikçi, sürdürülebilir ve pratik çözümler geliştirerek toplumsal ihtiyaçlara etkili dönüşler yapmakta ve böylece sosyal faydayı maksimum düzeyde tutmayı hedeflemektedirler (Peredo ve McLean, 2006: 41).

Sosyal girişimler farklı hukuki statülerde var olabilmektedir. Literatür taraması sonucu belirlenen özel şirket, STK benzeri yapılanmalar çoğunlukla sosyal girişimlerin hukuki statü boşluğunu doldurduğu görülmektedir. Kamu olarak ise belediyeler sosyal girişim faaliyet alanından uzak görülmüşse de günümüzde örneklerini vermeye başlamıştır. Ayrıca sosyal girişimlerin değişim ve dönüşümde etkisi bu kadar büyükken sosyal girişim kültürünün ve bunun oluşmasında gerekli becerilerin de önemi ortadadır.

Bu çalışmada, belediyelerde görevli yerel yöneticilerin sosyal girişimciliğe ilişkin bakış açılarının açığa çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu nedenle yerel yöneticilerin sosyal girişimciliğe dair bilgi birikimine, sosyal girişimciliği sistemde nasıl inşa ettiklerine dair sürece ve bu süreci nasıl yönettiklerine odaklanılmıştır. Çünkü farklı sosyo kültürel özelliklere bağlı olarak farklı sosyal girişimler ortaya çıktığı gibi (Kaya İnceplik, 2018: 47) farklı kurumsallığa sahip çalışanlarda da sosyal girişimcilik bakış açısı farklılaşabilir.

Böylece, yerel yöneticilerin sosyal girişimciliğe dair bakış açısının toplumsal sorunları aşmada çözüm sürecini ne yönde etkilediği ve yerel yöneticileri bu aşamada nelerin motive ettiğini ortaya koymak mümkün olurken; belediyelerde sosyal

girişimcilik kültürünün oluşmasında ve sosyal girişimlerin yaygınlaşmasında yerel yöneticilerin rolünün, öneminin ve gereken sosyal girişimci becerin farkına varılmasını sağlayacaktır. Ayrıca sosyal girişimcilik faaliyetlerinden bu zamana kadar uzak görülmüş bir alan olarak belediyelerde sosyal girişimlerin yaygınlaşmasını kısıtlayan ve engelleyen sebepleri gün yüzüne çıkarması ve zayıf, güçlendirilecek yönlerin neler olduğunu göstermesi belediyelerde sosyal girişim faaliyetlerinin yaygınlaşması ve ihtisaslaşması bakımından bu alanda kendisinden sonra yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi umulmaktadır.

2.3. Araştırmanın Önemi

Sosyal sorunların çözümünde etkili, sürdürülebilir, bir ekosistemin varlığı; sosyal değer yaratma, fırsatları görebilme ve kaynak yaratabilme vb. dönüşüm sağlayıcı beceriler sosyokültürel ve sosyoekonomik kalkınma için bir gereklilik halini almıştır. Sosyal girişimcilik sıralanan şart ve durumlar için sosyal ve ekonomik kalkınmada aksiyon oluşturabilme potansiyeli nedeniyle günümüz dünyasında toplumsal ihtiyaçları gidermek için uğraşan ve çeşitli konularda toplumsal sorunların çözümüne çalışan tüm aktörlerin ilgi odağı haline gelmiştir (Kılıç Kırılmaz, 2013: 107). Özellikle belediyelerin toplumsal sorunların çözümü için sosyal girişimleri desteklemesi ve oluşturmaları için bir dizi sebep mevcutken; bu alandaki varlığı tartışılmazdır (Kara ve Akyol, 2015). Bu sebeple ihtiyaçlar yığınına ve problemler yumağına etkin çözümler geliştirmeye çalışan belediye yerel yöneticilerinin de kavrama ve alana ilgisi giderek artmaktadır. Bunun bir getirisi olarak, yerel yöneticilerin sosyal girişimciliğe bakış açıları, bilgi, deneyim ve tecrübeleri önem kazanmıştır.

Literatürde her disiplinin kendi perspektifinden konuyu ele aldığı ve araştırmaların ağırlıklı iktisat alanından yapıldığı görülmüştür. Ancak sadece finansal öge ve ilişkilere dayalı açıklamaların çok boyutlu insan davranışlarını ve toplum yapısını tüm gerçekliğiyle ortaya koyması imkansızdır. Bundan dolayı bahsedilen tarafların açığa çıkarılması sosyal girişimciliğin sosyal tarafına odaklanmayı gerektirmektedir. Dolayısıyla konunun sosyoloji disiplini tarafından irdelenmesinin bir gereklilik olduğu açıktır. Buradan hareketle, bizim araştırmamızın önemini;

sosyal girişimciliğin belediye yerel yöneticileri üzerinden sosyoloji disiplini çerçevesinde ele alınmış olması oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışma kapsamında bu yerel yöneticilerin sosyal girişimcilğe dair bakış açısının aktarılmasına ve literatürde yer alan belediyelerin üstlendiği veya desteklediği başarılı sosyal girişim örnekleri verilmeye çalışılmıştır.

Sosyal girişimciliğin belediye yerel yöneticileri üzerinden çalışılmış olması sadece üçüncü sektör, özel sektör ve bireysel çalışma alanına hapsedilen kavramın belediye gibi kamusal alanda da varlığına işaret etmesi bakımından önem arz etmektedir. Bununla beraber kavramın görmezden gelinen geliştirilmeye muhtaç sosyolojik yönleriyle ele alınması sosyal girişimlerin topluma bakan yüzünün daha net ve anlaşılır olmasını sağlayacaktır. Ayrıca bu çalışmanın belediyelerde sosyal girişim kültürünün nasıl geliştirileceğine veya ihtisasın nasıl sağlanacağına dair diğer çalışmalara yol göstereceği umulmaktadır.

2.4. Araştırmanın Deseni

Bu çalışma nitel yöntemle gerçekleştirilmiş bir durum çalışmasıdır. Nitel araştırma bir konunun sistematik olarak ele alınmasında kullanılan bir araştırma yöntemidir ve mikro ölçekli çalışmaların derinlemesine incelenmesine imkan sağlar. Sözelimi insanların deneyimlerini nasıl yorumladıklarını ve anlam dünyalarını nasıl inşa ettiklerini ayrıntılı olarak anlamak için nitel çalışma yapılır (Merriam, 2013: 1-5). Nitel araştırma desenine uygun yürütülen çalışmaların en belirgin özelliği çalışmada sayısal sonuçlardan çok olayların nedenine ve nasılına dikkat çekmesidir. Böylece araştırmaya değer görülen konunun derinlikli analizi elde edilmekte, toplumsal olayların/durumların tam kalbinde yer alan sebepleri okumak mümkün hale gelmektedir.

Araştırmacı ise araştırma sürecinde yüzeysel bilgilerin ötesinde katılımcının duygu, motivasyon, sembol, rutin, deneyim vb. kompleks başlıkların değişen hayatlarda değişen durumlarına odaklanır. Burada önemli olan bireylerin öz algıları ve bunların nedenlerini açıklayan nitel verilerdir (Berg ve Lune, 2015: 32). Bu durum sayısal verilerin sunduğu kalıpların dışında düşünmeye itmekte ve basit gibi

görünen ama konunun anlaşılmasında öneme sahip ana nedenlerin altını çizmektedir. Nihayetinde nitel çalışmaların toplumsal gerçekliğin tüm saflığıyla okurla buluşmasına rehberlik ettiği söylenebilir. Dolayısıyla öznel veriler nitel çalışmalarda konunun anlaşılması üzerinde hayati öneme sahiptir. Araştırılan konunun daha detaylı ele alınmasına imkan sağlayan durum çalışması ise; birey, kurum, grup veya çevrenin durumunun derinlemesine incelenmesidir. Veri toplama aşamasında bu nedenle görüşmelerden çok boyutlu bilgiler toplanır. Toplanan verilerden temalar ve örüntüler çıkarılarak analiz edilir. Böylece durumlar bireysel ve/veya karşılaştırmalı olarak açıklanabilir, yorumlanabilir ve rapor haline getirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 77-79). Buradan hareketle araştırmamızın da nitel araştırma desenine uygun olarak yapılması kaçınılmaz bir hal almaktadır. Çünkü çalışma grubu olarak belirlediğimiz, sosyal girişimciliğe dair bakış açılarının verilmesi planlanan belediye yöneticileri de mikro bir alanı kapsamaktadır. Ayrıca sosyal girişimciliğin sosyal kısmı insanın deneyim, algı, bakış açısı ve bunların nedenlerine odaklanmayı gerekli kılmaktadır. Bu sebepler neticesinde çalışmanın nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak durum çalışması şeklinde yürütülmesine karar verilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu Konya iline bağlı Konya Büyükşehir Belediyesi, Meram Belediyesi, Selçuklu Belediyesi ve Karatay Belediyesi yerel yöneticileri oluşturmaktadır. Araştırmaya dahil edilecek katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örneklem kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme araştırmacı, belirli bölge, mekan ve kişileri araştırmaya dahil eder. Böylece araştırma sorusuna uygun vaka ve deneklere kolayca erişim sağlanarak zaman ve maddi kaynak yönünden tasarruf sağlanmış olur (Erdoğan ve Uyan Semerci, 2021: 86). Bu çalışmada da araştırmaya fayda sağlayacağı düşünülen kişiler çalışma grubuna dahil edilmiştir.

2.4.1. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın verilerinin toplanma aşamasında katılımcılarla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine görüşmeler, araştırmacıyla katılımcının birlikte inşa ettiği araştırma sürecidir. Katılımcı aktif olarak bilgi veren araştırmacı ise aktif olarak dinleyendir. Yani söylenenin detaylarına inebilmeyi ve

görünenin ötesine geçerek anlamayı içerir (Erdoğan ve Uyan Semerci, 2021: 158-159). Böylece bilgilerin edinilmesi sürecinde doğal bir akışla kişiyle etkileşim en iyi şekilde gerçekleşmiş olur.

Araştırma, yarı yapılandırılmış soru formu üzerinden kilit teşkil edebilecek sorular ile yürütülmüştür. Yarı yapılandırılmış soru formunda görüşme sırasında odak noktasından kopmadan konunun akışına göre sorular eklenebilir veya eksiltilebilir (Berg ve Lune, 2015: 145) Böylece araştırmacı, açık uçlu araştırma sorularını katılımcıyı sıkmadan serbest ilerleyen tarzda yöneltmiş olmaktadır. Ayrıca bu format araştırma yapılan konu üzerinde yeni fikirlere ulaşılmasını sağlayabilmektedir (Merriam, 2013: 88).

Neyi bulmak istiyorum sorusunun cevabı bilgiyi nasıl elde edeceğimiz sorusuna yönlendirmektedir (Miles ve Hubberman, 1984: 42). Bu doğrultuda katılımcıların sosyal girişimciliğe ilişkin bakış açılarını ortaya çıkarabilmek için içeriğe uygun sorular üretilmiştir. Buradan hareketle araştırma sonunda açıklığa kavuşması planlanan temel araştırma problemleri şunlardır:

1. Yerel yöneticiler, sosyal girişimciliğin toplumsal hayata etkisini nasıl değerlendiriyor?
2. Yerel yöneticiler hangi durumlar için sosyal girişimciliği gerekli görmektedir?
3. Yerel yöneticilerin, belediyelerin sosyal girişimciliği üstlenmesi veya desteklenmesi konusunda görüşleri nelerdir?
4. Yerel yöneticiler sosyal girişimcilik faaliyetleri gerçekleştiriyor mu? Eğer böyle bir deneyime sahipse faaliyetlerinin sosyal çıktıları nelerdir? Bu çıktılar nasıl bir sosyal işleve sahiptir?

2.4.2. Araştırmanın Hikâyesi

Araştırmada kavramsal çerçeve ve literatür taramasının gerçekleştirilmesinin ardından görüşme soruları oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış tarzda hazırlanan

soru formu, konuya uygun olarak çalışmanın ilgili boyutlarını içermektedir. Böylece görüşme esnasında gözden kaçan bir durumun oluşması engellenmek istenmiştir. Soru formunda ilk olarak katılımcıyı görüşmeye hazırlayacak kişisel ve mesleki bilgi soruları ardından çalışmanın temalarını da ortaya çıkaran konuya ilişkin bilgilerin alındığı sorular yer almaktadır. Bir sonraki aşama için Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na başvuru yapılarak gerekli etik izin alınmıştır. Böylelikle araştırmanın saha çalışması kısmına geçilmiştir. Katılımcılardan görüşmenin sağlanmasından en az bir hafta önce randevu alınarak gidilmiştir. Ancak buna rağmen katılımcıların iş yoğunluğu, görevlendirilme gibi ani gelişen sebepler dolayısıyla görüşme günü ve saatinde aksamalar yaşanmıştır. Bu durum görüşme bir sonraki güne kaydırılarak telafi edilmeye çalışılmıştır. Araştırmaya gönüllü katılım sağlayan kişiler konuya ilişkin bilgi verebileceğini düşündüğü kişilere de yönlendirmeler sağlamıştır. Ancak katılımcıların çoğu görüşmeye istekli davransa da bunu tam tersi durumlar da gerçekleştiği olmuştur. Bu durumda kişiler ikna edilerek araştırmaya dahil edilmiştir. Ancak araştırmaya katılım sağlama hususunda önceden kabul edip daha sonra vazgeçen kişiler de mevcuttur. Bu durumda katılımcı sayısı olabildiğince yüksek tutulmaya çalışılmıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında, araştırma için 5 Mayıs-10 Ağustos 2022 tarihleri arasında toplamda 17 katılımcıyla görüşmeler sağlanmıştır. Verilerin toplanma sürecinden önce kadın ve erkek katılımcı sayılarının dengede tutulması istense de yerel yöneticilerin çoğunun erkek olması dolayısıyla mümkün olmamıştır. Yine her belediye için 5 katılımcıyla görüşme yapılması planlanmış fakat verilerin toplanma sürecinde, yöneticilerin iş yoğunluğu, siyasi kaygılar ve koronavirüs salgını gibi sebeplerle görüşme sağlanamayan katılımcı için kendisinin yönlendirdiği aynı biriminde görevli uzman kişiler çalışmaya dahil edilmiştir. Bu kişilere de ulaşılamaması durumunda görüşmeler çalışma grubundaki diğer belediyelerden katılımcılarla sağlanmıştır. Katılımcılarla ortalama 45-50 dakika süren görüşmeler yapılmıştır. Ancak bu sürenin altında olan veya üzerine çıkan görüşmeler mevcuttur. Katılımcı sayısının yetersizliği sebebiyle bu sürenin altında kalan görüşmeler de araştırmaya dahil edilmiştir.

düşünmektedirler. Ancak tanım noktasındaki zorlayıcı etmenler hukuki olarak yer almalarını zorlaştırmaktadır. Bu noktada projeler yerel yöneticilerin inisiyatifinde gerçekleşmektedir. Yöneticilerin düşünceleri belediyelerin sosyal girişimcilik faaliyetlerinde duruma göre veya sorumluluk almaları şeklinde farklılaşsa da genel olarak bir yaygınlaştırma çabasından bahsetmek mümkündür. Ancak yürütülen sosyal girişim faaliyetlerinin sosyal etki ölçümlerinin kısmen gerçekleştirildiği görülmektedir.

2.4.4. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan belediye yöneticilerine dair bazı demografik bilgiler Tablo 2.2’de sunulmuştur.

Tablo 2.2. Katılımcıların demografik bilgileri.

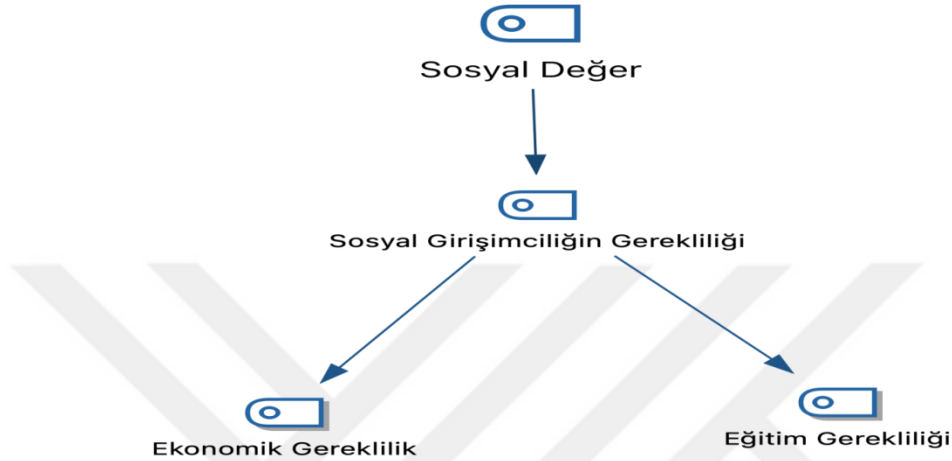
Kişi	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Deneyim
K1	Kadın	44	Lisans	12
K2	Kadın	48	Lisans	10
K3	Erkek	56	Lisans	32
K4	Erkek	32	Lisans	3
K5	Erkek	39	Lisans	17
K6	Erkek	35	Lisans	4
K7	Erkek	40	Doktora	1
K8	Erkek	39	Lisans	12
K9	Erkek	51	Yüksek Lisans	14
K10	Erkek	34	Lisans	7
K11	Erkek	30	Yüksek Lisans	2
K12	Kadın	32	Yüksek Lisans	6
K13	Erkek	47	Yüksek Lisans	16
K14	Erkek	46	Lisans	14
K15	Erkek	60	Ön lisans	35
K16	Erkek	38	Lisans	13
K17	Erkek	36	Lisans	8

Çalışmanın grubunu oluşturan katılımcıların bazı demografik bilgileri incelendiğinde yaş ortalamalarının 41,59 ($\pm 8,70$); deneyim yıllarının ortalamasının 12,12 ($\pm 9,44$) olduğu saptanmıştır. Çalışma grubunda yalnızca üç kadın yönetici yer almaktadır ve 11’i lisans mezunudur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Sosyal Değer Oluşturma

Tablo 3.1. Sosyal Değer temasının kavram haritası.

Sosyal girişimcilik her sektörde hızla yayılmaya başlamıştır. Toplumsal refahı arttırdığına yönelik kabulü olgu üzerindeki cazibeyi arttırmış ve yerel kalkınmanın yollarını arayan belediye yöneticilerinin de dikkatini çekmeyi başarmıştır (Duniam ve Eversole, 2013: 16). Belediye yöneticileri sorumlu oldukları bölgelerde toplumsal problemleri ortadan kaldırmak için sosyal girişimciliği bir çözüm yolu olarak görmektedir. Dolayısıyla sosyal girişimciliğin toplumda sosyal değer yarattığı kabul edilmektedir. Bu doğrultuda *sosyal değer* teması ortaya çıkmaktadır. Sosyal girişimciliğin toplumsal açıdan neden gerekli olduğuna yönelik sorular ise *Sosyal Girişimciliğin Gerekliliği* alt temasını oluşturmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda *Ekonomik Gereklilik* ve *Eğitim Gerekliliği* kodlamaları elde edilmiştir.

Tablo 3.1’de Sosyal Değer temasının altında yer alan alt temalar ve kodlar kavram haritası aracılığıyla incelenmiştir. Buna göre, sosyal girişimciliğin ekonomi ve eğitim olmak üzere iki farklı alanda gerekli görüldüğü tespit edilmiştir. *Yani refah düzeyi çok yüksek olmayan bir toplumuz. Gelir çok önemli... Hani kişinin yeteneğine göre bir yerlere çekmek amaçlı (K2, Kadın, 10)*. Bu açıdan katılımcı, ekonomik gerekliliği gelir elde etme çerçevesinde değerlendirilmekte ve vatandaşların

yeteneklerine uygun alanlarda istihdam edilmeleri örneğini sunmaktadır. Buna bağlı olarak yoksulluk da elle tutulur bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle işsizliği bir toplumsal açıklık olarak gören katılımcılar toplumda ihtiyaç sahibi vatandaşların meslek edinmeleri suretiyle yoksulluk probleminin aşılacağı dile getirmiştir. Bu durumda toplumsal refah ve yerel kalkınma için sosyal girişimciliğin gerekli olduğu ve ağırlıklı olarak yoksulluğun giderilmesi için istihdamı artırma yönünde sosyal girişim projelerinin/uygulamaların önemli bir noktada durduğu söylenebilir. Ayrıca göçle birlikte ortaya çıkan belediye hizmetlerinin tüm halka aynı düzeyde ulaştırılma sorunu yoksulluğu derinleştiren sebepler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda içten ve dışardan gerçekleşen göçler hizmette yeknesaklığı engelleyebilmektedir. Yani bölgesel nüfustaki düzensiz artışlar hizmetlerin aktarılması noktasında problemlere yol açmakta ve hali hazırda istihdam edilmemiş kesim bundan etkilenebilmektedir. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde dile getirmektedir:

Atıyorum göç oluyor. Şimdi bu mesela sadece şey olarak göç değil Suriye'den veya oradan buradan göç değil de bizim köyümüzden kente göçlerimizde bile yetişemediğimiz noktalar oluyor bizim. ... yoksullukla veya iş bulmayla ilgili yönlendirme de bile sıkıntılar yaşıyor. ... toplumun yarası haline gelen belki işsizlik olsun veya işte ihtiyaç sahibi kişiler veya atıyorum meslek sahibi olamamış kişilerin daha çok aktif edilmesinin sağlanması için bu önem arz ediyor. (K9, Erkek, 14).

Katılımcının ifadesi göz önüne alındığında yerelde aktif işgücü yaratımını destekleyici projelere gereksinim duyulduğunu söylemek mümkündür. Bir anlamda işsizliği toplumsal bir problem olmaktan çıkaracak sosyal girişimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Yani yerel yöneticiler kalkınmanın önünde engel teşkil eden işsizlik probleminin çözüme kavuşması ve nitelikli istihdamın sağlanmasında sosyal girişimlerin etkili yol izleyeceğini düşünmektedir. Bir diğer katılımcı ise konuya ilişkin olarak neler yapılabileceği konusunda öneri sunmaktadır:

...bu alanda sosyal girişimcilik olarak iki tane üç tane sanayici bir araya gelip dese ki ya biz şu zorlukta mesela şu sıkıntılı süreçte elli tane adamı alalım (K14, Erkek, 14).

Verilen öneride istihdamın sağlanması suretiyle yerel bölgenin de ihtiyaç duyacağı sanayide nitelikli personelin yetiştirilmesi söz konusudur. Dolayısıyla sosyal girişimlerin istihdam sorununu hem vatandaşın meslek edinimi hem de hanesine gelir sağlaması şeklinde fırsata çevirdiği dikkat çekici bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların ifadelerinde dikkati çeken bir diğer nokta sosyal girişimcilik bağlamında kadın haklarına yönelik yapılan vurgudur. *Benim görüşüm en önemli birinci sırada istihdam. İkincisi kadın hakları üçüncüsü şu anda göçmen (K13, Erkek, 16).* Yani katılımcı sosyal girişimlerin istihdam ve göçmenlik sorununa ek olarak kadın haklarına yönelik de toplumsal problemleri ortadan kaldıracak potansiyeli olduğunu düşünmektedir. Bu açıdan kız çocukları ve kadın hakları üzerinde çalışan farklı yasal statüde kendini gerçekleştirmiş birçok sosyal girişimin varlığından söz etmek mümkündür. Toplumsal cinsiyet eşitliği temasına bağlı olarak hizmet üreten bu sosyal girişimler, genel olarak kadınların toplumdaki yerini iyileştirmeyi amaçlamaktadır (SEWA, Grameen Bank vb.). Özellikle kadınlara istihdam alanlarının oluşturulması ve kadın girişimcilerin desteklenmesi konusunda sosyal girişim faaliyetleri cinsiyet bağlamında daha eşitlikçi bir toplumun oluşturulmasını sağlayacaktır.

Sosyal girişimciliğin gerekli görüldüğü bir diğer çalışma alanını ise eğitim oluşturmaktadır. Özellikle yazılım, kültürel ve sportif faaliyetleri kapsayan eğitimlerin gerekliliği üzerinde durulmuştur. *Ben temelde eğitim diyorum. Yani eğitim kültür ve sportif faaliyetler konusunda ve günümüzde yazılım noktasında olmazsa olmazlar (K4, Erkek, 3).* Avrupa Komisyonu tarafından yapılan araştırma sonucuna göre Türkiye’de sosyal girişimler en çok eğitim sektöründe hizmet üretmektedir (Uygur ve Franchini, 2019). Ayrıca dünya genelinde bazı ülkelerin (Fransa, İtalya vb.) de ağırlıklı olarak eğitim odaklı sosyal girişimlere sahip olduğu görülmektedir (Borgaza vd., 2017; Margado, 2004: 151-153). Eğitim alanında sosyal

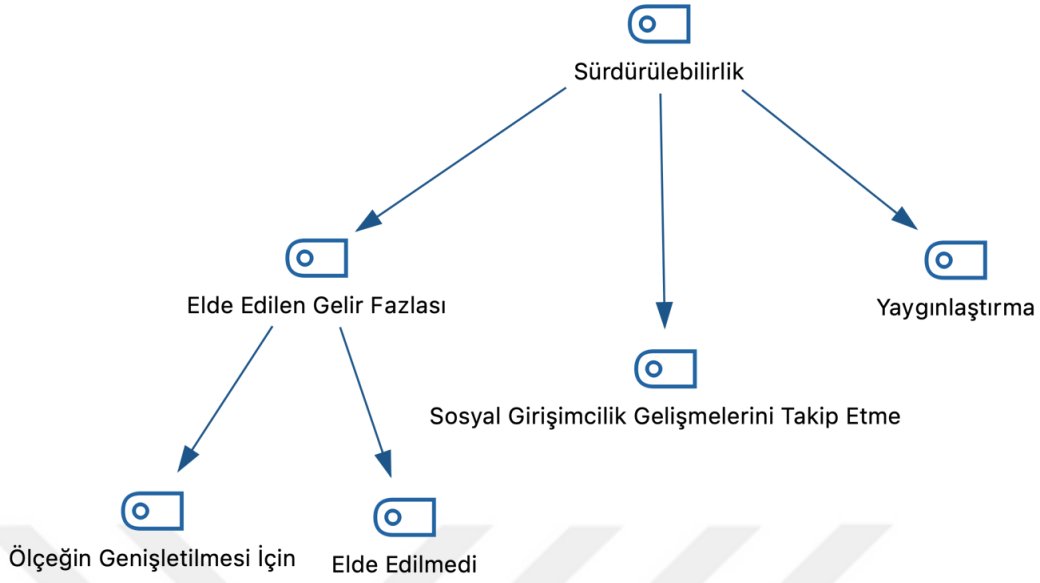
girişim faaliyetlerinin gerekli görülmesinin nedenini bir katılımcı şu şekilde açıklamaktadır:

Bence eğitim alanında olmalı. Eğitimi artırıcı faaliyetler. Yani işte bunların hepsi yoksulluk, kırsal kültür, kadın çocuk hakları, baskıcı gelenekler bunların hepsi eğitimle çözülebilecek şeyler... Sadece kadın ve çocuk hakları hani ihlal edilen haklardan yine eğitimle çözülebilecek şey (K10, Erkek, 7).

Katılımcılar, eğitim üzerinde yapılacak çalışmalara öncelik tanınması diğer toplumsal problemlerin çözümünü kolaylaştıracağını düşünmektedir. Bu doğrultuda eğitim eksenli sosyal girişim uygulamalarının toplumsal fayda yaratacağı söylenebilir. Tüm bunlar göz önüne alındığında, sosyal girişimciliğin gerekli olduğu yönünde bir ortak fikir belirlemektedir. Yani katılımcılar sosyal girişimciliği belirli toplumsal sorun ve ihtiyaçlar üzerinde çözüm aracı olarak görmektedir. Bu bağlamda katılımcılar sosyal girişimciliğin toplumsal çığara hizmet ettiği için gerekliliğini savunmaktadır.

3.2. Bir Başarı Kriteri Olarak Sürdürülebilirlik

Sosyal girişimler hedef kitlesine uygun plan ve projeler geliştirir. Üretilen içeriğin uygulanmasını sağlar ve sosyal etkisini ölçer. Tüm bu döngüde sosyal sorumluluk duygusu hakimdir (Dees, 1998: 4). Döngünün sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi organizasyonun gelir elde etmesini sağlar. Bununla beraber sosyal girişimler biricik ve tek geleneksel iş modelleri yerine iktisadi kalkınmada aksiyon oluşturacak dinamik iş modellerini tercih etmektedir. Bu özelliğiyle günümüz dünyasında ülkelerin kanayan yarası haline gelmiş birçok sorun ve ihtiyaçlara merhem niteliğindedir. Dolayısıyla sürdürülebilirlik sosyal girişimciliğin en temel başlıklarından birini oluşturmaktadır.

Tablo 3.2. Sürdürülebilirlik temasının kavram haritası.

Sürdürülebilirlik toplumsal faydanın devamlılığı için başarı kriteri olarak değerlendirilmektedir (Duniam ve Eversole, 2013; Acosta ve diğerleri, 2016). Bu doğrultuda katılımcılardan sosyal girişim projelerinin devamlılığını nasıl sağladıklarına/geliştirilebileceğine yönelik sorular sorulmuş ve *Sürdürülebilirlik* teması ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda Tablo 3.2’de Sürdürülebilirlik temasının altında yer alan alt temalar ve kodlar kavram haritası aracılığıyla incelenmiştir.

Hem projelerin etkilerini görmek hem de buna ilişkin fon kaynaklarından yararlanmak açısından dünyada ve Türkiye’de sosyal girişimcilik üzerine gerçekleşen gelişmelerin takibini yapmak önem arz etmektedir. Böylece toplumsal sorun ve ihtiyaçlar için sunulan yaratıcı çözüm önerilerinin farkına varmak mümkün hale gelmektedir. Sözgelimi başarılı sosyal girişimler farklı ülkelerde örnek alınmakta ve benzer toplumsal sorunlar için uygulanabilmektedir (Grameen Bank, Evreka vb.) Katılımcılar, sosyal girişimciliğe dair içerikleri takip etme hususunda farklı görüş bildirmişlerdir. Bu doğrultuda katılımcıların çoğunluğu finansal boyutu içeren fon kaynakları takibini yapmaktadır *“bu konuyla ilgili fon kaynaklarını takip ediyoruz.”*(K7, Erkek, 1). Kalan diğer kısmı ise iş yoğunluğu sebebiyle gelişmelerin takibini yapamadığını bildirmiştir. *Açıkçası çok fazla takip etmiyorum. Çünkü burada çok fazla yoğunluğumuz var. Ya da bizi bu alana teşvik ederlerse evet o zaman bakabiliriz* (K12, Kadın, 6).

Sosyal girişimcilik alanında çalışmalar/uygulamalar teşvik ve yönlendirmelere bağlı kılınmıştır. Bu doğrultuda belediyelerde sosyal girişimciliğin yayılmasında üst kademe kamu yöneticilerinin pekiştirici eylemlerinin yol gösterici içeriğe sahip olduğu söylenebilir. Diğer yandan sosyal girişimciliğin hukuki zeminine ilişkin boşluk, gelişimini engelleyici olabilmektedir. Belirlenen usul ve esaslar yerel yöneticilerin konuyla ilgili sorumluluk almalarını kolaylaştacaktır.

Sosyal girişimcilik gelişmelerini takip etme hususunda katılımcılardan birkaçı neler yaptığını/yapacağını örnekle açıklamıştır. *Avrupa Birliği projeleri falan yazıyoruz. O kapsamda da bunlar biliyorsunuz şu anda revaçta olduğu için bu alanlarla ilgili projelerin geliştirilmesi de önem arz ediyor (K9, Erkek, 14)* şeklindedir. Anlaşılacağı üzere, Avrupa Birliği sosyal girişim ekosistemini oluşturmak ve desteklemek adına proje çağrısında bulunmakta ve kabul gören projeler fon kaynaklarıyla desteklemektedir. Yani sosyal girişimcilik dünya üzerinde değer görmekte ve rağbet edilmektedir. Bu bağlamda katılımcıların ifadesine göre, belediye yöneticilerinin de ilgili başlık ve içeriğe sahip proje yazma çabalarından söz edilebilir.

İşte en son bu sosyal inovasyon yarışmasına dahil olduk. Katıldık. Onu kazansaydık eylülde bir program olacaktı. Ona katılamadık. Yani takip etmeye çalışıyoruz. Ama yeterli düzeyde olduğunu söyleyemeyiz (K11, Erkek, 2).

Diğer taraftan katılımcı, sosyal girişim gelişmelerinin takibinde eksikliklerin olduğunu ve yeterli düzeyde gerçekleşemediğini dile getirmektedir. Belediyelerde bu durumun sosyal girişim ekosistem oluşumunu geciktirici etkiye sebep olduğu söylenebilir. Sosyal girişimciliğin aktarıldığı ve desteklendiği sosyal ağlara dahil olunmasıyla veya belediyelerde sosyal girişimcilik departmanlarının oluşturulmasıyla suretiyle bu problemin ortadan kaldırılacağı söylenebilir. Yine bir katılımcı sosyal girişimcilik gündemini takip ettiğini ve kadın istihdamı üzerinde çalıştığını belirtmiştir. Katılımcı hayata geçirmeyi düşündüğü projeye kadınlara istihdam fırsatları yaratarak toplumun kadınlar üzerinde oluşturduğu olumsuzlukları

gidermeyi ve kadınların çalışma hayatındaki durumunu iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

“Tabi ki ediyorum. Mesela benim bir projem var onu anlatabilirim ... bayanların ... istihdamına katkı sağlamak amacıyla bir kooperatif kurmak veyahut atölyeler açmak istiyorum... Burada mesela sabun atölyesi fikrim var. Sabun üreteceğiz butik sabun onu zaten satacağız burada gelen bayanlar istihdamına sahip olacaklar. Para kazanacaklar. Kazan kazan olacak. Belediye de kazanacak bayan da kazanacak toplum da refaha erecek... Bu atölyeler sabunla kalmaz işte bez dikim atölyesi çanta dikim atölyesi rölyef atölyesi oyuncak atölyesi olabilir. Bunu böyle çoğalta çoğalta bayanları bu konularda kalkındırmayı düşünüyorum...(K2, Kadın, 10).

Buradan anlaşılacağı üzere, projede kadın el emeğinin desteklenmesi söz konusudur. Bölgesel ekonomik fayda yaratarak toplumsal refahın gerçekleştirilmesi istenmektedir. Kadın el emeğini değerlendirmek suretiyle kadınların iş hayatına katılımının kolaylaştırıldığı hem de şehrin ekonomisine katkı sağlandığı söylenebilir.

Tüm bunlar ekseninde sosyal girişimciliğin toplumsal faydası üzerinde durulduğunda sosyal girişimlerin yaygınlaşması katılımcılar arasında ortak fikir olarak belirlemektedir. Diğer bir ifadeyle toplumsal fayda için sosyal girişimcilik gerekli görülmektedir. *Yaygınlaşması gerekiyor. Çünkü dünyada bir ekonomik darlanma var savaşlar var tabi kimsenin istemediği durumlar yaşanıyor. Özellikle ülkemizde de bunun etkisi çok yoğun bir şekilde görülüyor (K9,Erkek, 14)* şeklinde belirten katılımcı da toplumsal problemlerin çözümü için sosyal girişimciliğin yaygınlaşmasının bir zorunluluk hali aldığına işaret etmektedir. Ayrıca sosyal girişimciliğin ekonomik boyutu yöneticilerin dikkatini çekmekte ve toplumsal yararın ortaya çıkışı hususunda neler yapılabileceğini sorularını akıllara getirmektedir. Bu doğrultuda katılımcılar yaygınlaştırmak için neler yaptıklarına değinmiştir:

Kesinlikle ve ihmal edilmiştir. Biz meram belediyesi olarak bazı projeleri uyguladık ve uygulamaya devam ediyoruz. Kadın girişimcilere Bacıyan-ı Meram isminde kadın kooperatifi kurduk. Kooperatifimiz birçok ilde örnek alındı ve uygulamalara başladı. Onun haricinde Mermeks isminde yine kadınlarımızı ilgilendiren istihdam amaçlı kurslar açtık ... Binlerce öğrencimizi mezun ettik orada (K3, Erkek, 32).

Katılımcı başarılı bir sosyal girişim ortaya koyduklarını ve projenin farklı illere örnek teşkil ettiğine dikkat çekmektedir. Hedef kitlesini kadınların oluşturduğu bu istihdam projesinde butik sabun örneğinde olduğu gibi kadınların iş gücünün yerel ekonomiye katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda birçok kişiye eğitim olanağı sağlanmıştır. Bu doğrultuda ilk başta tartışma konusu edinilen ekonomik gerekliliğin önemli bir kısmını kadın istihdamının oluşturduğu söylenebilir. Bir diğer katılımcı yaygınlaştırma çabasını şu şekilde dile getirmiştir:

Çevre sıfır atık gönüllüleri olarak Karatay'da bir topluluğumuz var. Kent konseyimiz yediden yetmiş yediye tüm yaş gruplarımızla temas kurmakta (K8, Erkek, 12).

Proje/uygulamalarla ilgili vatandaşlarla iletişim kurulmaktadır. Böylece sosyal problem konusunda halkın bilinçlenmesi sağlanmaktadır. Bu sayede şehrin paydaşı olarak vatandaşların toplumsal problemlerin çözümünde rol alması istenmektedir. Yine bu durum sosyal sorun üzerinde farkındalık geliştirilmesini sağladığı gibi sosyal girişim kavramının bilinirliğini de artırılmış olur. Ayrıca bu sayede sosyal girişimlerin gönüllü ve çalışan ihtiyacını karşılayacak vasıflı insan kaynağı oluşturulduğunu söylemek mümkündür. Diğer bir ifadeyle bunlar yerelde sosyal girişimcilik ekosisteminin oluşturulması yönünde olumlu adımlardır. Bu açıdan sosyal girişimcilik proje/uygulamaların zamanla toplumsal iyiyi gerçekleştirmek üzere, sosyal bir hareket halini alacağı söylenebilir.

Tüm bunlara ek olarak dikkat çeken bir diğer unsur sosyal girişim faaliyetlerinde kent konseylerinin belirgin şekilde öne çıkmasıdır. Katılımcının

ifadesinden de anlaşılacağı üzere, kent konseyleri sosyal girişimcilik faaliyetlerinde aktif rol üstlenmektedir.

Sosyal girişimler, ekonomik sürdürülebilirliği sağlamak için sosyal iş modellerini kullanarak gelir elde ederler (Doherty vd., 2014: 419). Ekonomik sürdürülebilirlik sosyal girişimcilik olgusunun yayılmasında ve birlinirliğin artıran en önemli etmenlerden birini oluşturmaktadır. Çünkü birincil amaç sosyal kazanç olsa da sosyal fayda üretiminin devamlı hale gelmesi için organizasyonun ekonomik sürdürülebilirliğini sağlamış sosyal girişimler başarılı sayılmaktadır. Sürdürülebilirliklerini sağlayamamış sosyal girişimler ise bir süre sonra kapanmakta ve kısa süreli bir hizmet oluşturmaktadır. Bu doğrultuda elde edilen gelir, proje amaçlarında kullanılmak üzere sistemin döngüsüne aktarılır. *Sistemin kendisine aktarılmış oluyor. Yeni istihdamlara neden oluyor. Yeni malzeme alımlarına neden oluyor... Sistemin kendi içerisinde değerlendirildiği için de hem yeni projeler hem de yeni istihdamlara neden olmuş oluyor. Zincirin büyüyerek devam etmesine katkı da sağlıyor (K13, Erkek, 16)* şeklinde, yürütülen projelerde elde edilen gelirlerin sosyal girişimciliğin misyonuna uygun olarak (Uzunaslın ve Tek, 2021) yine aynı projenin güçlendirilmesi kapsamında kullanıldığını belirtmiştir. Bu doğrultuda kazancın, sistemin ihtiyacı olan teçhizatın sağlanması, projenin genişletilmesi ve insan kaynağı oluşturma amacıyla kullanılarak değerlendirildiği görülmektedir. Yine buraki kazanç diğer projelerin gerçekleştirilmesinde kullanılmaktadır. Bu açıdan başarılı sosyal girişimler diğer projelerin finansörü olabilmektedir. Bu durum belediye üzerindeki mali yükü azaltmakta ve belediyelerin finansman kaynaklarını arttırmaktadır. Bir diğer katılımcı bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

Size basit bir örnek vermek istiyorum... Konya'da sıfır atık projesini ilk gerçekleştiren Karatay belediyesi oldu. Bundan da 2021 yılı itibariyle rakamları tam telaffuz etmek gerekirse iki buçuk milyona yakın bir gider beş milyona yakın da bir gelir elde ettik. Bu geliri yine sıfır atıkta kullanmayı düşünüyoruz. Sıfır atığın girdisinin ve çıktısının bize göre olumlu olduğunu ve maddi anlamda da bizi güçlendirdiğini düşündüğümüz için yeni araç ve ekipmanlar almayı yeni personel

sayısı artırmayı ve personelin kullandığı kıyafetin güncel şartlarda değiştirilmesini düşünüyoruz. Bize dönüşü olan bu paraları bu şekilde yine aynı şekilde kazanmak için kullanmayı düşünüyoruz diyebilirim (K4,Erkek, 3).

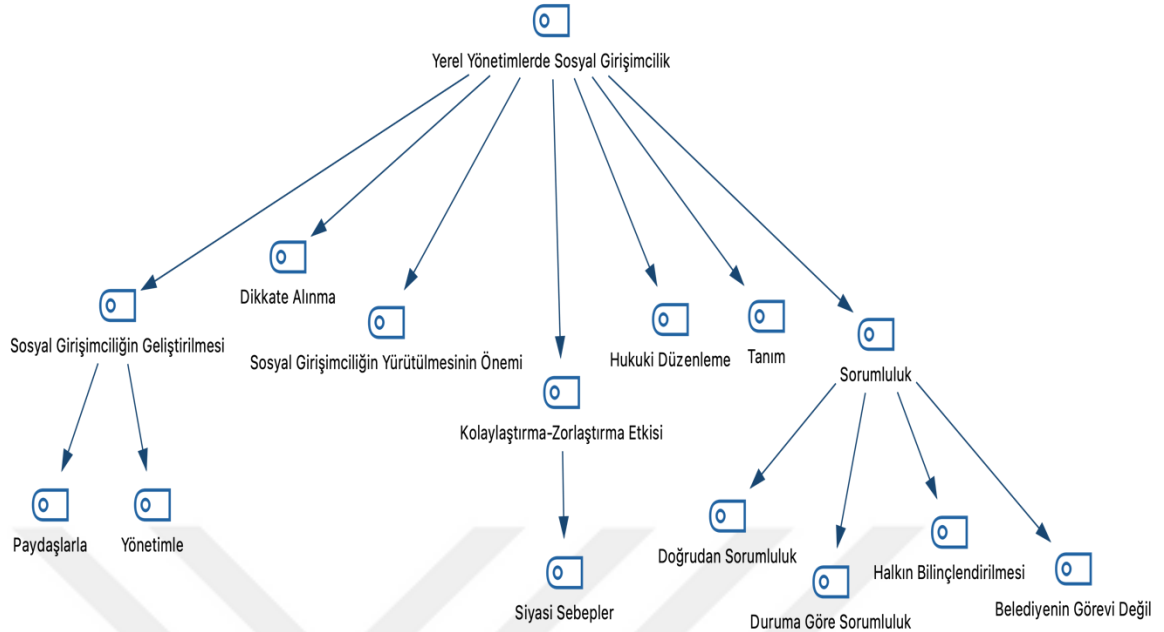
Bir önceki örnekte olduğu gibi projeden elde edilen gelirin sistemin devamlılığı için kullanılacağı belirtilmiştir. Projeden alınan sosyal ve ekonomik kazanımlar dikkate alındığında sosyal girişimciliğin yerel alanda toplumsal açıdan etkiye yol açtığı görülmektedir. Özellikle bir önceki katılımcının dile getirdiği şekliyle projenin yeni istihdamlara yol açarak bölgesel işsizlik problemini azaltıcı yönde hareket ettiği anlaşılmaktadır. Böylece bu durum aktif iş gücü yaratımını desteklemekte ve bölgesel ekonomik kalkınmayı tetikleyerek toplumsal refahın artmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca sosyal girişim projeleri belediyelerin mali durumlarına olumlu katkılar sağlayarak, finansal sorunlardan dolayı ertelenen yatırım projelerinin gerçekleştirilme şansını artırmaktadır. Yani belediyelerin finansal performanslarını artırıcı yönde etkileyerek bütçeden kaynaklı gerçekleşmemiş projelerin hayata geçirilmesini kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla bunlar toplumsal faydayı artıracak gelişmelerdir. Bu da sosyal girişimciliğin sosyal değer oluşturma misyonuna ek olarak ekonomik değer yaratma maharetinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda sosyal girişimcilik bölgesel olarak toplumsal refah sorumluluğunu üstlenen belediye yöneticileri için daha da önemli bir hal almaktadır. Çünkü ekonomik değer, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde finansal kaynaklara ihtiyaç duyan belediyeler için önemli bir temayı oluşturmaktadır. Bu bağlamda sosyal girişimciliğin yerel yöneticilerin ilgi alanına giren toplumsal kalkınmayı tetikleyici stratejik çalışma disiplinine sahip olduğu görülmektedir.

Yine bir katılımcı sosyal girişim faaliyetleri sonucunda gelir fazlasının oluşmadığını ifade etmiştir. *Herhangi bir gelir fazlası eksiği söz konusu olmadı bu zamana kadar (K3, Erkek, 32).* Burada katılımcının ifadesinden anlaşılacağı üzere, yapılan faaliyetlerden bir gelir elde edilmemiş veya tam tersi bir durum gerçekleşmemiştir. Bunun sebebi ise sosyal girişimciliğin Türkiye’de geç gelişim göstermesine bağlı olarak buna ilişkin bazı projelerin henüz başlangıç aşamasında

olmasıdır. Buna bağlı olarak sosyal iş modellerini henüz oturtamamış sosyal girişimlerin gelir elde edemediği söylenebilir. Bu durumlarda belediyeler finansör olarak kullanılmaktadır. ... *Biz belediyeyi sadece finansör olarak kullandık. O yüzden de bir gelir elde edici bir şeyden ziyade harcama diğer taraftaydı gelir elde etme tarafında değil de (K10, Erkek, 7)* ifadesinden anlaşılaçağı üzere, belediyelerin sosyal girişim projelerini ve faaliyetlerini mali açıdan destekleyici bir rol üstlendiği görülmektedir.

3.3. Yerel Yönetimlerde Sosyal Girişimcilik

Yerel yönetimlerde sosyal girişimciliğin geliştirilmesine yönelik öneriler artmaya başlamıştır. Bunun en önemli sebeplerini belediyelerin halkın nabzını tutan birimler olması ve belediyelerin bölgesel verileri elinde bulundurmasıdır (Esmer ve Yüksel, 2020; Şimşek ve Altun, 2020). Yerel yönetimler- sosyal girişimcilik ilişkisine yönelik sorular *Yerel Yönetimlerde Sosyal Girişimcilik* temasını oluşturmuştur. Toplamda dört tane kodlama doğrudan ana temaya bağlı oluşurken yine ana temaya bağlı olarak *Sosyal Girişimciliğin Geliştirilmesi, Sorumluluk ve Kolaylaştırma- Zorlaştırma Etkisi* alt temaları oluşmuştur. Bu doğrultuda Tablo 3.3'te Yerel Yönetimlerde Sosyal Girişimcilik temasının altında yer alan alt temalar ve kodlar kavram haritası aracılığıyla incelenmiştir.

Tablo 3.3. Yerel Yönetimlerde Sosyal Girişimcilik temasının kavram haritası.

Sosyal girişimciliğin en temel problemlerinden biri kavramsal bulanıklıktır. Literatürde de buna ilişkin bir uzlaşma sağlanılamamış olması sorunu derinleştirmektedir. Genelde çalışma alanları üzerinden oluşan ayırım söz konusu olsa da tanıma ilişkin benzer fikirler ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların sosyal girişimcilikten ne anladıklarını ortaya çıkarmak amacıyla tanımı ve hakkında neler bildikleri sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda genel olarak sosyal girişimcilik olgusunun katılımcıların zihninde toplumsal sorunların saptanmasından çözüme ulaşmasına kadar oluşan süreçte kar amacı gütmeyen yapılan faaliyetler şeklinde yer aldığı görülmüştür. *Sosyal girişimcilik öncelikle toplumsal sorunları maddi fayda ve kar ön planda olmaksızın ortadan kaldırmaya ve sistemi de dönüştürmeye yönelik yapılan girişimcilik faaliyetleridir diyebiliriz kısaca. (K4, Erkek, 3).* Bununla birlikte girişimcilik prensiplerinden yararlanılarak toplumsal değişimin gerçekleştirildiği üzerine belirgin bir vurgu söz konusudur. Bu doğrultuda katılımcıların sosyal girişimcilik olgusunun girişimciliğin finansal boyutlarıyla ilişkisinden haberdar oldukları anlaşılmaktadır. Yine sosyal girişimciliğin sosyal sorunlara getirdiği çözüm önerileriyle toplumsal değişime yol açtıklarını düşündükleri görülmektedir.

Katılımcıların görüşlerinin birleştiği bir diğer nokta sosyal girişimciliğin gönüllülük esasında yapılan faaliyetler olduğu fikridir. *Sosyal girişimcilik toplumdaki sorunları maddiyat gözetmeden kar gütmekten çözmeye çalışan gönüllülerin oluşturduğu bir platform diyebilirim benim tabirimle. Bunlar hakkında yapılan faaliyetler (K2, Kadın, 10)* şeklindeki bir ifadeden anlaşılacağı üzere, katılımcılar sosyal girişimlerin insan kaynağını genellikle gönüllülerin oluşturduğunu dolayısıyla maddi bir kazanç yerine sosyal problemin çözüme kavuşmasıyla ortaya çıkan toplumsal faydanın önemsendiğinin farkındadırlar. Tüm bunlar dikkate alındığında yerel yöneticilerin sosyal girişimcilik üzerinde temel bilgi ve birikime sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda katılımcılar, belediye-sosyal girişimcilik ilişkisine olumlu bakmaktadır. *Belediyeler halka en yakın birimlerdir kurumlardır. Halkın istek ve ihtiyaçlarına doğrudan cevap verebilecek kurumlardır... Belediyeler de bu konuda üzerine düşen her türlü sorumluluğu yerine getirmekle mükelleftir. Sosyal problemlerin çözümünde sosyal girişimcilik faaliyetlerinde de etkili olabilir (K4, Erkek, 3)*. Belediyelerin halka temas eden birimler olduğunu aktaran katılımcı vatandaşların sorun ve ihtiyaçları çerçevesinde belediyelerin sosyal girişimcilik faaliyetlerini başarılı bir şekilde yürütebileceğini dile getirmiştir. Buradan yola çıkarak sosyal girişimciliğin yerel yöneticiler tarafından toplumsal sorunlar için çözüm aracı olarak kabul gördüğü söylenebilir. Bir diğer katılımcı ise belediyelerde sosyal girişim faaliyetleri yürütülmesine dair şunları aktarmıştır:

Kesinlikle toplumda ani dönüş alabileceğiniz veya çıktuları görebileceğiniz ve istatistiksel olarak bunu takip edebileceğiniz bir kurum belediye bunu ... hep beş yıllık stratejik plan çerçevesinde gelişmeleri takip ediyoruz. Toplumun kesimlerine hakimiz. Toplumdaki değişik otuz tane müdürlük her birinde farklı farklı veriler istatistikler mevcut... hizmetin ilk kalemde talebin ilk elden cevaplanması gibi pratik ilkeler noktasında yerel yönetimler çağa uygun şekilde çalışmalarını yürütüyorlar (K11, Erkek, 2).

Katılımcının ifadesinden anlaşılacağı üzere, belediyeler yerel bölgede organize olmuş güçlü kamu kurumlarıdır. Toplumun her kesimine kolayca

ulaşabilecek yapıları oluşturan belediyeler, vatandaşların veri setlerini de elinde bulundurmaktadır. Tüm bunlar dikkate alındığında belediyelerin sosyal girişim proje ve uygulamaları üstlenmesinin önemli bir noktada durduğunu söylemek gerekir. Nitekim toplumsal sorun ve ihtiyaçlara inovatif çözümler sunan sosyal girişimcilik yerel yöneticiler için etkin bir çözüm aracını oluşturmaktadır. Özellikle sorunların saptanmasında bölgesel veriler kullanılarak gerekli hizmetler vatandaşlara hızlı ve etkili bir şekilde ulaştırılmaktadır. Yine çıktıların izlenmesi suretiyle uygulamaların sosyal etkisini ortaya koymak sosyal girişimciliğin sağlayacağı avatantajlar arasındadır. Ayrıca üretilen sosyal ve ekonomik fayda ile şehre değer katmaktadır. Sonuç olarak belediyelerin sistematik yapısı, sosyal girişimcilik alanında etkin bir şekilde çalışma imkânı sunmaktadır. Bu açıdan belediyelerde sosyal girişimcilik proje ve uygulamaları önem kazanmaktadır. Ancak katılımcılar sosyal girişimciliğin belediyelerde dikkate alınması hususunda farklı görüşler bildirmişlerdir. *Bizim belediyemizde çok güzel alınıyor ama genel anlamda tabii ki bunu çok önemsemeyenler de vardır (K2, Kadın, 10)* veya *Sosyal girişimcilik yerel yönetimlerde aslında çok fazla dikkate alınmıyor. Bunu üzümlere söylüyorum (K4, Erkek, 3)*. Yerel yöneticilerin konu üzerindeki inisiyatifleri de bu süreci etkileyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle katılımcılar belediyelerde sosyal girişim ekosistemini oluşturma rolünü yerel yöneticilere atfetmektedir. Bu doğrultuda yöneticilerin sosyal girişimciliğe olan bakış açıları ve yaklaşım biçimlerinin süreci etkileyeceğine dair ortak bir fikir olarak belirginleşmektedir. *Yani bu bakış açısına göre değişebilir. Yerel yönetimler yöneticisinin ne istediğine bağlı (K17, Erkek, 8)*. Tüm bunlar belediyelerin sosyal girişimcilikte sorumluluğu konusunu gündeme getirmektedir. Bu doğrultuda katılımcıların düşünceleri belediyelerin doğrudan veya duruma göre sorumluluk üstlenmesi gerektiği, halkın konu üzerinde bilinçlenmesinin sağlanması gerektiği ve aksi bir görüş olarak belediyelerin konu üzerinde bir sorumluluğu bulunmadığı görüşleri etrafında toplanmaktadır.

İlk olarak belediyelerin sosyal girişimcilik çalışmalarında doğrudan sorumluluk almaları gerektiği konusunda bir katılımcı şunları aktarmıştır. *...genelde yerel yönetimler sosyal girişimcilikte bir kilit görevde olduğunu düşünüyorum.*

Çünkü belediyelerin gücü imkanı tüm paydaşlara ulaşması çok daha kolay ve bir dernek vakıftan daha öte başta bir devlet kurumu olarak konunun her ayağıyla sağlık eğitim gibi konularda tüm paydaşları toplayabilecek ve farkındalık yaratabilecek bir güçte olduğuna inanıyorum (K8, Erkek, 12) şeklindeki ifadeden anlaşılacağı üzere belediyelerin kamu kurumu olarak güçlü organizasyon yapılarına sahip oldukları vurgulanmaktadır. Belediyeler bu gücü sayesinde şehrin paydaşlarıyla kolayca iletişim kurabilmekte ve sorunlar üzerinde farkındalık yaratabilmektedir. Bu doğrultuda diğer paydaşlara nazaran daha güçlü sosyal girişimlerin belediyeler tarafından oluşturulacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla şehirde sosyal girişim kültürünün başlatıcısı olma rolü belediyelere atfedilmektedir. Bu bağlamda şehrin sosyal girişim ekosisteminin takipçisi olma, koordine etme ve yürütme işlevlerini yerine getirmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bence yerel yönetim bu noktada işin lideri olmak zorunda. Kendi şehrinde olan bütün sosyal girişim alanlarından haberdar olmak zorunda. Bu haberdarlıktan da öte bunları bir koordine etmek zorunda. Bazen bazı noktalarda şöyle bir şey olabiliyor. Siz bir sosyal girişim kuruyorsunuz. Bir yerlere yardım ediyorsunuz. Aynı yere belediye de yardım ediyor. Aynı yere başka bir vakıf da dernek de yardım ediyor. Bu kargaşanın da ortadan kaldırılması adına bence hani bir devlet eliymiş gibi bir baskıcı noktada değil ama bir yatay hareketlilik de tamamen bir organizasyon organizatör manasında bu işin içinde liderlik etmeli (K10, Erkek, 7).

Katılımcılar, birden fazla kurum ya da kuruluşun aynı yerlere yardımda bulunmasının düzensizlik oluşturabileceği ifade etmektedir. Bu katılımcının değerlendirmesi göz önüne alındığında ise sosyal girişim ekosistem takibinin, kaynakların dengeli dağılımı hususunda kolaylıklar sağlayacağı görülmektedir. Yani bu durum hizmetlerin aynı noktaya sunulması riskini ortadan kaldırarak farklı alanlarda sosyal faydanın açığa çıkarılmasına yardımcı olacaktır. Bu doğrultuda aynı toplumsal problem üzerinde gereğinden fazla yatırım yapılmasının önüne geçilerek

lüzumsuz kaynak sarfiyatının engellenebileceği söylenebilir. Böylece işlevsel bütçe yönetimiyle belediye bütçesine olumlu katkılar sağlanmış olur.

Belediyelerin sosyal girişimcilik çalışmaları bağlamında ortaya çıkan ikinci görüş ise duruma göre sorumluluk alınmasıdır. ... *paydaşlarla beraber yürütülmesi hem kendi ... görevlerimizi azaltma yönünde hem de paydaşlarımızı bu sorumluluğa itme noktasında önemli olduğunu düşünüyorum ben (K4, Erkek, 3)* şeklindeki bir ifadeden anlaşılacağı üzere sosyal girişimcilik konusunda paydaşlarla birlikte hareket edilerek bu konuda var olan sorumlulukları paylaşma isteği söz konusudur. Toplumsal sorunların çözüm sürecine şehrin paydaşlarını dahil etmek suretiyle paydaşların vizyonlarını geliştirmek mümkün hale gelmektedir. *Bence paydaş olması çok daha doğru bir karar. Çünkü paydaş olduğu zaman sadece kurumu değil paydaşı olduğu tarafı da bu noktada geliştirip ilerletebiliyor (K6, Erkek, 4)*. Bir diğer katılımcı ise belediyelerin direk sorumlulukları ve duruma göre sorumluluğunu değerlendirmiştir.

... aslına bakarsanız her ikisinde de görev alabilir. Yürütücü olması şunu sağlar. İlgili kanunun belediye kanununun verdiği yetkilere de dayanarak onu da o gücü de arkasına alarak bu projelerde devletin imkanlarını etkili ve verimli olarak doğru yerlere ulaşmasını sağlar. Ama paydaş olduğu zaman da bu işle uğraşan gerek genç gerek stk ya da başka bir kamu kurumuna yine gücü nispetinde personel desteği olur araç desteği olur aynı yardım nakdi yardım bir araya gelmesi noktasında da olumlu olarak bakış açımız olumlu yani (K13, Erkek, 16).

Katılımcının ifadesinden anlaşılacağı üzere, belediyeler direk sorumluluk olarak işin yürütücüsü olabilir veya duruma göre sorumluluk olarak paydaşları ihtiyaç doğrultusunda desteklemeyi tercih edebilir. Belediyeler sosyal girişimleri iş geliştirme, finansman fırsatları ve sosyal satın alma yoluyla destekler ve yerel yönetim ihalelerine ve sözleşmelerine erişim imkanı tanır (Duniam ve Eversole, 2013: 17). Böylece belediyeler projenin hem yürütücüsü olarak hem de aynı ve nakdi desteklerle sosyal girişimciliğin gelişmesi ve yayılmasını sağlamaktadır (Kara ve

Akyol, 2015; Amirli ve Zümrüt, 2021). Katılımcılardan bir kişi ise belediye-sosyal girişimcilik ilişkisini olumsuz olarak değerlendirmektedir. *Yerel yönetimlerin amacı o değil. Kurulma amaçları o değil. ... bence zaten yük var bu konularla ilgili. ...Zaten sorumlulukları çok ağır bence bu konuyla ilgili. Bu daha sivil toplum kuruluşlarının görevleri olmalı bence sosyal girişimcilik (K1, Kadın, 12) şeklinde katılımcı sosyal girişimciliğin yerel yönetimlerin değil de üçüncü sektör kuruluşlarının sorumluluk almaları gerektiğini belirtmektedir.*

Halkın konu üzerinde bilinçlendirilerek sosyal girişimcilik ekosistemine dahil edilmesi gerektiği sorumluluk bağlamında ortaya çıkan son görüşü oluşturmaktadır. Toplumsal problemlerin çözümünde vatandaşlar da çözüm sürecine dahil edilmek istenmektedir. Bu sürecin yönetimi ise yerel yönetimlere bırakılmaktadır. *Yerel yönetimlere çok büyük görevler düşüyor ... Bu şekilde yerel yönetimler kişileri bilinçlendirmek amaçlı seminerler programlar etkinlikler düzenlemeli. ... Yani onlar yapınca halk katılıyor (K2, Kadın, 10).* Bu doğrultuda vatandaşların toplumsal problemlerin çözümüne aktif katılımının önemsendiği söylenebilir. Bununla birlikte yerel yönetimlerin sosyal girişimciliğin yaygınlaştırılması için kilit noktada durduğu düşünülmektedir. Yerel yönetimlerin nüfuzu kullanılarak halkın sosyal girişimciliğin yaygınlaşmasında sorumluluk alması kolaylaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda yerel yöneticilerin sosyal girişim projelerinin hazırlanmasına yönelik teşvik edici tutumları önem arz etmektedir.

Tüm bunlar ışığında katılımcılar belediyelerde sosyal girişim ekosisteminin iki şekilde gerçekleştiğini/gerçekleştirilebileceğini dile getirmiştir. Bunlardan birini paydaşlarla diğerini ise yönetimle fikri oluşturmaktadır. Sosyal girişimciliğin belediyelerde geliştirilmesinin paydaşlarla mümkün olduğu fikrini savunan katılımcılar vakıf, dernek ve üniversite öğrenci topluluklarının ekosistem oluşumunu olumlu etkileyeceğini belirtmektedir. *...paydaş olunması belediyenin paydaş olması çok daha doğru bir karar olurdu. Eğer topluluklar vakıflar dernekler üniversite öğrenci toplulukları özellikle bu noktada yapacağı sosyal girişimlerle alakalı talepleri artırırsa hakeza bence buradaki şey artabilir diye düşünüyorum (K6, Erkek, 4)* ifadesinden anlaşılacağı üzere sosyal girişimciliğin geliştirilmesi dernek ve vakıf

gibi sivil toplum kuruluşlarının talep ve faaliyetlerine bağlanmıştır. Dolayısıyla şehrin paydaşlarına daha çok sorumluluk yüklendiği söylenebilir. Burada belediyeler projenin paydaşı olarak var olmaktadır. Bu doğrultuda söz konusu kuruluşların işin uzmanlarıyla koordineli bir şekilde çalışması gerektiği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. *Bununla alakalı üniversite işbirliği olabilir. O alandaki sosyoloji bölümünden veyahut daha ilgili birimlerdeki üniversitelerdeki hocalardan destek alınabilir (K11, Erkek, 2).* Katılımcıların bir kısmı, sosyal girişimcilik ekosistemini yaratmak için işin uzmanlarına hareket edilmesi gerektiği düşünmektedir. Katılımcıların diğer kısmı ise yerel yönetimlerin şehrin paydaşlarını harekete geçirme gücünün olduğu bu sebeple belediyelerin bu işin lideri konumunda; sivil toplum örgütlerinin ise bu işlerin destekleyicisi ve sürdürücüleri olmaları gerektiğini belirtmektedir.

...öncelikle yerel yönetimler bu işin lideri olacak. Sonra aslında sivil toplumun kapasite ölçümünü yapacak. Sivil toplum kapasite geliştirme eğitimleri yapacak. Sivil toplumu yönlendirecek. Diyecek ki şehirde bazı tespitler yapacağız. Kültürel tespitler sosyal tespitler gençlikle alakalı tespitler bu tespitlerden sonra sivil toplumu bir araya getireceğiz. .... bir sivil toplumla birlikte bu noktada bir strateji çıkaracak piyasaya. Bu stratejiden sonra bu sosyal girişimcilik meselesine gireceğiz ... bu tespite göre hareket edeceğiz (K10, Erkek, 7).

Katılımcının bu ifadelerinden anlaşılacağı üzere, sosyal girişimciliğin yönetimle sürdürülmesi fikri toplumsal sorun etrafında şehrin diğer paydaşlarını da bir araya getirmeyi içermektedir. Yani belediyelerin kent dayanışma pratiklerini tetikleme suretiyle proje öncesi ve sonrasında planlama, uygulama ve sürdürme eylemleri için koordine edici, yönlendirici ve destekleyici olduğu düşünülmektedir. Profesyonel bir çalışma gerçekleştirmek adına ilgili sürecin ilk adımı sivil toplumun kapasite geliştirme yönünde desteklenmesi iken ikinci adımı yönlendirmelerle toplumsal sorunu giderici stratejik bir plan ortaya koymaktır. Tüm bunlardan hareketle belediyelerin sosyal girişimcilik kültürünü şehirde inşa edici güçlü bir aktör olduğu

söylenbilir. Bir diğer katılımcı ise sosyal girişimciliğin belediyelerde geliştirilmesi için neler yapılabileceği üzerinde durmaktadır. ... *belediyelerin kültür ve sosyal organizasyonlar birimleri oluyor genellikle. Diğer belediyelerde de çoğunlukla var. Bunların bünyesinde bir birim oluşturulabilir. Örnek projeler oluşturulabilir. Proje kaynakları oluşturulabilir ve personel yönlendirilebilir (K12, Kadın, 6)* şeklinde sosyal girişimcilik çalışmaları için belediye bünyesinde spesifik bir birim oluşturulabileceği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda ilgili projelerin oluşturulması ve kaynakların sağlanmasıyla belediyelerin de aktif olarak sosyal girişim çalışmalarında bulunabileceği söylenebilir.

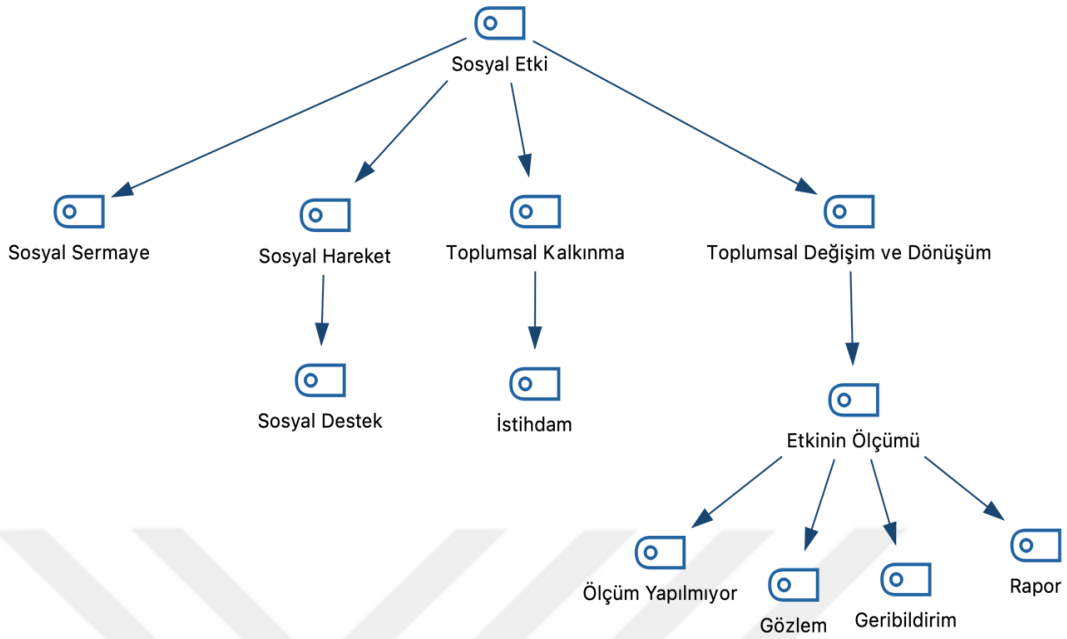
Tüm bunlara bakılarak belediyelerin sosyal girişim faaliyetlerinde genellikle kolaylaştırıcı rolü üstlendiği düşünülmektedir. *Kesinlikle kolaylaştırıcı bir etken olabilir. Zorlaştırıcı hiçbir şekilde olmaz. Zaten belediyelerin kuruluş amacında ve kanunlarında yer alan şeyler şöyle. Mahalli yerlerde yerel yönetimlerde olabilecek her türlü ihtiyacı karşılayabilir. Buradaki bir çerçevesi yok (K16, Erkek, 13)* şeklinde ifadeden anlaşılacağı üzere katılımcı belediyelerin mevcut idari yapısı ve işleyişinin sosyal girişim uygulamaları açısından kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olduğunu düşünmektedir. Tüm bunlar dikkate alındığında belediyeler, toplumsal ihtiyaçların karşılanması için aldığı sorumluluk çerçevesinde sosyal girişimleri destekleyebilir veya birimler aracılığıyla kendisi yürütebilir. Bu noktada yerel yöneticilerin sosyal girişimcilğe ilişkin eylemleri anlam kazanmaktadır. Çünkü yerel yöneticiler sosyal girişimcilik ekosistemini oluşturma ve yayma konusunda aldıkları kararlarla bu süreci etkileyici aktörlerdir. Bu açıdan katılımcılar yerel yöneticilerin vizyonunun sosyal girişimcilik faaliyetlerinin önünü açıcı etkisi olduğu kadar kısıtlayıcı ve gelişimini engelleyici olabileceğini de belirtmektedir. *Şunu demek istiyorum. Siyasi olarak beş yılda bir seçiliyor ya belediye başkanları... şimdi başkanımızın bu konuya verdiği önem yüksek. Ama bir seçim olsa ve bu başkan değişse farklı bir anlayışa sahip bir kimse gelse... bunu daha ötesine götürmek eğilimi çerçevesi içerisinde atılabilir (K7, Erkek, 1)*. Görüldüğü üzere, sosyal girişimciliğin gelişimi için yerel yöneticilerin etkisi vurgulanmaktadır. Bu noktada yapılan projelerin devamlılığı yerel yöneticilerin inisiyafine kalabilmektedir. Zaman içerisinde yerel yönetimlerde yöneticilerin değişmesiyle sosyal girişimcilğe olan bakış açıları farklılaşmakta ve bu

da projelerin akmasına neden olmaktadır. Süreci engelleyen bir diğer sebep ise yönetimde kalabilme amacına bağlı olarak gelişen oy kaygısıdır. *Şöyle diyeyim yani en basit şimdi belediyeler biliyorsunuz parti temellidir. Yani belediyenin kuruluşundaki şey odur. Ve insanlara oy vermesi noktasında da iyi çalışması lazım. Yani motive etmesi lazım yönlendirmesi lazım hizmet üretmesi lazım ki insanlar bir daha tercih etsinler (K9, Erkek, 14)* şeklinde ifadeden anlaşılacağı üzere sosyal girişimcilik uygulamalarının gerçekleştirilmesi menfaat temelli sebeplere bağlanmıştır. Tüm bu sayılanlardan hareketle belediyelerin yerelde sosyal girişimcilik kültürünün oluşturulmasındaki süreci olumlu etkisi olduğu kadar sektöre uğraticı yönünün de bulunduğu söylenebilir. Ancak belediyelerin sosyal girişimciliğin gelişimini kolaylaştırıcı unsurları barındırmasının aksine yerel yöneticiye bağlı olarak gelişen sebeplerin sosyal girişimcilik uygulamalarını engelleyici ve kısıtlayıcı olabileceği ifade edilebilir. Tüm bunlara ilaveten Türkiye’de sosyal girişimciliğin henüz yasal bir forma sahip olmaması sosyal girişimlerin varoluşunu tamamen etkileyen bir gerçeklik olarak durmaktadır. Dünya üzerinde sosyal girişimlerin genel olarak farklı hukuki statüde kendilerini gerçekleştirdikleri görülmektedir. *Eksiklerin olduğunu düşünüyorum şahsen. Bazı kanunlarımızın yeniden düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum (K2, Kadın, 10)* şeklinde katılımcılar konuya dikkat çekerek sosyal girişimcilik için mevzuata ilişkin yasal boşluğun bulunduğunu dile getirmiştir. Bu durum ise, güçlü bir sosyal girişim ekosisteminin oluşmasını zorlaştırmaktadır. Bunun bir sonucu olarak, sosyal girişimler sahada istenilen pratikliği kazanamamakta ve ürün geliştirmede yeterli kaliteye ulaşmakta zorlanmaktadır (Meloviç vd., 2020). Bu doğrultuda konu üzerinde yeni kanun düzenlemelerine gidilmesinin sosyal girişimciliğin belediyelerde gelişimini olumlu yönde etkileyeceğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte günümüzde birçok ülkenin bu sorunu aşmak için konu üzerinde yasal düzenlemeye gittiği görülmektedir. Bu noktada sosyal girişimlerin gelişimi için diğer sektörleri de kısıtlamadan bütüncül bir hukuki zemin hazırlanması (Akdoğan, 2022: 24-28) sosyal girişim ekosisteminin oluşturulması için önerilenler arasındadır. Bu yolla aktörler arası iş birliklerinin artırılması sosyal girişimcilik olgusunu güçlendirici bir etki yaratacağı ve yerelde sosyal girişim kültürünü oluşturmanın mümkün olduğu (Mengü, 2016: 1) düşünülmektedir. Böylece hem şehrin diğer paydaşları hem de

hibrit iş modellerini toplumsal sorun üzerinde aktif hale getirmek mümkün görünmektedir. Bu doğrultuda geçici yasal formların aksine hukuki zeminin netleştirilmesi eylem üzerindeki örnekleri artıracığı ve toplumsal problemlerin çözümünü kolaylaştıracak bir ekosistem yaratacağı söylenebilir.

3.4. Sosyal Etki

Sosyal girişimler toplumda sosyal etkiye yol açarak sosyokültürel ve sosyoekonomik kalkınmayı kolaylaştırmaktadır. Bu sebeple sosyal etkiye dönüşen yenilikleri üretmeleri gerektiği savunulmaktadır (Alvord vd.,2004; Tan vd., 2005). Sosyal misyona sadık kalan ve ekonomik sürdürülebilirliği gerçekleştiren sosyal girişimlerin sosyal etki alanı zamanla genişler. Bu doğrultuda yerel yöneticilerin, toplumsal çıktıları doğru bir şekilde analiz edip toplumsal yatırımı verimli bir şekilde gerçekleştirmesi için sosyal etki yönetimi ve ölçümü konusuna önem vermeleri gerektiği söylemek mümkündür. Belediyelerin sosyal girişim faaliyetleri yürütmesinin sosyal etki açısından önemi soruları *Sosyal Etki* temasını ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda Tablo 3.4'te Sosyal Etki temasının altında yer alan alt temalar ve kodlar kavram haritası aracılığıyla incelenmiştir.

Tablo 3.4. Sosyal Etki temasının kavram haritası.

Tabloya göre, katılımcılar sosyal etki çerçevesinde dört başlığa işaret etmişlerdir. Bunlardan ilkinin toplumsal kalkınma oluşturmaktadır. Belediyelerin sosyal girişim faaliyetleri toplumsal kalkınmayı etkileyici nüveler barındırmaktadır.

... Yani genel olarak iş istihdamına yol açtık. Çevresel sorunlarının azalmasını sağladık. Ülke ekonomisine gelir sağladık. Topladığımız ambalaj atıkları sayesinde elli bin ağacın kesilmesinin önüne geçtik. Altı yüz elli bin metreküp suyun israfının da engellemiş olduk. Ve beraberinde bir ömür boyu hayat süreceğ çocuklarımızın bu çevre duyarlılığını kendilerine küçük yaşta aşılamış olduk (K8, Erkek, 12).

Katılımcının ifadesinden de anlaşılacağı üzere, sosyal girişimcilik çalışmaları sosyal, çevresel ve ekonomik etkiye yol açarak toplumsal kalkınmayı kolaylaştırmaktadır. Yani sosyal girişimcilik birçok alanda sosyal refahı iyileştirici etkiler yaratmaktadır. Sözelimi bölgesel sosyal girişim çabalarının ülke ekonomisine de katkı sağladığı söylenebilir. Bu doğrultuda sosyal girişimcilik hem mevcut durumda hem de gelecekte toplumsal kalkınma için bir yatırım aracı olarak görülebilir. Özellikle dezavantajlı bireylerin istihdam sorunlarını ortadan kaldırıcı çözümler, toplumsal

uyumun artmasında etkili olmaktadır. Bir diğer ifadeyle dezavantajlı vatandaşların mali sorunlarını ortadan kaldırıcı uygulamalar bu kişilerin topluma entegrasyonunu kolaylaştırmaktadır. Böylelikle ortaya çıkması muhtemel toplumsal sapmalar da engellenebilmektedir.

Daha çok roman vatandaşları dahil ederek yaptığımız bir çalışma oldu. Bunun içerisinde sosyal rehabilitasyon derneğimiz var. Madde bağımlılığına düşmesin diye özellikle roman vatandaşlarımızın içerisindeki gençlerin kurtarılması topluma kazandırılması ile ilgili çalışmalar yürüttük. Bu kapsamda da hem büyükşehir belediyemizle hem de derneğimizin iş birliği içerisinde sanat merkezi kurduk. O sanat merkezi kapsamında üretilen ürünler daha sonra kooperatif kurularak satılmaya başlandı (K9, Erkek, 14).

Yerel yöneticiler çoğunlukla sosyal girişimcilik üzerinde önemle durmakta ve sosyal girişimciliği toplumsal uyumu artırmada bir araç olarak kullanmaktadır. Dolayısıyla ekonomik ve sosyal kazanç elde etme doğrultusunda belediyelerde sosyal girişimcilik çalışmalarında bulunduğu söylenebilir. Nihayetinde toplumsal faydayı ortaya çıkarmaya yönelik gerçekleştirilen tüm bu çabalar toplumsal kalkınmayı tetikleyen sosyal etkilere yol açmaktadır.

İkinci başlık ise sosyal girişimciliğin sosyal hareket çerçevesinde değerlendirmelerini oluşturmaktadır. Buna göre sosyal girişimcilik toplumsal iyiyi sağlamaya yönelik bir sosyal harekettir (Gonçalves vd., 2016: 1605).

Sosyal girişimcilik... memleketlerin ilçelerin kalkınmasına çok önemli yön veren yapı taşlarıdır. İnsanın gönüllülük esaslı çalışmasıyla bir düzen bozukluğunu değiştirmesi ve ortadan kaldırması ve bunun sürekliliğini sağlaması gerçekten paha biçilemez faaliyetler... (K2, Kadın, 10).

Yukarıda belirtilen ifadeden de anlaşılacağı üzere, sosyal girişimcilik toplumsal fayda odaklı sosyal misyonla hareket edilerek hem toplumsal kalkınmaya yön veren hem de toplumsal bütünlüğün sağlanmasına yardımcı olan sürdürülebilir

hizmetleri içermektedir. Yani toplumsal iyiyi gerçekleştiren bir devamlılığa sahiptir. Bu doğrultuda yerel yöneticiler de şehrin aktivistleri olarak Schumpeter'in (1934: xx) ifadesiyle yaratıcı yıkımı gerçekleştirmiş olurlar. Elde edilen veriler özellikle belediyelerin sosyal girişimcilik bağlamında toplum içerisinde yardıma muhtaç kişilerin eksikliklerini giderme yolunda faaliyetler yürüttüğünü göstermektedir. Bu yönüyle bulgular literatürde yer alan modern girişimcilik ile kadim hayırseverlik (Dees, 2012) arasında başlatılan yeni bir sosyal bir hareket olduğu görüşünü desteklemektedir (Dees, 2004). Böylece sosyal girişimlerin toplumda değişim ve dönüşüme yol açtığı söylenebilir. Sosyal girişim projelerinde performans ölçümü olarak adlandırılan sosyal etki (Haugh, 2005) ölçümlerinin ise düzenli aralıklarla yapılıyor olması yerelde toplumsal ihtiyaç ve sorunlar için belirgin bir toplumsal harita sunmaktadır. Böylece vatandaşlara yerinde ve verimli hizmet ulaştırılabileceği savunulmuştur (Thompson, 2002). Bu doğrultuda yerel yöneticilerin sosyal etki yaratabilmeleri ve sosyal etki ölçümlerini gerçekleştirebilmeleri önemli bir mevzu olarak durmaktadır (Weerawardena ve Mort, 2006; Bloom ve Chatterji, 2009). Konuyla ilgili olarak katılımcıların görüşleri *fakat şahsi olarak içinde bulunduğum sosyal girişimcilik faaliyetlerinde bir ölçüm yapmıyoruz (K10, Erkek, 7)* şeklindeki ifadeye yakın görüşler bildirirken bir kısmı ise *bunların yıl sonunda raporlarını yaptığımız için yönetim tarafından hesap veriliyor ve tabiki etki direk birebir hesaplanmasa bile belli veriler mevcut ve işlenmeye müsait oluyor (K11, Erkek, 2)* şeklindeki ifadeden anlaşılacağı üzere faaliyetlerin yıl sonu raporları üzerinden bir sonuç elde edilmektedir. Bu doğrultuda yerel yöneticilerin bir kısmının sosyal girişim faaliyetlerini ölçtüğü diğer kısmının ise ölçüm yapmadığı söylenebilir. Konuyu daha ayrıntılı ele aldığımızda bir katılımcı ... *dediğim gibi projede temel zaten sosyal etkisini ölçmek ... Bacıyanı meramda yapılan ölçüm şu ilk baştaki kişiyle başlamış olduğunuz bir sistem. Yirmi yirmi beş kişiye kadar ulaşmış oluyor. Buradan yirmi beş kişi evine ekmek götürmüş oluyor. Bunların tamamı bayan. Kendileri muhasebesiyle satışıyla bu malzemenin alınmasıyla satın alınmasıyla vermiş oldukları hizmetleriyle de zaten bir örgüt haline gelmiş oluyorlar. Buradan da yetişen kişiler eğitim alan kişiler gerek bacıyanı meramda ya da bu sektör temsilcileri tarafından da tercih edilmiş oluyor (K13, Erkek, 16)* ifadelerini kullanmıştır. Buna göre, katılımcının ifadesinden örgütün büyüklüğünün bir başarı

kriteri olarak da değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Yetkinlik ise sektörel tercihlerde kişinin mesleki albeni oluşturmaya bağlanmıştır. Projenin sosyal etkisinin ise faydalanıcılarının artışı esas alınarak nicel tarzda bir bakış açısıyla ölçüldüğü görülmektedir. Ancak sayı odaklı bu yaklaşım durumu net olarak ortaya koymaktan uzak görünmektedir. Bu durum bilinçsizce kamu kaynağının yersiz kullanımına sebep olabileceği gibi kısıtlı bütçe nedeniyle toplumda gerekli yatırımların gecikmesine de sebep olabilir. Dolayısıyla konuya dair detaylı sonuçlarını gösteren sayısal göstergelerin nitel verilerle bütünleştiği sosyal etki çalışmalarına ihtiyaç ortadadır. Bu doğrultuda nicel bir artış kadar nitel odaklı verilerin de elde edilmesi ve işlenmesinin yapılacak bir sonraki faaliyetler için yol göstereci nitelik taşıdığı söylenebilir. Bu sebeple sosyal girişim projelerinde sistematik bir şekilde gerçekleştirilen sosyal etki çalışmaları önem arz etmektedir. Bir diğer katılımcı ise kontrol mekanizmaları aracılığıyla sosyal etki çalışmalarını gerçekleştirdiklerini belirtmiştir. *kendi yapmış olduğumuz çalışmalarla ilgili buna ölçümlerimiz denetlemeler yoluyla olabilir sadece. Ya da bize ya da üst makama gelen şikayetlerle olabilir (K14, Erkek, 14)* şeklinde sosyal etki çalışmalarının projede denetleme ve şikayet taleplerinin değerlendirilmesi usulüne uygun olarak gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Denetlemeler proje sürecinde performans ölçümü için gerekli bir kriter olsa da bütüncül bir şekilde çalışmanın tüm teferruatlarını ortaya koyucu sosyal etki çalışmaları dönüşüme yön verecektir. Bu doğrultuda ölçüm ve analiz konusundaki yetersizlikler projeden istenilen verimin sağlanamaması durumunu doğurabilir. Bir diğer ifadeyle değişimin arzu edilen şekilde gerçekleşmesi için sosyal etki çalışmalarına önem verilmelidir.

Etki ölçümlerinde tercih edilen bir diğer yöntem geri bildirimlerdir. Katılımcıların bir kısmı *...geri dönüşlerle ölçüyoruz (K2, Kadın, 10)* veya *... Memnuniyet anketi yapıyoruz (K14, Erkek, 14)* şeklinde benzer ifadeler kullanmıştır. Tüm bunlar dikkate alındığında yöneticilerin sosyal girişim projelerinde etki ölçümlerine hassasiyet gösterdikleri sonucu çıkarılabilir. Ancak tüm bu bahsedilen yöntemlerle projenin salt bir çıktısı elde edilmiş olmaktadır. Sosyal etki ölçümleri ise yaratılan değişimin ölçümleyebilmede bir kanıt olmanın yanı sıra fon sağlayıcı kuruluşlar için birer güven kapısıdır. Dolayısıyla iş birlikleri oluşturma hususunda ve

kaynak bulma noktasında önemli bir kriteri oluşturmaktadır. Ancak denetleme ve geri bildirim yoluyla gerçekleştirilen ölçümler sosyal etki ölçüm parametrelerinden uzak görünmektedir. Bu doğrultuda sosyal etki ölçümlerinin sistematik bir şekilde gerçekleştirilmemesi, değerlendirilmelerin faaliyet ve çıktı olarak nitelendirilmesinden öteye gidememektedir (Haugh, 2005; KUSIF, 2017).

Sosyal girişim faaliyetlerinin sosyal etkisinin anlaşılması ve ortaya konulması için sosyoloji disiplininin yararlanılması önerilmektedir (Mair ve Marti, 2006; Chell, 2007, Vasi, 2009; Mengü, 2016). Katılımcıların görüşleri bu durumu destekler niteliktedir. *Öncelikle sosyolojik olarak toplumun güzel analiz edilmesi lazım ...sosyolojik analizi iyi yaparaktan projeler hazırlanması gerektiğini düşünüyorum (K3, Erkek, 32)*. Bir diğer katılımcı da konuya ilişkin olarak sosyoloji disiplininin konu üzerindeki önemini şu şekilde vurgulamaktadır. *Bununla alakalı üniversite işbirliği olabilir. O alandaki sosyoloji bölümünden veyahut daha ilgili birimlerdeki üniversitelerdeki hocalardan destek alınabilir (K11, Erkek, 2)*. Böylece sosyoloji sosyal girişim organizasyonları için hem temel hem de uygulamalı araştırmalarda işlevsel ve sistematik bilgi üretimine yardımcı olacaktır. Bu doğrultuda sosyal etki ölçeğinin geliştirilmesinde ve verilerin analizinde sosyoloji disiplininin yararlanılabileceği söylenebilir. Bununla birlikte işin uzmanlarına birlikte çalışılması ve kurulacak iş birlikleri sosyal etki çalışmalarının daha sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesine olacağı düşünülmektedir.

Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda sosyal etki çerçevesinde sosyal sermaye üçüncü başlık olarak belirginleşmektedir. Vasıflı sosyal sermaye oluşturmak için konuya yönelik eğitimler en etkili ve kalıcı yolu sunmaktadır (Betil, 2010: 23). Sosyal girişimcilik eylemlerinin yaygınlaştırılması noktasında bir katılımcı konuya dikkat çekmek için yeni nesil eğitim projesini uygulamaya koyduklarını belirtmiştir. *...Meram gelişim akademisi kapsamında biz genelde yapmış olduğumuz çalışmalar yine hem eğitimcilerin eğitimi hem bu girişimcilerin eğitimi hem de ... ahlaki karakter eğitimi üzerine (K13, Erkek, 16)*. Sosyal girişim ağına her yaş grubunun dahil edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu örnekte olduğu gibi çalışmaların hem eğitimciyi hem de öğrenciyi kapsayacak şekilde planlanmasına farklı grupların

sosyal girişim faaliyetlerine katılım sürecini hızlandırdığı ve kolaylaştırdığı yorumu getirilebilir. Böylece bir noktada toplanan ortak beklentiler sürdürülebilir yerel kalkınmanın oluşmasında sosyal sermaye potansiyelini tetiklemektedir. Bu sebeple sosyal sermayeyi sosyal girişimciliği besleyen bir unsur olarak değerlendirebiliriz. Diğer bir ifadeyle, vatandaşların sosyal girişim faaliyetlerinde aktif olabilmesi için konu üzerinde bilgi edinme, bilgiyi işleme ve kullanabilme kabiliyetine paralel sosyal sermaye birikimini gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda sosyal sermayenin, sosyal girişimcilik çerçevesinde yeniden üretimi inovatif uygulamaların grup içindeki ağlarda hızla yayılmasına yol açacağı söylenebilir. Aynı zamanda sosyal sermaye bileşenlerinden biri olan güvenin de ahlaki karakter eğitimiyle birlikte sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Yine aynı katılımcı sosyal girişimciliği farklı alanlarda deneyimleyebilmesi adına ... *öğrencilerimizle de belediyenin farklı müdürlüklerinde staj yapmaları ya da farklı projelerinde görev almaları gerektiğini düşünüyorum (K13, Erkek, 16)* şeklinde görüş bildirmiştir. Üniversite öğrencilerine sosyal girişimcilik üzerine staj yapma imkanının sağlanması kavramın üniversite boyutunda bilinirlik düzeyini artıracığı ve genel anlamda sosyal sermaye potansiyelini etkileyeceği söylenebilir. Böylece toplumsal sorunlara karşı sosyal girişim proje sayısının artacağı öngörülmektedir. Ayrıca yöneticilerin bu tarz uygulamaları her yaştan vatandaşı ortak norm, değer ve anlayış etrafında birleştirerek konu üzerinde sosyal sermaye üretimine katkı sağlayacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak yerelde sosyal girişimcilik kültürünün oluşturulması öncelikle ekosistem varlığını zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple öncelikle belediyenin kendi bünyesinde sosyal sermayeyi şekillendirici unsurları oluşturması önem arz etmektedir. Bu noktada en büyük role sahip olan yerel yöneticilerin konu üzerindeki bakış açısı ve tutumu önem arz etmektedir. Bu doğrultuda bir katılımcı sosyal sermaye yaratımının tetiklediği kurumsal değişimi betimlemiştir. ... *Öncelikle sosyal girişimcilik bazı kamu kurum ve kuruluşlarının sığ ve monoton düzeyinden sıyrılıp gelişim kat etmesinde en önemli parametrelerden biri olduğunu düşünüyorum (K4, Erkek, 3)* şeklinde belirtilen ifadeden anlaşılacağı üzere sosyal girişimciliğin örgütleri tekdüzelikten sıyrarak kurumsal gelişimi etkilediği düşünülmektedir. Bu doğrultuda katılımcıların kurumların ihtiyaç duyduğu güçlendirme yaklaşımını sunduğunu ve gelişimini etkilediği yönde sosyal girişimciliğe karşı olumlu bakış

açısına sahip oldukları söylenebilir. Bir diğer katılımcı ise bu yönde neler yapıldığına değinmiştir.

...kamu kurumu bir eğitim veriyorsa buradan personelimizi yönlendirmeye çalışıyoruz. Onların bu anlamdaki projelere destek olmalarını sağlamak adına onları yönlendiriyoruz. Onlara gerek izinler gerek nakdi gerek aynı yardımlarla ya da hizmet içi eğitimlerle ya da alınacak olan kurslara göndermeye gayret ediyoruz (K13, Erkek, 16).

Görüldüğü gibi katılımcı, kamu personelleri için sosyal girişimcilik üzerine eğitim, uygulama ve yönlendirmelerin bulunduğunu belirtmektedir. Ancak dağınık bir halde işlenen sürecin daha sistematik bir hal alması için programlama yapılması önerilebilir. Bu noktada inovasyon, tasarım odaklı düşünme, sosyal fayda, sürdürülebilirlik gibi ekosistemi anlama odaklı eğitimlerin yanı sıra araştırma yöntem ve teknikleri ve proje yönetimi üzerine eğitimler gerçekleştirilmesi önerilebilir. Teknik kısmın uygulayıcı moda entegre edilmesi de projelerin hayata geçişini kolaylaştıracaktır. Bununla birlikte kamu çalışanlarını teşvik edici fırsatların ve önerilerin öne çıkarılması önemli bir mevzu olarak durmaktadır. Nitekim ödüllerin yer aldığı ve alternatifler sunan projelerin katılım oranını artıracığı düşünülmektedir. Ayrıca gerektiğinde sosyal girişim kurum ziyaretlerinin programa dahil edilmesi söz konusu organizasyonların toplumsal dönüşüme etkisini ve sektörel yansımalarını görmenin fırsatı olabilir. Bu sebeple sürecin teknik ve uygulama basamaklarını kapsayan şekilde planlanması kurum çalışanlarının stratejik görev ve sorumlulukları üstlenmelerini istekli hale getirebilir. Bu gelişmelerin böylece belediye bünyesinde toplumsal sorunlara karşı sosyal girişim proje arayışlarını artıracığı söylenebilir.

Diğer yandan şehrin paydaşlarının bir araya getirildiği sosyal girişim projelerinde işbirliği ve kurulan sosyal ağlarda sosyal girişimcilik perspektifinde geliştirilen sosyal sermayenin yayılmasında büyük öneme sahiptir. Ortak değer ve anlayış çerçevesinde oluşturulan ekosistem aynı zamanda bölgesel sosyal girişim kültürünün oluşumunu da tetiklemektedir (Smith ve Stevens: 2009; Güney ve Ören, 2021). Bu noktada sosyal girişimciliğin sorun ve ihtiyaçlara karşı toplumsal çıkarılara

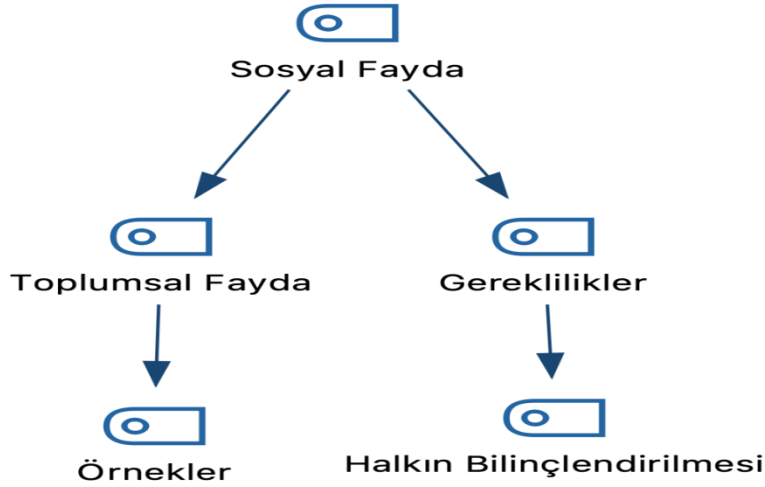
hizmet eden Birleşmiş Milletlerin yayınladığı sürdürülebilir kalkınma amaçlarının küresel boyutta toplumların sosyal sermayelerini şekillendirdiğini kabul etmek mantıklı görünmektedir.

Tüm bunlardan hareketle iş birlikleri oluşturmak ve sosyal ağların kurulmasını sağlama ve düzenlemede yerel yöneticilerin bir kez daha öneminin belirtilmesi gerekir. İşbirlikleri ve eğitimler sayesinde yerelde ve belediye bünyesinde sosyal girişim ekosisteminin kurulması ardından sosyal ağlar yoluyla (Chell, 2007; Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009) genişletilmesi bölgede sosyal girişim kültürünün oluşmasını tetikleyeceği düşünülmektedir.

Böylece sosyal girişim ekosisteminin oluşmasını sağlayan sosyal sermayenin toplumsal problemlerin çözümü için Denizalp'in (2009) ortaya koyduğu sosyal girişimci davranışların çoğalmasında üstel bir artışa yol açacağı söylenebilir. Bu durumda sosyal girişimcilerin özellikleri ve eylemleri önem kazanmaktadır. Bu sebeple, sosyal girişimcilik olgusunu literatürde sıkça görülen iktisadi çerçevede ele almanın ve algılamanın ötesinde sosyal girişim olgusunun sosyolojik perspektiften yararlanılarak sosyal tarafına yatırım yapılması önerilmektedir (Mair ve Marti, 2006; Chell, 2007; Vasi, 2009). Bu işe başlarken pratikler üzerinde görülmeyen arka planı görmek için konuya Weberyen tarzda yaklaşılması ilk adımı oluşturacağı düşünülmektedir.

3.5. Sosyal Fayda

Belediye yöneticilerinden sosyal girişimcilik faaliyetlerinin neden gerçekleştirildiğine yönelik sorular sorulardan “Sosyal Fayda” teması ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda Tablo 3.5'te Sosyal Fayda temasının altında yer alan alt temalar ve kodlar kavram haritası aracılığıyla incelenmiştir.

Tablo 3.5. Sosyal Fayda temasının kavram haritası.

Sosyal girişimcilik projelerinde sosyal fayda yaratılması için yerel halkın uygulamadan önce proje hakkında bilgilendirilmesi ve buna hazır hale getirilmesini gerekir (Waddock ve Post, 1991). Böylece bir bakıma destek mekanizmalarının oluşturulduğu söylenebilir (Duniam ve Eversole, 2013). Ayrıca bu yolla yerel yöneticilerin önemseydiği verimlilik, etkinlik ve halka yakınlık kıstasları (Şimşek ve Altun, 2020) sağlanarak kaynak sarfiyatının önüne geçilebileceği söylenebilir. Dolayısıyla yerel yöneticilerin projenin uygulama öncesi toplumsal zemini uygun hale getirmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

... Belediye orada kariyer merkezini işsizlerle işverenin buluşma noktası olarak kurdu. Ama buraya iş istemeye gelenlerin yüzde doksan dokuzu belediyede istihdam edilmek için geliyorlar. Onu ümit ederekten başvuruyorlar. Biz farklı yerlere sevk ettiğimizde bu insanların birçoğu gönderdiğimiz yere gitmeden tekrar dönüyorlar. Buraya gelenlerin yüzde doksan dokuzu belediyede işe girmek amacı ve niyetiyle geliyorlar. İş başvurularını ona göre yapıyorlar ve çok da verimli olduğumuzu düşünmüyorum (K3, Erkek, 32).

Katılımcı proje üzerindeki yanlış anlaşılmanın ortadan kaldırıldığında projeden arzu edilen verimin sağlanacağını düşünmektedir. Bu durum vatandaşların proje kapsamında bilinçlendirilmesi ve bilinirliğinin sağlanmasıyla mümkün hale geleceği görülmektedir. Bu sebeple proje kapsamında iyi bir iletişim sağlanmalıdır.

Bununla birlikte proje yürütücülerinin de risk azaltma sürecini çalışmış olması proje hedeflerine yönelik tehditlerin oluşumunu engelleyecektir. Bu doğrultuda bir katılımcı sosyal girişim projeleri öncesinde ve süreç boyunca neler yaptıklarına dair şunları söylemiştir:

... sıfır atık projesi alt çalışma grubumuzu kurduk ve bunlar Karatay'daki bütün evlere giderek sıfır atığı anlattılar. Gönüllülerimiz oluştu. Sıfır atık gönüllülerimiz oluştu. Bir maskot ürettik. Karacan maskotumuz. Sıfır atığı çocuklara okullarda sevdirmeye öğretmeye çalışıyoruz (K2, Kadın, 10).

Örnek verilen projeden de görüldüğü üzere proje süreci farklı çalışma gruplarıyla yürütülmektedir. Özellikle proje, gönüllüleri de etrafına çekerek sürecin insan kaynağı gücünü oluşturmuştur. Ayrıca yetişkinler kadar çocukların da konu üzerindeki bilinçlenmesine önem verildiği görülmektedir. Bu noktada projenin uygun araç ve içeriklerle çocuklara aktarılması projenin bilinirliğini artıracığı gibi kalıcılığı sağlayacağı da söylenebilir.

Sosyal Fayda ana temasında gerçekleşen toplumsal fayda kodlamasında katılımcıların örneklediği sosyal girişim projeleri verilmiştir. Bu doğrultuda verilen cevaplar sosyal fayda odağında incelendiğinde aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

Sosyal Girişim Çalışmaları	Katılımcı Yorumları	Toplumsal Fayda
KOMEK Mesleki Eğitim Kültür ve Küçük Sanat Kooperatifi "KOMEK PAZARI" ²⁴	<p>... KOMEK ... bayanlarımız bizim dezavantajlı grup içerisinde...ciddi bir organizasyon geliştirdiler. Şu anda binlerce öğrencinin ve bayan ağırlıklı öğrencinin eğitim aldığı bir platform şu anda (K3, Erkek, 32).</p> <p>mesela komek kooperatifi (K9, Erkek, 14).</p>	<p>Ücretsiz mesleki eğitim atölyelerinde farklı el sanatlarında vatandaşların el becerileri geliştirilmesi ve bu yolla meslek ediniminin sağlanması amaçlanmaktadır. Kursiyerler ücretsiz kullanımlarına açılan satış noktalarında gelir elde etmektedir. Böylece hanelerin ekonomisine katkı sağlanmaktadır. Ayrıca branş öğretmenlerinin ve sanat danışmanlarının istihdam edilmesiyle çift taraflı (öğreten/öğrenci) bir kazan kazan ilişkisi kurulmuştur.</p>
Selçuklu Otizmli Bireyler Eğitim Vakfı "SOBE" ²⁵	<p>Mesela sobe bu iş için çok net örnek. Otizmin farkındalığıyla alakalı sobe orada bir program yapıyor Sobe vakfı Selçuklu Belediyesiyle ... otizmli bireyleri eğitim derneği vakfı bir araya geldiler. Bir arazi belirlediler. Orada bir eğitim merkezi oluşturdular. Otizmli bireylere yönelik ve bir noktadan sonra artık orası bağışlarla ve kendi kazançlarıyla dönmeye başladı (K10, Erkek, 7).</p> <p>Sobe buna bir örnek gösterilebilir...Sobeyi normal şartlarda bir girişimcinin Konya'da yapabilmesinin imkânı yok. Neden imkânı yok çünkü ciddi bir yatırım alan olarak mekan olarak fiziki koşullar olarak onu tamamlayabilecek ve bu kadar yatırımı yapabilecek bir iş adamı yok maalesef. Bu konuyla alakalı hem dertlenmiş Selçuklu Belediyesi bu manada böyle bir ürün ortaya çıkartmış. Hem de bunun işletmesine talip olmuş veya bir vakıf eliyle yürütüyor yönetiliyor burası (K17, Erkek, 8).</p>	<p>Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin topluma entegre olmalarını ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için bir dizi tedavi sürecini içeren eğitsel yöntemlerin uygulandığı kurumdur. Gönüllülük, iş birlikleri, şeffaflık ve hesap verebilirlik, farklılıklara saygılı olma, bilimsellik, adalet ve eşitlik, sürekli gelişim temel değerlerinde hizmet üretmektedir. Kendine has eğitim ve iş modeline sahiptir. Bu bakımdan çeşitli kategorilerde ürünler "sobe dükkan"da satışa sunulmakta, bağış ve iş birlikleriyle gelir elde etmektedir.</p>

²⁴ <https://www.komekpazari.com/> Erişim Tarihi: 05 Ocak 2023

²⁵ <https://www.sobe.org.tr/> Erişim Tarihi: 05 Ocak 2023

<p>Hasır Sepet Projesi²⁶</p>	<p><i>sepet atölyesi açtık orada ... Onlara gereken eğitimleri orada sepet yaparken sepet örerken verdik. Hem satışlarını sağladık. Hem kaliteli vakit geçirmelerini sağladık (K2, Kadın, 10).</i></p> <p><i>Romen uyruklu vatandaşları sepet örme ve örgü işleri bu vatandaşların oradan hem belediyemize bir maddi kazanç ... noktasında çok güzel bir uygulama. Bu projede Romen vatandaşlarımız sepet örüyorlar. Sandık örüyorlar. Bunları da belediyemiz onlardan satın alıyor ve yurt dışına ihracatını yapıyor (K4, Erkek, 3).</i></p> <p><i>...hasır sepet projesi var. Bu unutulmaya yüz tutmuş hasır sepet sanatının canlandırılması için yapılmış bir sosyal proje olarak düşünebilirsiniz. Burada hem de aynı zamanda dezavantajlı kesimler var. İşte farklı madde kullanımı bağımlılığı ... olabilecek kesimleri o alandan uzaklaştıralım el emeğiyle biraz meşgul edelim diye bir düşünce vardı. Bundan ciddi anlamda kazanç elde ettiler (K7, Erkek, 1).</i></p>	<p>Tatlıcak bölgesinde dezavantajlı konumda bulunan yerel halka sepet örücülüğü kursu verilmiştir. Buradan elde edilen ürünlerin satışı sağlanarak hedef gruba gelir sağlanmıştır. Böylece maddi imkansızlıklar ve eğitim imkanlarına erişememe sorunlarının yol açtığı toplumsal sapmalar, sepet örme sanatının tekrar canlandırılması projesiyle hedef grubu ideal normlara yaklaştırmak suretiyle toplumsal düzenin tekrar sağlanmasına çalışılmaktadır.</p>
<p>Meram Gelişim Akademisi "MEGA"²⁷</p>	<p><i>Meram gelişim akademi kapsamında biz genelde yapmış olduğumuz çalışmalar hem eğitimcilerin eğitimi hem bu girişimcilerin eğitimi hem de temeli ahlaki karakter eğitimi üzerine (K13, Erkek, 16)</i></p>	<p>Yeni neslin farklılaşan eğitim beklentilerine cevap vermek amacıyla kurulmuştur. Hedef grubu çocuk ve gençlerden oluşmaktadır. Bireylerin kişisel vizyonuna katkıda bulunma, güvenli, etik ve ahlaki değerler çerçevesinde bilim ve teknolojiyi kullanma başlıklarıyla hizmet oluşturmaktadır. Dijital oyun tasarım atölyesi, yeni nesil öğrenme merkezi, e-spor merkezi, Youtube akademi şeklinde sıralanabilecek bir dizi projeye topluma vasıflı bireyler yetiştirilmesi için çalışmalar yürütmektedir.</p>

²⁶ <https://www.memleket.com.tr/sepet-sanati-tatlicaka-care-olacak-2026808h.htm> Erişim Tarihi: 05

Ocak 2023

²⁷ <https://merangelisim.com/> Erişim Tarihi: 05 Ocak 2023

<p>Bacıyan-ı Meram Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi²⁸</p>	<p><i>Kadın girişimcilere Baciye Hanım Meram isminde kadın kooperatifi kurduk. Kooperatifimiz birçok ilde örnek alındı ve uygulamalara başladı (K3, Erkek, 32).</i></p> <p><i>Örnek verecek olursak bacıyan-ı meram kadın girişimci kooperatifi var. Kooperatifin kurulmasında ilk olarak küçük küçük malzemelerin kendilerine teslim edilmesiyle onların da yapmış olduğu üretimlerle hem istihdama destek olmaları hem de sosyal sorumluluk projelerinde ihtiyaç sahiplerine ulaşmasını dışarıdan görebiliriz (K13, Erkek, 16).</i></p>	<p>Yerelde kadın istihdam oranının artırılarak toplumda kadının konumunu güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Böylece toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz kalan kadınların üretim alanına dahil edilerek onlara maddi ve manevi destek oluşturulması yönünde çalışmalar yürütmektedir.</p>
<p>Sıfır Atık</p>	<p><i>Sıfır Atık biriminden bahsedeyim kendi belediyemizde. Geçen yıl 2021 yılı itibariyle sıfır atıkta iki milyon yüz bin tl gibi bir rakam harcayıp dört milyon dokuz yüz elli bin tl ile tekrar onu kasamıza koyabildik. Bu toplum nezdinde hiçbir işe yaramayan çöp parçasının belediyeye kazanımı oldu. İşte doğru uygulamalarla eğitimlerle projelerle desteklendi. Sürdürülebilirliği vatandaşlara anlatıldı. Vatandaşlar bu işe duyarlı oldu. Nihayetinde ortak bir iyi inşa edildi ortak bir iş oldu. Belediye mali anlamda bir dönüş kazandı (K4, Erkek, 3).</i></p> <p><i>... genel olarak iş istihdamına yol açtık. Çevresel sorunların azalmasını sağladık. Ülke ekonomisine gelir sağladık. Topladığımız ambalaj atıkları sayesinde elli bin ağacın kesilmesinin önüne geçtik. Altı yüz elli bin metreküp suyun israfının da engellemiş olduk. Ve beraberinde bir ömür boyu hayat sürececek çocuklarımızın bu çevre duyarlılığını kendilerine küçük yaşta aşılamış olduk. Sohbetin başında da bahsettiğim gibi bu atıkların toplanması çöpe giden miktarın azalmasına ülkemizde şehrimizde çöp dağlarının oluşmamasına da sebep vermektedir (K8, Erkek, 12).</i></p>	<p>Sıfır atık projesi, vatandaşların çevre üzerindeki duyarlılığının artırılması ve geleceğe temiz bir çevre bırakılması amacını taşımaktadır. Bu doğrultuda projede çevresel sürdürülebilirlik, sorumlu üretim ve tüketim gibi değerlerle hareket edilmektedir. Bununla birlikte bölgesel istihdamı kolaylaştırma ve yerel ekonominin canlandırılması işlevlerine cevap vererek toplumsal kalkınmayı kolaylaştırmaktadır.</p>

²⁸ <https://www.yenihaberden.com/kadinlara-istihdam-baciyan-i-meram-1235995h.htm> Erişim Tarihi:

ROBOKARATAY ²⁹	<i>Karatay belediyemize bağılı kent konseyinin yapmış olduğu robokaratay adlı bir proje var. Burada robotik kodlama eğitimleri veriliyor (K4, Erkek, 3).</i>	Robotik kodlama eğitimleriyle, geleceğe nitelikli insan kaynağı yaratılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda hedef grubun üretim motivasyonlarını artırıcı ve düşünme yeteneklerini geliştirici eğitim sunulmaktadır. Atölyeler kodlama eğitimleri ve iş makineleri simülatörleriyle desteklenmektedir. Projenin ana hedeflerinden birini de kodlamayı toplumsal zemine yaymak ve geleceğin mesleklerine gençleri hazırlamak oluşturmaktadır.
---------------------------	--	---

Tablo 3.6. Konya Büyükşehir/İlçe Belediyelerinin sosyal girişimcilik projelerinden örnekler.

Tablo 3.6'da açıklanan projeler incelendiğinde, Konya Belediyeleri kapsamında hem belediye bünyesinde birim olarak hem de vakıf, dernek şeklinde örgütlenen sosyal girişimler oluşturulduğu görölmektedir. Toplumun hemen hemen her kesimi için sosyal girişim projelerinin hazırlandığı ve bunların şehrin diğer paydaşlarıyla birlikte gerçekleştirildiği gözlenmektedir. Buradan sosyal girişimcilik ekosisteminin oluşturulmasına gayret edildiği ancak bazı projelerin fiziki yetersizlikten dolayı kurumsallığını sağlamada sıkıntı yaşayabileceği veya inisiyatifler doğrultusunda gerçekleştirileceğini söylemek mümkündür. Bu durum ise proje üzerinde sürdürülebilirliğin sağlanmasını ve sosyal faydanın istenilen düzeyde gerçekleşmesini engelleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

²⁹ <https://www.karatay.bel.tr/proje/robokaratay> Erişim Tarihi: 05 Ocak 2023

SONUÇ

Yerel yöneticilerin sosyal girişimciliğe dair bakış açısını yansıtan bu araştırma ile karar yetkisini elinde bulunduran belediyede görevli yerel yöneticilerin sosyal girişimciliğe dair gündemden haberdar olup olmadıkları, sosyal girişimciliği değerlendirme şekilleri, (varsa) sosyal girişim örnekleri ve bu projeyi/uygulamayı hangi prosedüre dayandırdıkları, süreçte bunu gerekli kılan temel toplumsal parametrelerin neler olduğu ve yöneticilerin toplumsal açıdan sosyal girişimcilikten beklentileri nitel metolojiden yararlanılarak elde edilen veriler ışığında ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Halkın nabzını tutan en küçük yerel yönetim birimleri olan belediyelerde yöneticiler hem vatandaşların memnuniyetini kazanmak hem de refah seviyesini yükseltmek amacıyla vatandaşların sorun ve ihtiyaçlarına çözümler getiren bir yönetim oluşturmanın gayretindedirler. Bu bakımdan alınan kararlar ve uygulamaya konulan projeler toplum üzerinde geniş bir etkiye sahiptir. Sosyal girişimcilik ise günümüzde toplumsal sorunlara alternatif çözüm yolları sunduğu kabulüyle hızla yayılmaya ve farklı sektörlerde örnekleri artmaya devam etmektedir. Bu doğrultuda yerel yöneticilerin dikkatini çekmekte ve toplumsal iyileştirmelerde yerel kalkınmanın motoru olarak kullanılma fikri ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan sosyal girişimciliğin, sorun ve ihtiyaçlara getirdiği çözümlerle sosyal değişim ve gelişim, toplumsal tip, özne yapı ikilemi ve sosyal sermaye ve benzeri boyutları üzerinden bizim ilgilendiğimiz kısım olan sosyolojik literatürün oluşturmaya başladığı görülmektedir.

Yerel yöneticiler aynı zamanda sosyal girişimcilik kültürünün yerel zeminde inşa edicileri konumdadır. Bu doğrultuda araştırma sonucuna göre Konya belediye yerel yöneticileri sosyal girişimciliğin bir sosyal değer ürettiği ve sonucunda toplumda sosyal değişimlere sebep olduğu konusunda hemfikirdirler. Son birkaç yıldır belediye yöneticilerinin gündeminde olan sosyal girişimcilik çalışmaları toplumsal parametrelere göre farklılaşmaktadır. Özellikle ekonomik gereklilik, eğitim gerekliliği ve sosyal girişimciliğin hukuki düzenlemesine ilişkin gerekliliklerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu doğrultuda yöneticiler gelir

seviyesindeki eşitsizlikler, fırsat eşitsizliği, yoksulluk gibi ekonomik temelli; kadına şiddet, çocuk istismarı ve baskıcı geleneklerin ortadan kalkması için eğitimin topluma doğru ve yeterli bir şekilde sunulmasında sosyal girişimciliği bir fırsat olarak görmektedir. Ancak yöneticilerin sosyal girişimcilik projeleri üretme ve uygulamada birbirinden ayrıştıkları görülmektedir. Sözelimi sosyal girişimcilik gelişmelerinin takibi konusunda bir kısım katılımcının süreçteki gelişmeleri takip ettiğini bir kısmı ise iş yoğunluğu sebebiyle bunu gerçekleştiremediğini dile getirmiştir. Yine de genel olarak sosyal girişimciliğin toplumda bir etki yarattığı düşüncesini kabul ettikleri ve toplumsal problemlerin çözümünde kullanmak üzere yaygınlaşmasını arzuladıkları görülmektedir. Bu sebeple yerel yöneticilerin bir kısmı toplumsal sorunlara etkili çözümler üretilmesi amacıyla sosyal girişimcilik kültürünün yaygınlaşmasında belediyelerin doğrudan ya da duruma göre sorumluluk alması gerektiğini belirtmiştir. Bu sürecin bir parçası olarak ise halkın konu üzerinde bilinçlendirilmesi ve kavram bilinirliğinin artırılması da yer almaktadır.

Yerel yöneticiler sorumlu oldukları bölgelerin ihtiyaçlarına ve sosyokültürel yapıya göre sosyal girişim projeleri üretmekte ve uygulamaya koymaktadır. Bu eylemlerin vakıf, dernek, STK tipli oluşumlarla veya belediye kent konseylerinin etkileşiminde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu bakımdan yöneticilerin sosyal girişimcilik eylemi/sosyal yapı ikileminde birbirini etkilemesi söz konusudur. Örneğin yöneticiler düşük gelire sahip olan bölgelerde vatandaşların madde bağımlılığı ve kötü alışkanlıklara yönelimini azaltmak ve durdurmak için bölge halkını istihdama katan uygulamalar geliştirmektedir. Bu noktada hedef grupta yer alan vatandaşların el yapımı ürünlerin satışıyla gelir elde etmesi sağlanmaktadır. Bu süreçte üretimi gerçekleştiren vatandaşlar, fiziki mekan (atölye), eğitim veya satın alma gibi yöntemlerle desteklenmektedir. Böylece sosyal problemlerin en aza indirilmesi ve hedef grubun topluma entegrasyonunun sağlanması hedeflenmektedir. Ancak yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesi için belediyede sosyal girişimciliğin geliştirilmesi gerekliliğine yönelik baskın düşünce ortaya çıksa da bunun kolaylaştırıcı yönünün olmasının yanı sıra bir takım engelleri de barındırdığı ifade edilebilir. Bunlar genel olarak oy temelli, kanun ve yönetmelikte yer almaması sebebiyle tedirginlik oluşturan kısıtlayıcı engellerdir. Bu sebeple belediyeler için

sosyal alanda geniş bir hareket kabiliyetinden bahsedilse de yöneticiler bu konuda belediyeler sorumluluk almalı/ almamalı ya da bir üst kuruluş olarak denetleme ve destekleme şeklinde bir ilişki üzerinden bunu gerçekleşmesinin uygun olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla sosyal girişimciliğin belediyelerde gelişimi engelleyici hukuki zemin eksikliğinden söz edilebilir. Bu durum sosyal girişim projelerini yönetici inisiyatifine bırakmakta ve projelerin devamlılığını riske atmaktadır. Yine kavramın bilinirlik düzeyinin az olması ve yerel halkın konudan uzak olması da sosyal girişim kültürünün yayılmasını kısıtlayıcı bir neden olarak görülmektedir. Bu sebeple öncelikle konu üzerinde toplumsal bilinçlenmenin sağlandığı ardından projelerin uygulamaya konduğu görülmüştür.

Çalışma kapsamında ele alınan belediyelerin sosyal girişimcilik faaliyetlerinden örnek verecek olursak Sıfır Atık projesinden tam bir verim elde edilmesi adına sıfır atık çocuk meclisleri oluşturulmuş ve atıksız yaşam kampı, ilkokulları kapsayan sıfır atık tiyatrosu düzenlenmiş ve konut ve işyerlerine sıfır atık temalı ambalaj eğitimleri verilmiştir. Böylece yöneticiler toplumsal zeminin de konu üzerinde bilinçlenmesini ve hazır hale gelmesini hedeflemiştir. Dolayısıyla çevre üzerinden bir sosyal dönüşümü gerçekleştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu örnekte olduğu gibi sosyal girişimci projelerin sosyal dönüşümlerde itici güç oluşturma potansiyelinin olduğunu söylemek gerekir. Ayrıca bunun yerel halkı da sosyal sorunlar üzerinde harekete geçirerek toplumsal dayanışmayı pekiştireceği ve belediye üzerindeki yükü hafifleteceği söylenebilir.

Toplumda sosyal girişim projelerinin sosyal bir faydaya dönüştüğünü düşünen yerel yöneticilerin bir kısmı gelir elde edildiğini bir kısım ise gelirin bulunmadığını dile getirmiştir. Elde edilen gelirin ise dezavantajlı grupların sosyal durumlarının iyileştirilmesi ve ölçeğin genişletilmesi için kullanılması sosyal girişimciliğin misyonuna uygun paralellikte hareket edilerek sisteme aktarılması söz konusudur. Tüm bu çabalara rağmen belediyelerde sosyal girişimciliğin dikkate alınmasının düşük olduğu daha çok yerel yöneticinin inisiyatif almaları sonucu uygulamaların gerçekleştirildiği görülmektedir. Bundan dolayı sosyal girişimciliğin yaygınlaşmasının önündeki engellerin kaldırılması ve daha üst kamu merkezi

kurumlarının sürece dahil edilerek ulusal planlar dahilinde gerçekleştirilmesinin sosyal girişimcilik kültürünü yaygınlaştıracağı ayrıca vatandaşların da bilgilendirilmesi yoluyla toplumun bu sürece dahil edilerek imece usulü gerçekleştirilmesi gerekliliği katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Yerel yöneticiler sosyal girişim projelerinin sosyal etki ölçümlerini ise genel olarak gözlem, geri bildirim şeklinde ya da hazırlanan yıllık rapor formları üzerinden yapmaktadır. Bu durum gerçekleştirilen faaliyetlerin nasıl bir sosyal değişime yol açtığı net olarak ortaya koyulmasında eksiklikler içermektedir. Özellikle nitel verilerin tam olarak ortaya konulmaması yapılacak yanlış yatırımların toplumsal zedelenmelere yol açacağı ve nihayetinde toplumsal değişimin riskli bir şekilde gerçekleşme ihtimalini artıracığı söylenebilir. Ayrıca bölgeye yapılacak taktiksel yatırımların stratejik planların aksine kaynakların yanlış yere yanlış miktarda aktarılması sorununun ortaya çıkma ihtimalini artıracığı düşünülmektedir.

Yerel yöneticiler tüm bu sorunların konunun uzmanları tarafından etraflıca ele alınması gerekliliğine ve genel ağırlığı belediyeler oluşturmakla birlikte yerel halk/ vakıf/ dernek/ kooperatif gibi şehrin diğer paydaşlarını da sosyal girişimcilik konusunda bilinçlenmeye ve toplumsal sorunlar üzerinde sosyal girişimci uygulamaları çoğaltmaya davet etmektedir. Açlık, yoksulluk, işsizlik, sağlık ve eğitim sorunları, trafik, göç, çevre kirliliği, çarpık kentleşme, kadına şiddet vb. toplumsal sorunlara her geçen gün yenisi eklenmektedir. Bu bakımdan toplumsal refahı ve kalkınmayı sağlamak için çalışan yerel yönetim/yerel yönetici/belediyeler ile sosyal girişimcilik ilişkisine ışık tutacak daha fazla çalışmanın yapılmasının gerekliliği ortadadır. Bu sebeple öncelikle literatürde görülen sosyal girişimciliğin kuramsal yoksunluğun giderilmesi ardından uygulama tarafını güçlendirecek sosyolojik çerçeveye sahip spesifik ve derinlikli araştırmaların yerel yönetimler bağlamında ele alınması yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

Abu-Saifan, S. (2012). Social Entrepreneurship: Definition and Boundaries. *Technology Innovation Management Review*, 22-27.

Akalın, H. (2020). Sosyal Girişimciliğin Sosyal Hizmet Alanındaki Temsili: Yades Projesi Örneği. *Toplumsal Politika Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 27-44.

Akdoğan, G. (2022). *From Urban Entrepreneurialism to Municipal Entrepreneurialism: The Case of Social Projects in İzmir Metropolitan Municipality*. (Yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akkoç, İ. T. (2020). *Sakin Şehirlerde Sürdürülebilir Turizm Üzerine Bir Ölçek Geliştirme Çalışması*. (Doktora tezi). Anadolu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Alter, S. K. (2003). *Social Enterprise: A Typology of the Field Contextualized in Latin America*. Inter-American Development Bank.

Alvord, S. H., Brown, L. D., ve Letts, C. W. (2004). Social Entrepreneurship and Societal Transformation: An Exploratory Study. *The Journal of Applied Behavioral Science*, Cilt 40, Sayı 3, 260-282.

Amirli, H., ve Zümrüt, M. (2021, Haziran 4). Çalışanlarının Sosyal Girişimcilik Düzeylerinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Türkiye’de Belediyeler Üzerine Bir Araştırma. *III. İqtisadiyyat və İdarəetmə Sahəsində Magistr və Doktorantların Beynəlxalq Elmi Konfransı*. Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan.

Argyrou, A., ve Lambooy, T. (2020). An Introduction to Tailor-Made Legislation for Social Enterprises in the EU: A Comparison of Legal Regimes in Belgium, Greece and the UK. *International and Comparative Corporate Law Journal*, Cilt 12, Sayı 3, 47-107.

Arpacı, I. ve Karakılçık, Y. (2009, Ekim 23). Sosyal Girişimcilik Karşısında Sosyal Devleti Yeniden Düşünmek: Girişim Sosyalleşirken A-Sosyalleşen “Devlet”. *VI. Uluslararası STK’lar Kongresi*. Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Arthur, L., ve diğerleri (2016). Where is the ‘Social’ in Social Enterprise? (A. E. G. Jonas ve D. Fuller, Ed.). *Interrogating Alterity: Alternative Economic and Political Spaces*, Bölüm 13, 207-222. London: Routledge.

Aslan, G., Araza, A., ve Bulut, Ç. (2012). Sosyal Girişimciliğin Kavramsal Çerçevesi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 69-88.

Aslan, P. T. (2018). *Conceptual Model for Sustainable Development: An Explorative Study on Social Entrepreneurship in Turkey*. (Doktora tezi). Bahçeşehir Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Austin, J. E. (2006). Three Avenues for Social Entrepreneurship Research. (J. Mair, J. Robinson ve K. Hockerts, Ed.). *Social Entrepreneurship* (22-33). London: Palgrave Macmillan.

Austin, J. E., ve diğerleri (2007). Capitalizing on Convergence. *Stanford Social Innovation Review*, 24-31.

Austin, J., Stevenson, H., ve Wei-Skillern, J. (2012). Social and Commercial Entrepreneurship: Same, Different, or Both? *RAUSP : Revista de Administração da Universidade de São Paulo, Cilt 47, Sayı 3*, 370-384.

Aydemir, M. A. (2016). Toplumsal Tipler. (M. A. Aydemir, Ed.). *Sosyal Alanın Tipleştirilmesi: Toplumsal Tipler* (11-32). İstanbul: Açılım Kitap.

Aydın, Ç. E. (2019). *Türkiye Örneğinde Kadın Sosyal Girişimciliğini İncelemek*. (Yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Aydın, M. (2017). *Değişim Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.

Ballı, A. (2019). Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Girişimcilik ve Türkiye’de Sürdürülebilir Girişimcilik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 11, Sayı 29*, 464-483.

Barendsen, L. ve Gardner, H. (2006). The Three Elements of Good Leadership in Rapidly Changing Times. (J. C. Knapp, Der.). *For the Common Good: The Ethics of Leadership in the 21st Century* (21-32). Westport: Greenwood Publishing Group.

Berg, B. L., ve Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (H. Aydın, Çev.). Konya: Eğitim Yayınevi.

Betil, İ. (2010). Sivil Toplum, Sosyal Sermaye, Sosyal Girişimcilik. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt 5, Sayı 1*, 21-25.

Bhawe, N., Gupta, V. K., ve Jain, T. K. (2006). The Entrepreneurship of the Good Samaritan: A Development Framework to Understand Social Entrepreneurship Using Insights from Qualitative Study. *SSRN Electronic Journal*, 1-40.

Bilan, Y., Mishchuk, H., ve Pylypchuk, R. (2017). Towards Sustainable Economic Development Via Social Entrepreneurship. *Journal of Security and Sustainability, Cilt 6, Sayı 4*, 691-702.

Bilgic, M. T. (2016). Toplumsal Tipler. (M. A. Aydemir, Ed.). *Kurumsallaşmış Sosyal Eylem Üretimi Olarak Toplumsal Tipler* (47-62). İstanbul: Açılım Kitap.

Bloom, P. N., ve Chatterji, A. K. (2009). Scaling Social Entrepreneurial Impact. *California Management Review, Cilt 51, Sayı 3*, 114-133.

Borins, S. (2000). Loose Cannons and Rule Breakers, or Enterprising Leaders? Some Evidence About Innovative Public Managers. *Public Administration Review, Cilt 60, Sayı 6*, 498-507.

Bornstein, D. (1998). *Changing the World on a Shoestring*. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1998/01/changing-the-world-on-a-shoestring/377042/> Erişim Tarihi: 26.11.2022

Bornstein, D. (2004). *How to Change the World: Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas*. New York: Oxford University Press.

Bornstein, D., ve Davis, S. (2010). *Social Entrepreneurship: What Everyone Needs To Know*. New York: Oxford University Press.

Borzaga, C., Poledrini, S., ve Galera, G. (2017). Social Enterprise in Italy: Typology, Diffusion and Characteristics. *Erucise Working Papers, Cilt 96, Sayı 17*, 1-27.

Borzaga, C., ve Spear, R. (Ed.). (2004). *Trends and Challenges for Cooperatives and Social Enterprises in Developed and Transition Countries*. Italy: Edizioni 31.

Bourdieu, P., ve Wacquant, L. J. D. (2007). *Düşünsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*. (N. Ökten, Çev.). İstanbul: İletişim Yay.

Bowen, H. R. (1953). *Social Responsibilities of the Businessman*. New York: Harper & Brothers.

Brinckerhof, P. C. (2000). *Social Entrepreneurship: The Art of Mission – Based Venture Development*. New York: Wiley.

Büyükaşlan, H. D., ve Kızıldağ, D. (2017). Dönüşüm Ajansı Olarak Kadın Sosyal Girişimcilerin Profilleri Üzerine Bir Araştırma. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 10, Sayı IASOS Özel Sayısı*, 47-64.

Cafaggi, F., ve Iamiceli, P. (2008). New Frontiers in the Legal Structure and Legislation of Social Enterprises in Europe: A Comparative Analysis. *European University Institute (EUI), Department of Law, EUI-LAW Working Papers, Sayı 2008/16*.

Ceylan, Ö. (2021). *Kırsaldaki Kadınların Sosyal Kooperatiflerin Oluşumundaki Rolü: Afşar Bala'm Kadın Kooperatifi İncelemesi*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Chell, E. (2007). Social Enterprise and Entrepreneurship: Towards a Convergent Theory of the Entrepreneurial Process. *International Small Business Journal, Cilt 25, Sayı 1*, 5-26.

Costa Pires, A. (2017, Temmuz 28). *The Fourth Sector and the Benefit Companies: A Comparative Analysis between the American and the Italian Models*. <https://sdwatch.eu/2017/07/the-fourth-sector-and-the-benefit-companies-a-comparative-analysis-between-the-american-and-the-italian-models/> Erişim Tarihi: 28.11.2022

Council Regulation, on the Statute for a European Cooperative Society (SCE), *Official Journal of the European Union*, (EC) No 1435/2003, 22 July 2003.

Çelebi, D. (2021). *Social Entrepreneurship in Gastronomy Industry: A Holistic Approach*. (Doktora tezi). Yaşar Üniversitesi/Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İzmir.

Çermik, F. (2015). *Sosyal Girişimcilik, Küresel Vatandaşlık ve Çevre Davranışı Arasındaki İlişki: Yapısal Eşitlik Modellemesi*. (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Dacin, M. T., Dacin, P. A., ve Tracey, P. (2011). Social Entrepreneurship: A Critique and Future Directions. *Organization Science, Cilt 22, Sayı 5*, 1203-1213.

Danko, A., Brunner, C., ve Kraus, S. (2011). Social Entrepreneurship - An Overview of the Current State of Research. *European Journal of Management, Cilt 11, Sayı 1*, 82-91.

Dayar, H., Özçelik, Ö., ve Altun, A. (2009). Devlet Girişimlerinin Özelleştirilmesi, Türkiye ve Dünya Deneyimleri. *VI. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Bildiriler Kitabı, Sosyal Girişimcilik*. Çanakkale.

Dees, J. G. (1998a). The Meaning of "Social Entrepreneurship". *The Kaufmann Center for Entrepreneurial Leadership and Ewing Marion Kaufmann Foundation Working Paper*.

Dees, J. G. (1998b). Enterprising Nonprofits. *Harvard Business Review, Cilt 76*, 55-67.

Dees, J. G. (2004). Social Entrepreneurship is About Innovation and Impact, Not Income. *The Skoll Foundation's Social Edge*.

Dees, J. G. (2012). A Tale of Two Cultures: Charity, Problem Solving, and the Future of Social Entrepreneurship. *Journal of Business Ethics, Cilt 111, Sayı 3*, 321-334.

Dees, J. G. (2018). The Meaning of “Social Entrepreneurship”. (J. Hamschmidt ve M. Pirson, Ed.). *Case Studies in Social Entrepreneurship and Sustainability, Bölüm 2.1*. London: Routledge.

Demirel, D. (2013). Max Weber’in Sosyoloji Kuramı. *Journal of Turkish Studies, Cilt 8, Sayı 12*, 361-369.

Demirtaş, C., ve Kalyoncu, K. (2015, Ağustos 18). Sosyal Girişimcilik ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Sosyal Girişimciler Örnekler Kapsamını Değerlendirilmesi. *EconWorld2015@Torino*. IRES, Italy.

Denizalp, H. (2009). *Toplumsal Dönüşüm İçin Sosyal Girişimcilik Rehberi*. Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi.

Doherty, B., Haugh, H., ve Lyon, F. (2014). Social Enterprises as Hybrid Organizations: A Review and Research Agenda. *International Journal of Management Reviews, Cilt 16, Sayı 4*, 417-436.

Duniam, M., ve Eversole, R. (2013). Social Enterprises and Local Government: A Scoping Study. *Australian Centre of Excellence for Local Government*.

Durak, İ. (2016). Sosyal Girişimcilik ve Ahilik Teşkilatı: Teorik Çerçeve. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 47*, 101-120.

Durmuş, M., Şeşen, Ö., ve Yıldırım, N. (2018, Kasım 9). Türkiye’de Sosyal Girişimlerin Haritalanmasına Yönelik Bir Sistem Modeli Tasarımı. *2nd International EMI Entrepreneurship & Social Sciences Congress*. Cappadocia.

Dwivedi, A., ve Weerawardena, J. (2018). Conceptualizing and Operationalizing the Social Entrepreneurship Construct. *Journal of Business Research, Cilt 86*, 32-40.

Ercan, S. (2016). *Türkiye’de Sosyal Girişimcilik ve Yarattığı Etkilerin Değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ercan, S. (2021). *Sosyal Sermaye Perspektifinden Sosyal Girişimlerin Türkiye’deki Yolculuğu*. (Doktora tezi). Karabük Üniversitesi/Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.

Erdoğan, E., ve Uyan Semerci, P. (2021). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri İçin Bir Rehber: Gereklikler, Sınırlılıklar ve İncelikler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ersen, T. B., Kaya, D., ve Meydanoğlu, Z. (2010). *Sosyal Girişimler ve Türkiye: İhtiyaç Analizi Raporu*. İstanbul: TÜSEV Yayınları.

Esmer, Y., ve Yüksel, M. (2020). Belediyelerde Sosyal Girişimcilik Uygulamaları: Karadeniz Bölgesi Örneği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt 12, Sayı 2, 170-188.

European Commission (2013). *Guide to Social Innovation*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission (2015). *A Map of Social Enterprises and Their Eco-Systems in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission (2021). *Social Economy in the EU*. https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/proximity-and-social-economy/social-economy-eu_en Erişim Tarihi: 15.08.2022

Eyuboğlu, D. (2004). *Girişimciliğin Geliştirilmesi*. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.

Fici, A. (2015). Recognition and Legal Forms of Social Enterprise in Europe: A Critical Analysis from a Comparative Law Perspective. *Euricse Working Papers*, Sayı 82/15, 1-29.

Fowler, A. (2000). NGDOs as a Moment in History: Beyond aid to Social Entrepreneurship or Civic Innovation? *Third World Quarterly*, Cilt 21, Sayı 4, 637-654.

Frumkin, P. (2002). *On Being Nonprofit: Conceptual and Policy Primer*. London: Harvard University Press.

Garcia, I. (2015). Present and Future of Social Entrepreneurship: Alternative Theories and Research. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, Cilt 6, Sayı 2, 87-100.

Gentile, M. C. (2002). Social Impact Management and Social Enterprise: Two Sides of The Same Coin or A Totally Different Currency? *The Aspen Institute Business and Society Program Discussion Paper Series, Discussion Paper IV*.

Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity.

Glancey, K. ve McQuaid, R. (2000). *Entrepreneurial Economics*. New York: St. Martin's Press.

Gonçalves, C. P., Carrara, K., ve Schmitt, R. M. (2016). The Phenomenon of Social Enterprises: Are We Keeping Watch on This Cultural Practice? *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, Cilt 27, Sayı 4, 1585-1610.

Gül, M. (2019). *Kişilik ve Girişimci Kişilik Özelliklerinin Sosyal Girişimcilik Yönelimine Etkisi Üzerine TR63 Bölgesinde Bir Araştırma: Üniversite Öğrencileri Örneği*. (Doktora tezi). Gaziantep Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Güler, B. (2022). *Sosyal Girişimlerde Kurumsallaşma Düzeyi ve Örgütsel Performans Üzerine Bir Araştırma*. (Doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Gündüz, A., ve Altun, F. (2021). Sınırlılıkları Açısından Sosyal Girişimcilik ve Sosyal Hizmet. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi, Cilt 3, Sayı 1*, 46-50.

Güney, G., ve Ören, K. (2021). Sosyal Girişimciliği Etkileyen Sosyal ve Kültürel Faktörlere Teorik Bir Yaklaşım. *Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi, Cilt 3, Sayı 5*, 54-66.

Günlü, E. (2015). Sosyal Girişimcilik Olgusunun Kavramsal Analizi ve Turizmde Sosyal Girişimcilik. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, Cilt 16, Sayı 35*, 23-42.

Gürsoy, Ç. (2019). Ne İçindedir Sektörlerin Ne De Büsbütün Dışında Yekpare Geniş Bir Alanın Parçalanmaz Akışında: Osmanlı Para Vakıflarından Sosyal Girişimlere. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, Cilt 55, Sayı 1*, 76-92.

Güzel, T. (2010, Ekim 1). Sosyal Girişimcilik. (M. Öztel ve H. Burgazoğlu, Ed.). *Uluslararası 2. Trakya Bölgesi Kalkınma - Girişimcilik Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (59-70). Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Yayınları.

Harding, R. (2004). Social Enterprise: The New Economic Engine? *Business Strategy Review, Cilt 15, Sayı 4*, 39-43.

Harding, R. ve Cowling, M. (2004). *Social Entrepreneurship Monitor*. United Kingdom: London Business School.

Haugh, H. (2005). A Research Agenda for Social Entrepreneurship. *Social Enterprise Journal, Cilt 1, Sayı 1*, 1-12.

Haugh, H. (2007). Nonprofit Social Entrepreneurship. (S. C. Parker, Der.). *The Life Cycle of Entrepreneurial Ventures* (401-436). Cambridge: Springer.

Hengirmen, E. (2020). *Content Analysis of Mission Statements Across Social Enterprises in the Context of Resource Acquisition*. (Doktora tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi/Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.

Henton, D., Melville, J., ve Walesh, K. (1997). The Age of the Civic Entrepreneur: Restoring Civil Society and Building Economic Community. *National Civic Review, Cilt 86, Sayı 2*, 149-156.

Hervieux, C., Gedajlovic, E., ve Turcotte, M. B. (2010). The Legitimization of Social Entrepreneurship. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, Cilt 4, Sayı 1, 37-67.

Hibbert, S. A., Hogg, G., ve Quinn, T. (2002). Consumer Response to Social Entrepreneurship: The Case of the Big Issue in Scotland. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, Cilt 7, Sayı 3, 288-301.

Hiez, D., ve Sarracino, F. (2020). *Social Enterprises and Their Ecosystems in Europe: Country Report: Luxembourg*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Hoogendoorn, B., Pennings, H. P. G., ve Thurik, R. (2010). What Do We Know About Social Entrepreneurship: An Analysis of Empirical Research. *Erasmus Research Institute of Management (ERIM)*, Sayı 3rd version, 1-39.

Irani, Z., ve Elliman, T. (2008). Creating Social Entrepreneurship in Local Government. *European Journal of Information Systems*, 1-7.

Işık, V. (2016). *Çalışmanın Değişen Anlamı ve Üçüncü Sektör İstihdamı Çerçevesinde Türkiye'deki Sosyal Girişim İstihdamının Analizi: Ashoka Örneği*. (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İnce, M. (2016). Louis Althusser, Pierre Bourdieu ve Alain Touraine'in Özne-Yapı Kavrayışları. *Akademik Hassasiyetler*, Cilt 3, Sayı 6, 1-12.

Johnson, S. (2000). Literature Review on Social Entrepreneurship. *Canadian Centre for Social Entrepreneurship*.

Kara, M., ve Akyol, İ. T. (2015). Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Sosyal Girişimcilik İlişkisi: İstanbul Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri Örneği. (M. Marangoz, K. Karaosmanoğlu, ve G. Hız, Ed.). *II. Uluslararası Girişimcilik ve Kariyer Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (208-220). İstanbul: Beta.

Katı, B. G., ve Toker, K. (2021). Bir Sosyal Değişim Katalizörü Olarak Sosyal Girişimcilik. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi*, Cilt 5, Sayı 10, 145-164.

Kaya İnceplik, G. (2018). *Sürdürülebilir Sosyal Girişimler İçin Başarı Faktörleri: Türkiye Örneği Üzerine Teorik Bir Model*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaya Özçelik, P. (2013). Neoliberal Küreselleşme Süreci ve Yoksulluk. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, 417-431.

Kayalar, M., ve Arslan, E. T. (2016). Ashoka'ya Üye Sosyal Girişimcilerin Türkiye ve Dünyadaki Faaliyet Alanlarının Karşılaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 56-76.

Kearins, K., ve Collins, E. (2012). Making Sense of Ecopreneurs' Decisions to Sell Up. *Business Strategy and the Environment*, Cilt 21, Sayı 2, 71-85.

Kerlin, J. A. (2006). Social Enterprise in the United States and Europe: Understanding and Learning From the Differences. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, Cilt 17, 246-262.

Kılıç Kırılmaz, S. (2013). Sosyal Girişimcilerin Girişimcilik ve Dönüştürücü Liderlik Algılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, 103-128.

Kırılmaz, S. (2012). *Sosyal Girişimciliğin Başarı Faktörlerinin Girişimci Kişilik ve Dönüştürücü Liderlik Bağlamında Araştırılması*. (Doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

King, P. J., ve Roberts, N. C. (1987). Policy Entrepreneurs: Catalysts for Policy Innovation. *Journal of State Government*, Cilt 60, 172-178.

Koçak, O., ve Kavi, E. (2014). Sosyal Politika Aktörü Olarak Sosyal Girişimci Belediyecilik. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, Cilt 3, Sayı 6, 26-49.

Koe Hwee Nga, J., ve Shamuganathan, G. (2010). The Influence of Personality Traits and Demographic Factors on Social Entrepreneurship Start Up Intentions. *Journal of Business Ethics*, Cilt 95, Sayı 2, 259-282.

Korosec, R. L., ve Berman, E. M. (2006). Municipal Support for Social Entrepreneurship. *Public Administration Review*, Cilt 66, Sayı 3, 448-462.

König, A. N. (2014). Developing Social Impact Markets in Turkey: Framework for Government Engagement and Review of Policy Options. *Sabancı University Istanbul Policy Center*.

Kümbül Güler, B. (2008). *Sosyal Girişimciliği Etkileyen Faktörlerin Analizi*. (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Leadbeater, C. (1997). *The Rise of the Social Entrepreneur*. London: Demos.

Leadbeater, C., ve Goss, S. (1998). *Civic Entrepreneurship*. London: Demos.

Lehner, O. M., ve Kansikas, J. (2012). Opportunity Recognition in Social Entrepreneurship: A Thematic Meta Analysis. *The Journal of Entrepreneurship*, Cilt 21, Sayı 1, 25-58.

Lewis, D. (2000). *Management of Non-Governmental Organization: Catalysts, Partners*. Florence: Routledge.

Light, P. (2005). Searching for Social Entrepreneurs: Who They Might Be, Where They Might Be Found, What They Do? (R. Mosher-Williams, Der.).

Research on Social Entrepreneurship: Understanding and Contributing to an Emerging Field (13-37). Indianapolis: ARNOVA Occasional Paper Series.

Lumpkin, G. T., ve diğ erleri (2013). Entrepreneurial Processes in Social Contexts: How are they different, if at all? *Small Business Economics*, Cilt 40, Sayı 3, 761-783.

Mair, J. ve Noboa, E. (2003). The Emergence of Social Enterprise and Their Place in the New Organisational Landscape. *IESE Business School University of Navarra, Working Paper No 523*.

Mair, J., ve Martí, I. (2006). Social Entrepreneurship Research: A source of Explanation, Prediction, and Delight. *Journal of World Business*, Cilt 41, Sayı 1, 36-44.

Margado, A. (2004). A new co-operative form in France: Société Coopérative d'Intérêt Collectif (SCIC). (C. Borzaga ve R. Spear, Ed.). *Trends and Challenges for Co-Operatives and Social Enterprises in Developed and Transition Countries* (147-163). Italy: Edizioni 31.

Marshall, R. S. (2011). Conceptualizing the International For-Profit Social Entrepreneur. *Journal of Business Ethics*, Cilt 98, Sayı 2, 183-198.

Martin, R. L., ve Osberg, S. (2007). Social Entrepreneurship: The Case for Definition. *Stanford Social Innovation Review*, 28-39.

Mckenny, A. F. (2014). Research In Social Entrepreneurship: An Annotated Bibliography. (J. Short, Ed.). *Social Entrepreneurship and Research Methods* (265-293). Birleş ik Krallık: Emerald Group Publishing Limited.

Melovic, B., ve diğ erleri (2020). Social Entrepreneurship and Development of Local Self - Governments - Evidence from Montenegro. *Lex localis - Journal of Local Self - Government*, Cilt 18, Sayı 4, 855-883.

Mengü, E. (2016). *Sosyolojik Perspektiften Sosyal Giriş imcilik Olgusu*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araş tırma Desen ve Uygulama İç in Bir Rehber*. (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Mikado Sürdürülebilir Kalkınma Danış manlığı (2017). *Sosyal Finansman Rehberi*. (N. Yaraç, Ed.). İstanbul: Kusif Yayınları.

Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Mitra Crisan, C., ve Borza, A. (2012). Social Entrepreneurship and Corporate Social Responsibilities. *International Business Research*, Cilt 5, Sayı 2, 106-113.

Mort, G. S., Weerawardena, J., ve Carnegie, K. (2003). Social Entrepreneurship: Towards Conceptualisation. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, Cilt 8, Sayı 1, 76-88.

Murphy, P. J., ve Coombes, S. M. (2009). A Model of Social Entrepreneurial Discovery. *Journal of Business Ethics*, Cilt 87, Sayı 3, 325-336.

Nassar, N. (2019). *Understanding the Effect of Culture on Social Entrepreneurship in Turkey*. (Doktora tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Naumes, M. J., Kammermeyer, J. A., ve Naumes, W. (2002, July). Social Entrepreneurship-A Relevant Concept for Business Schools? *Sixth Biennial Conference on Managerial Values, Attitudes and Ethics*. Oxford, England.

OECD (2022). *Social Entrepreneurship in Europe -An OECD- European Commission Project*. <https://www.oecd.org/cfe/leed/social-entrepreneurship-oecd-ec.htm> Erişim Tarihi: 03.12.2022

OECD ve European Union (2017). The Law on the Social and Solidarity Economy (SSE), France. *Boosting Social Enterprise Development: Good Practice Compendium* (101-109). Paris: OECD Publishing.

Oktay, E., Zeren, H., ve Pekküçükşen, Ş. (2016). Belediyelerin Sosyal Girişimcilik Faaliyetlerinin Yerel Kalkınmaya Etkisi: Denizli Belediyesi Örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, 267-276.

Özdevecioğlu, M., ve Cingöz, A. (2009). Sosyal Girişimcilik ve Sosyal Girişimciler: Teorik Çerçeve. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 32, 81-95.

Özgel, M., ve Burgazoğlu, H. (Ed.) (2011). *Uluslararası II. Trakya Bölgesi Kalkınma-Girişimcilik Sempozyumu Bildiri Kitabı I*. Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Yayınları.

Peredo, A.M. ve McLean, M. (2006). Social Entrepreneurship: A Critical Review of the Concept. *Journal of World Business*, Cilt 41, Sayı 1, 56-65.

Pereira, J. R. (2015, Mart 19). Hybrid Typologies and Innovation Outcomes. *SMS Special Conference*. Chile.

Petrella, F., ve Richez-Battesti, N. (2020). *Social Enterprises and Their Ecosystems in Europe: Country Report : France*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Pignet, S. (2015). 6 Personality Characteristics of A Good Social Entrepreneur. *Creators for Good*. <https://www.creatorsforgood.com/2015/02/26/6-personality-characteristics-of-a-good-social-entrepreneur/> Erişim Tarihi: 05.12.2022

Post, J. E. (2006). Redefining the Corporation: Stakeholders and Social Purpose. *Politeia, Sayı 82*, 13-29.

Prabhu, G. N. (1999). Social Entrepreneurial Leadership. *Career Development International, Cilt 4, Sayı 3*, 140-145.

Quarter, J., Ryan, S., ve Chan, A. (Ed.) (2014). *Social Purpose Enterprises: Case Studies for Social Change*. Kanada: University of Toronto Press.

Rennie, H. G. (2006). Social Entrepreneurship and Regional Economic Development: A Conceptual Framework. (J. D. Gatrell ve N. Reid, Ed.). *Enterprising Worlds (257-270)*. Switzerland: Springer.

Rize Belediyesi (2017). Durum Tespit (Özgün Değerler, Sorunlar, Güçlü Yanlar) Çalıştay Raporu. *Rize 2053 I Çalıştayı*.

Robert, T. (1987). *The Rapids of Change: Social Entrepreneurship in Turbulent Times*. Indianapolis: Knowledge Systems.

Robinson, J. (2006). Navigating Social and Institutional Barriers to Market: How Social Entrepreneurs Identify and Evaluate Opportunities. (J. Mair, J. Robinson ve K. Hockerts, Ed.). *Social Entrepreneurship (95-120)*. London: Palgrave Macmillan.

Sallan Gül, S. (2004). *Sosyal Devlet Bitti, Yaşasın Piyasa*. İstanbul: Etik Yayınları.

Sarıkaya, M., ve diğerleri (2010). *Sosyal Girişimcilik*. (S. Besler, Ed.). İstanbul: Beta.

Sarracino, F., ve Fumarco, L. (2018). Assessing the Non-financial Outcomes of Social Enterprises in Luxembourg. *Journal of Business Ethics, Cilt 165*, 425-451.

Schaltegger, S., ve Wagner, M. (2011). Sustainable Entrepreneurship and Sustainability Innovation: Categories and Interactions. *Business Strategy and the Environment, Cilt 20, Sayı 4*, 222-237.

Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development*. Cambridge: Harvard University Press.

Seelos, C., ve Mair, J. (2004). Social Entrepreneurship the Contribution of Individual Entrepreneurs to Sustainable Development. *IESE Business School Working Paper, Sayı 553*, 1-17.

Seelos, C., ve Mair, J. (2005). Social Entrepreneurship: Creating New Business Models to Serve the Poor. *Business Horizons, Cilt 48*, 241-246.

Sherman, D. A. (2006, August 11). Social Entrepreneurship: Pattern Changing Entrepreneurs and the Scaling of Social Impact. *Academy of Management Annual Meeting*. Case Western Reserve University, Cleveland.

Smith, B. R., ve Stevens, C. E. (2009). Different Types of Social Entrepreneurship: The Role of Geography and Embeddedness on the Measurement and Scaling of Social Value. *Entrepreneurship and Regional Development*, Cilt 22, Sayı 6, 575-598.

Smith-Hunter, A. E. (2008). Toward A Multidimensional Model Of Social Entrepreneurship: Definitions, Clarifications, And Theoretical Perspectives. *Journal of Business & Economics Research*, Cilt 6, Sayı 6, 93-112.

Social Enterprise UK (2013). *The People's Business: State of Social Enterprise Survey*. <https://www.i-se.co.uk/news/the-peoples-business-state-of-social-enterprise-survey-2013/> Erişim Tarihi:16.08.2022

Acosta, P., ve diğerleri (2016). Sustainable Entrepreneurship in SMEs: A Business Performance Perspective. *Sustainability*, Cilt 8, Sayı 4, 342.

Sönmez, A., Arıker, Ç., ve Toksoy, A. (2016). Dünya'da ve Türkiye'de Sosyal Girişimciliğin Gelişimi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt 17, Sayı 37 Girişimcilik Özel Sayısı, 102-121.

Şeker, M. (2012). *Sosyal Girişimciliğin Artan Önemi ve Bir Araştırma*. (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şemşit, S., ve Taş Gürsoy, İ. (2020). Avrupa Birliği'nde Sosyal Girişimcilik. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 103-118.

Şentürk, M., ve Mengü, E. (2019). Sosyolojik Açıdan Sosyal Girişimcilik. *Journal of Economy Culture and Society*, Sayı 61, 355-369.

Şimşek, G., ve Altun, F. (2020). Sosyal Belediyecilikte Sosyal Hizmetlerin ve Sosyal Girişimci Faaliyetlerin Rolü. *Sosyal Çalışma Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 55-61.

Tan, W. L., Williams, J. ve Tan, T. M. (2005). Defining the 'Social' in 'Social Entrepreneurship': Altruism and Entrepreneurship. *International Entrepreneurship and Management Journal*, Cilt 1, 353-365.

Tarman, Z. D., ve diğerleri (2020). *Türkiye'de Sosyal Girişimciliğin Hukuki Statüsü: İhtiyaçlar ve Öneriler*. İstanbul: Kusif Yayınları.

Taş, H. Y., ve Şemşek, İ. (2017). Türkiye ve Dünya'dan Sosyal Girişimcilik Örnekleri ve İstihdama Katkıları. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, Cilt 6, Sayı 16, 480-497.

Terziev, V. (2019). Social Entrepreneurship in Bulgaria and Europe. *IJASOS-International E-Journal of Advances in Social Sciences*, Cilt 5, Sayı 14, 615-623.

Theobald, R. (1987). *Rapids of Change: Social Entrepreneurship in Turbulent Times*. Indianapolis: Knowledge Systems.

Thompson, J. L. (2002). The World of the Social Entrepreneur. *International Journal of Public Sector Management, Cilt 15, Sayı 5*, 412-431.

Thompson, J., Alvy, G., ve Lees, A. (2000). Social Entrepreneurship – A New Look at the People and the Potential. *Management Decision, Cilt 38, Sayı 5*, 328-338.

Thompson, J., ve Doherty, B. (2006). The Diverse World of Social Enterprise. *International Journal of Social Economics, Cilt 33, Sayı 5/6*, 361-375.

Tongal, Ç. (2019). *Communicating for Social Good: The Curious Case of Social Entrepreneurs in Turkey*. (Yüksek lisans tezi). Galatasaray Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tömen, G. (2013). *Türkiye Grameen Mikrofinans Programının (TGMP) Kadın Yoksulluğu ve Girişimciliği Üzerine Etkilerinin Antalya İli Bağlamında Araştırılması*. (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Tunar, A. (2020). *Sosyal Girişimcilik ve Yasal Statü: Sosyal Girişimciler Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tutar, H., Altınkaynak, F., ve Terzi, D. (2017). *Girişimcilik (Temel Girişimcilik ve İş Kurma Süreci)*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Türker, A. (2020). *Sosyal Girişimciliğin Kavramsal Boyutları ve Sosyal Sorumluluk Bağlamında Sosyal Değer Yaratma: Bir Uygulama*. (Doktora tezi). İstanbul Okan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Türkkan, Z. (2012). Sosyal Bilim Paradigmaları Bağlamında Max Weber'in Metodolojisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 28*, 63-84.

TÜSEV (2018). *Sosyal Kooperatifçilik: Yasal Mevzuat Açısından Avrupa Birliği Örnekleri ve Türkiye'deki Gelişmeler*. https://tusev.org.tr/usrfiles/images/TUSEV_SosyalKooperatifBilgiNotuTR.08.11.18.pdf Erişim Tarihi: 04.12.2022

Uygur, D., ve Franchini, B. (2019). *Social Enterprises and Their Ecosystems in Europe: Country Fiche: Turkey*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Uzunaslın, İ., ve Tek, S. (2021). Sosyal Girişimcilik ve Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet, Cilt 32, Sayı 3*, 1195-1214.

Varvarousis, A., ve Tsitsirigkos, G. (2019). *Social Enterprises and Their Ecosystems in Europe: Country Report : Greece*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Vasi, I. B. (2009). New Heroes, old theories? Toward a Sociological Perspective on Social Entrepreneurship. (R. Ziegler, Ed.). *An Introduction to Social Entrepreneurship* (155-173). Birleşik Krallık: Edward Elgar Publishing.

Waddock, S. A., ve Post, J. E. (1991). Social Entrepreneurs and Catalytic Change. *Public Administration Review*, Cilt 51, Sayı 5, 393-401.

Weber, M. (1999). *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*. (Z. Gürata, Çev.). Ankara: Ayraç Yayınevi.

Weerawardena, J., ve Mort, G. S. (2006). Investigating Social Entrepreneurship: A Multidimensional Model. *Journal of World Business*, Cilt 41, 21-35.

Yaşbay Kobal, H. (2021). Türkiye’de Sosyal Girişimlerin Özellikleri ve Sosyal Girişimcilerin Paradoksal Liderlik Becerileri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 42, 97-111.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yunus, M. (2006). Social Business Entrepreneurs Are the Solution. (A. Nicholls, Ed.). *Social Entrepreneurship: New Models of Sustainable Social Change* (39-44). New York: Oxford University Press.

Yunus, M. (2019). *Üç Sıfırlı Dünya*. (B. Ç. Dişbudak, Çev.). İstanbul: Alfa.

Zahra, S. A., ve diğerleri (2008). Globalization of Social Entrepreneurship Opportunities. *Strategic Entrepreneurship Journal*, Cilt 2, Sayı 2, 117-131.

Zahra, S. A., ve diğerleri (2009). A Typology of Social Entrepreneurs: Motives, Search Processes and Ethical Challenges. *Journal of Business Venturing*, Cilt 24, Sayı 5, 519-532.

Zengin, E. (1999). Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım. *Türk İdare Dergisi*, Sayı 422, 111-132.

<http://www.amul.com/index.php> Erişim Tarihi: 04.12.2022

<http://www.sosyalgirisim.org> Erişim Tarihi: 01.07.2022

<https://ashokaturkiye.org/> Erişim Tarihi: 20.05.2022

<https://besiktas.ihdiyacharitasi.org/> Erişim Tarihi: 18.01.2023

https://drive.google.com/file/d/1KDpHf9vguk8OYJR42kn_6CHK_uN7Ma1F/view Erişim Tarihi: 01.07.2022

https://ec.europa.eu/info/law/european-social-entrepreneurship-funds-eusef-regulation-eu-no-346-2013_en Erişim Tarihi: 01.08.2022

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003R1435> Erişim Tarihi: 01.08.2022

<https://grameenbank.org/> Erişim Tarihi: 12.12.2022

<https://kavsak.net/modul-6-fon-kaynaklari-gelistirme-ve-sosyal-girisimcilik/> Erişim Tarihi: 20.05.2022

<https://kusif.ku.edu.tr/wp-content/uploads/2018/02/SosyalFinansmanRehberi.pdf> Erişim Tarihi: 05.01.2023

<https://merangelisim.com/> Erişim Tarihi: 05.01.2023

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Franchising> Erişim Tarihi: 12.12.2022

<https://tr.wikipedia.org/wiki/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik> Erişim Tarihi: 01.08.2022

<https://www.ab.gov.tr/-istihdam-ve-sosyal-yenilik-programi-easi-49876.html> Erişim Tarihi: 01.08.2022

<https://www.britishcouncil.org.tr/programmes/education/social-enterprise-research> Erişim Tarihi: 13.12.2022

<https://www.hayatasaril.org.tr/restaurant> Erişim Tarihi: 13.12.2022

[https://www.ibbmeslektfabrikasi.com/\(X\(1\)S\(lwwmllyn3uh52g40nokgt3hyk\)\)/Fikrimiz?AspxAutoDetectCookieSupport=1](https://www.ibbmeslektfabrikasi.com/(X(1)S(lwwmllyn3uh52g40nokgt3hyk))/Fikrimiz?AspxAutoDetectCookieSupport=1) Erişim Tarihi: 04.12.2022

<https://www.ibbmeslektfabrikasi.com/Fikrimiz> Erişim Tarihi: 13.12.2022

<https://www.joon.world/co-create> Erişim Tarihi: 13.12.2022

<https://www.karatay.bel.tr/proje/robokaratay> Erişim Tarihi: 05.01.2023

<https://www.komekpazari.com/> Erişim Tarihi: 05.01.2023

<https://www.legislation.gov.uk/uksi/2005/1788/part/1/made> Erişim Tarihi: 04.12.2022

<https://www.memleket.com.tr/sepet-sanati-tatlicaka-care-olacak-2026808h.htm> Erişim Tarihi: 05.01.2023

<https://www.mevzuat.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10.12.2022

https://www.mimarizm.com/haberler/gundem/sinop-hal-binasi-na-sosyal-girisimcilik-ve-yaraticilik-merkezi_127712 Erişim Tarihi: 04.12.2022

<https://www.nilufer.bel.tr/kategoriler/tesisler/egitim-bilim-teknoloji-mekamlari/nilufer-sosyal-girisimcilik-merkezi6FW32> Erişim Tarihi: 04.12.2022

<https://www.oecd.org/> Erişim Tarihi: 04.12.2022

<https://www.sewa.org/> Erişim Tarihi: 04.12.2022

<https://www.sobe.org.tr/> Erişim Tarihi: 05.01.2023

<https://www.turna.com/blog/altindere-vadisi-milli-parki> Erişim Tarihi: 04.12.2022

<https://www.tusev.org.tr> Erişim Tarihi: 04.12.2022

https://www.tusev.org.tr/tr/arastirma-ve-yayinlar/online-yayinlar?&per_page=10 Erişim Tarihi: 01.08.2022

<https://www.yenihaberden.com/kadinlara-istihdam-baciyani-meram-1235995h.htm> Erişim Tarihi: 18.01.2023

EK – GÖRÜŞME FORMU

YEREL YÖNETİCİLER VE SOSYAL GİRİŞİMCİLİK:

KONYA BELEDİYELERİ ÖRNEĞİ

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

-Merhaba sayın katılımcı kendinizden biraz bahseder misiniz? Kaç yaşındasınız? Eğitim durumunuz nedir? Meslekte kaçınıcı yılınız? Belediye bünyesinde hangi görevde bulunuyorsunuz?(GİRİŞ SORULARI)

1. Sosyal girişimcilik nedir? Hakkında neler biliyorsunuz? Bildiğiniz örnekler var mı?
2. Siz sosyal girişimciliği nasıl değerlendiriyorsunuz? Bakış açınızı anlatır mısınız?
3. Hangi sosyal girişimcilik uygulamalarını kullanıyorsunuz? Uygulamalardan toplumsal açıdan ne bekliyorsunuz?
4. Sizce sosyal girişimcilik yaygınlaşmalı mı? Bunun için neler yapıyorsunuz?
5. Yerel yönetimlerde sosyal girişimcilik yeterince dikkate alınıyor mu? Bu konuda eksikler nelerdir?
6. Sosyal girişimcilik konusundaki gelişmeleri takip ediyor musunuz? Bu konuda neler yapıyorsunuz?
7. Sizce yerel yönetimlerin sosyal girişimcilik konusunda sorumluluğu olmalı mı? Ne ölçüde görev düşüyor?
8. Türkiye açısından bakıldığında sosyal girişimciliği gerekli kılan temel parametreler nelerdir?
9. Sosyal girişimciliğin yaratacağı sosyal etki ve sosyal fayda açısından belediyelerin sosyal girişimci faaliyetler yürütmesinin önemi nedir? Mevcut sosyal problemlerin çözümünde sosyal girişimci faaliyetler ne kadar etkili olabilir?
10. Sosyal girişimcilik faaliyetlerinin sosyal etkisini ölçüyor musunuz? Nasıl ölçüyorsunuz? Sonuçları nasıl değerlendiriyorsunuz?

11. Türkiye’de sosyal girişimcilik hukuki statüsü konusunda boşluklar bulunuyor? Siz bu problemi nasıl çözüyorsunuz? (Uygulamalarınızı hangi prosedüre dayandırılıyorsunuz?)
12. Belediyelerin mevcut idari yapısı ve işleyişi sosyal girişim uygulamaları açısından kolaylaştırıcı ya da zorlayıcı bir etken olabilir mi? Deneyimlerinizden bahseder misiniz? Bu konuda tavsiyeleriniz nelerdir?
13. Sosyal girişim uygulamaları yerel yönetimlerde nasıl geliştirilebilir? Sizce uygulanması gereken farklı alanlar/ sektör var mı?
14. Türkiye’de sosyal girişimci uygulamalar ve projeleri engelleyen geciktiren faktörler nelerdir?
15. Sosyal girişiminizde gelir fazlası var mı? Varsa nasıl değerlendiriliyorsunuz?
16. Ekleme istediğiniz bir şey var mı?